

ΦΥΛΛΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Πειραιεύς 14 'Απριλίου

Μίαν σημαίαν μεγάλης κοινωνικής μεταρρυθμίσεως είχε τὸ θάρρος ν' ἀναπεισῆται εἰς τὴν Βουλὴν ὁ βουλευτὴς κ. Ἡλίας Ποταμιάνος ζητήσας παρὰ τοῦ Κράτους ν' ἀναγνωρισθῆ

τὸ γυναικεῖον ζήτημα

εἰς τὰς ἐλληνίδας πλὴν τοῦ διδακταλικοῦ καὶ ἄλλο δικαίωμα ὑπαλληλίας εἰς τὰ τηλεγραφεῖα καὶ ταχυδρομεῖα τοῦ Κράτους. Ἄλλὰ ὁ κ. Ποταμιάνος εὐρῆκε ἀντίστασιν παρὰ τῶν πλείστων συναδέλφων του, οἱ ὅποιοι ἐπεκαλιέσθησαν τὰ ἴθη τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ! Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν κυρίαν Παρρὲν νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα μετ' ἑνα ὥρατον καὶ ἐκτάκτως δυνατὸ ἄρθρο, τὸ ὅποιον ἐδημοσίευσεν ἡ «Ἐστία». Εἰς πολλὰς γραμμὰς ἦτον ἕνας σαρκασμὸς καὶ μία τραχύτης ἐκφράσεως ποῦ ἐνθούμιζε τὴν εὐτολμίαν καὶ τὴν βιασιότητα τῆς Ρασιδό του Γ α λ ἄ τ ο υ Ἐ ρ μ ο Ὡ.

Τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τοὺς πολλοὺς θὰ γείνη αἰσθητὸν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆς Μ α ρ γ α ρ ῖ τ α ς Σ τ έ φ α ς ὁ ἀπεικονίζων σήμερον εἰς τὸ «Περιοδικὸν μας» τὴν κυρίαν Καλλιρρόην Παρρὲν δὲν λέγει καμμίαν ὑπερβολήν, πλέκων ἀνεπιφυλάκτως τὸ ἐγκώμιον τῆς διευθυντρίας τῆς Ἐ φ η μ ε ρ ῖ δ ο ς τ ῶ ν Κ υ ρ ι ῶ ν καὶ προσιδνίζων εἰς αὐτὴν μίαν ὀριστικὴν νίκην τῶν ἀγῶνων τῆς.

Ἡκούσαμεν, ὅτι ὑπάρχει ἕνα καλλιτεχνικὸν σχέδιον νὰ ἐφαρμοσθῆ εἰς τὴν διάταξιν τῆς πόλεως τοῦ Πειραιῶς. Ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς

Ἐνα καλλιτεχνικὸν

σχέδιον

Τερψιθέας σκέπτονται ν' ἀνεγείρουν τὸν Μητροπολιτικὸν Ναόν. Πολλάκις ἐξεφράσθη ἡ ἰδέα, ὅτι αἱ ἐλληνικαὶ πόλεις ἐξοδεύουν χρήματα ἀνεγείρουσαι περιττὰς ἐκκλησίας καὶ εἴμεθα καὶ ἡμεῖς αὐτῶν τῶν πρακτικῶν σκέψεων, ὅταν ἄλλαι δημοτικαὶ ἀνάγκαι φωτισμοῦ, καθαριότητος καὶ ὑγιεινῆς ἐν γένει μένουν ἀνεκπλήρωτοι καὶ ὅταν ὑπάρχει ἕνα εἶδος θρησκευτικῆς πολυτελείας μετ' ἐπιπλέοντος ἀμῶνας ἀφ' ὅ,τι ἔχομεν ἰεροκλήρυκας. Ἄλλ' ὁ Πειραιεὺς πλουσία πόλις εἶνε εἰς τὴν ὁρμὴν προόδου, ὄχι πλέον ἐπιτρέ-

πουσαν, ἀλλ' ἐπιβάλλουσαν καλλιτεχνικάς διακοσμήσεις. Ὁ Μητροπολιτικός ναὸς πρέπει ν' ἀνεγερθῆ διὰ τὴν θρησκείαν καὶ τὴν τέχνην μαζί. Τοῦτο θὰ ἦτο περιττὸν λεγόμενον δι' ἄλλας χώρας, ὅπου αἱ θρησκευτικαὶ παραστάσεις περιβάλλονται πάντοτε ἀπὸ τὴν αἴγλην καὶ τὴν χάριν τοῦ ὠραίου τόσον εἰς τὴν ζωγραφικὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν. Ἀλλ' ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ εἰς τὸν τόπον μας κατορθώνει νὰ παρουσιάσεται πάντοτε κακόμορφος καὶ ἀτελής, ἡ δὲ ἀγιογραφία ἐνῶ ἠδύνατο νὰ ἔχη θαυμασίαν καταγωγὴν ἐκ τῆς καλῆς βυζαντινῆς τέχνης ἀντιπροσωπεύει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μίαν ἀσχημον πρωτογενῆ κατάστασιν γραμμῶν καὶ χρωμάτων ἢ καὶ εἰς τὴν τελειότεραν τῆς θεωρουμένην ἔκφρασιν μίαν ἄψυχον παραστατικὴν. Διὰ τοῦτο ὁ Μητροπολιτικός ναὸς τοῦ Πειραιῶς καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἠδύνατο νὰ παρουσιάσῃ τὸν τελειότερον βυζαντινὸν ρυθμὸν καὶ τοιοῦτος εἶνε ἀναμφισβητήτως ὁ τῆς Μητροπόλεως τῆς Μασσαλίας ὁ τόσον ἐπιτυχῶς συμπληρωθεὶς ὑπὸ τῆς νεωτέρας τέχνης, ὡς πρὸς δὲ τὴν διακόσμησιν εἶνε ἀνάγκη νὰ περιλάβῃ εἰκόνας εἰς τὸ θαυμάσιον βυζαντινὸν ὕψος τὸ ὅποιον βλέπει κανεὶς διασωζόμενον εἰς τὸ εἰδικὸν τμήμα τοῦ μουσείου τῆς Νεαπόλεως. Τοῦτο δὲν θὰ ἦτο δύσκολον ἐὰν διετάσσοντο Ἕλληνες καλλιτέχναι ν' ἀπομιμηθοῦν τὰς ἀγιογραφίας ἐκεῖνας καὶ τὰ σχέδια.

Ἀλλὰ παρὰ τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν ὁ Δῆμος Πειραιῶς συμπληρῶν τὸ σχέδιον ἠδύνατο συγχρόνως ν' ἀνεγείρῃ ἑκατέρωθεν Μουσεῖον διὰ τὰς πειραϊκὰς ἀρχαιότητας καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν πινακοθήκην καὶ Βιβλιοθήκην τῆς πόλεως. Ὀλόκληρος τότε ἐκεῖνη ἡ μεγάλη πλατεῖα θὰ εἶδεν εἰς τὸν Πειραιᾶ τὴν ὄψιν ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὅποιος κοντὰ εἰς τὴν ἄλλην πρόοδον καὶ τὴν ἐργασίαν, ἀκριβῶς δι' αὐτὴν τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν πρόοδον, εἶνε μία ἀπαραίτητος κοινωνικὴ ἀνάγκη.

ΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Η ΝΟΜΙΚΗ

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς μεταφράσεως τοῦ von Liszt. — Ἡ ὑπὸ ὄρον καταδίκης. — Ἀρχαίως καὶ μετ' ἐπιμονῆς διεξάγεται ὁ περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ποινῆς ἀγὼν καὶ ἐπίσης ἀρχαῖα ὡς αὐτὸς εἶνε αἱ βάσεις καὶ αἱ προϋποθέσεις ἀφ' ὧν αἱ διαφοροὶ ὁρμῶνται σχολαί. Ἀσκοποὶ ὅμως ἦσαν οἱ περὶ τοῦτο διαξιφισμοὶ ἐφ' ὅσον περιωρίζοντο εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ μόνας, χωρὶς νὰ κατέρχωνται εἰς τὰς ἐκ τούτων λογικὰς συνεπεῖας καὶ ἐφ' ὅσον ἤρκοῦντο εἰς τὴν θεωρητικὴν μόνην συζήτησιν ἢ μὴ προβαίνομεντες εἰς λεπτομερείας ἢ ἀφίνοντες νὰ ὑπονοῶνται ἀνεφάρμοστοι καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως ἀδύνατοι τοιαῦται. Τοῦ Lombroso αἱ θεωρίαι ἐχρεωκόπησαν, εἰ καὶ ἀπὸ ἀρχῆς πραγματικῆς ἀναχωροῦσαι, καὶ πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἀπλῆς «πυγμῆς τοῦ νόμου» (die Faust des Gesetzes) ἐξέλιπε πᾶσα ἐπιστημονικὴ ἐμπιστοσύνη ἐφ' ὅσον τὰ πρακτικὰ ἀποτελέσματα καὶ αἱ ἀδυσώπητοι

στατιστικὰ ἀπεδείκνυον τοὺς συλλογισμοὺς αὐτῶν ἄνευ πρακτικῆς ὀφελείας. Κατόρθωμα ὅμως τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος δύναται νὰ θεωρηθῆ ὅτι κατὰ τὴν τὰς ἀρχῶν διεθύνσεις καὶ τὰς περὶ ἀρχῶν ἀμέτρους καὶ ἀσκόπους λογομαχίας, εἰσῆλθεν εἰς πρακτικὸν πεδῖον συζήτησεως καὶ ἀναμορφώσεως, ἐπρότεινε καὶ ἐπέτυχε πραγματικὰς βελτιώσεις τοῦ θεσμοῦ, ὀρθοτάτας διεγχεύσας ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων. Ἐπιφυλασσομένης ὅπως ἐν ἐτέρᾳ εὐκαίρᾳ μνησθῶ καὶ ἄλλων κατορθωμάτων τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς κινήσεως τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «ἐξατομίκευσις τῆς ποινῆς» ἢς ἀκάματος πρωτοστάτης εἶναι ὁ ἐν Γερμανίᾳ μέγας ἐν τῇ πρακτικότητι αὐτοῦ καὶ ἀπόλυτος καὶ ἐπιβλητικὸς ἐν ταῖς εἰδικαῖς καὶ περιορισμέναις ἀπαιτήσεσιν αὐτοῦ von Liszt, ἀρκοῦμαι σήμερον εἰς τὴν αὐτὸν ὄρον καταδίκης», τὴν ὡς loi Béranger ἐν Γαλλίᾳ εἰσαχθεῖσαν.

Μικρὰ πείρα ἀπέδειξεν, εἰς τρόπον ὥστε ἀναμφισβήτητος ἀλήθεια νὰ θεωρεῖται σήμερον, ὅτι αἱ βραχυχρόνιαι κατὰ τῆς ἐλευθερίας ποιναὶ δὲν ἐκπληροῦσι ποσῶς τὸν σκοπὸν αὐτῶν. Προφανὲς εἶναι ὅτι κατὰ τὰ 90 ο)ο περιπτώσεων καθ' ἃς ἐπιβάλλονται ἢ καθ' ἃς ἀπειλοῦνται ἐκ τοῦ νόμου οὐδεμίαν ἐκφοβιστικὴν περιέχουσι δύναμιν, ἀνάξειαί γοῦν θεωρούμεναι καὶ οὐδεμίαν ἐμποιοῦσαι ἐντύπωσιν ἀκριβῶς ὡς ἐκ τοῦ βραχυχρόνιου αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ εἰς οὐδεμίαν τοῦ ἐνόχου βελτίωσιν συντελοῦσιν, οὔσαι, ὡς ἀριστοτεχνικῶς ἐκφράζεται ὁ Lalleilles, πολὺ βραχέϊαι ὥστε νὰ ἠθικοποιήσωσι καὶ πολὺ ἀρκεταὶ ὥστε νὰ διαφθείρωσιν. Ἀπεδείχθη ὅντως ἐκ μακροχρόνιων στατιστικῶν παρατηρήσεων ὅτι μέγιστον τμήμα τῶν εἰς βραχυχρόνιους ποινὰς καταδικασθέντων ἐγένετο ἔνοχον ὑποτροπῆς, μᾶλλον ἐθιζόμενον ἐκ τῆς ποινῆς εἰς τὸ ἀδίκημα, ὀλιγώτερον φοβούμενον τὴν δοκιμασθεῖσαν μικρὰν τιμωρίαν, δυναμένην μᾶλλον νὰ θεωρηθῆ aventure ἐν τῷ βίῳ, διαφθειρόμενον ἐκ τῆς ἐν τῇ φυλακῇ διαμονῆς καὶ τῆς ἐν μεμολυσμένῳ περιβάλλοντι ζωῆς, ἐξοικισθῆ ὡς πρὸς τὸν περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας, χάνον τὸ ὀλίγον ἠθικόν του καὶ ἐξωθούμενος πρὸς νέα καὶ πάντοτε νέα ἀδικήματα ἐκ τῆς ὑπὸ τῆς κοινωνίας ἀπωθήσεως καὶ traqué comme une bête fauve ὑπὸ τὸ στίγμα τῆς ποινῆς. Περιττὸν νὰ ὑπομνήσῃ τις ὅτι τὰ περὶ ἀλλοδαπῶν φυλακῶν ὡς μεινοκτῆματα ἀναπερόμενα εἰς τὴν ἑκατοσιτάπλασίαν ἀνυψοῦνται δύναμιν προκειμένου περὶ τῶν ἡμετέρων, ὅπου ὁ συναγλασμὸς καθιστᾷ ἀνάγκην τὴν ἐξαχρεῖωσιν, ὅπου οἱ βιωτικοὶ ὅροι εἶναι κυριολεκτικῶς κτηνώδεις καὶ ὅπου καὶ ὁ ἀπλὸς ἐπισκέπτης χάνει τὸ ἠθικόν του καὶ τὸν ἀθροισμὸν του, ὁ δ' ἔνοικος πᾶν ὅ,τι τῷ ὑπολείπεται σῶον ἐκ τοῦ πνεύματος, τοῦ ἤθους καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος. Οἱ λόγοι οὗτοι ὑπέδειξαν εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ ἐπέβαλον εἰς τὰς νομοθεσίας τὸν θεσμὸν τῆς ὑπὸ ὄρον καταδίκης.

Κατὰ τοῦτον, ὁ εἰς ἐπικυρωτικὴν ποινὴν διὰ πρώτην φορὰν καταδικασθεὶς μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνωτάτου ὁρίου, δὲν ὑπόκειται ἀμέσως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς, ἀλλ' ἐκ τοῦ δικαστηρίου ἤρτηται, λαμβάνοντος ὑπ' ὄψιν τὰς περιστάσεις ὑπ' ἃς ἐτελέσθη ἡ πράξις καὶ ἐκτιμῶντος τὴν ἐκ τούτων ἐξαγομένην ἠθικὴν κατάστασιν τοῦ ἐνόχου, νὰ διατάξῃ ἢ τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν ἢ τὴν ἀναστολὴν τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποι-

νης ἀναλόγως τῶν διαφόρων συστημάτων ἐφ' ὠρισμένον χρόνον ἢ καὶ ἐπὶ ἐγγυήσει τοῦ ἐνόχου ἢ καὶ ἄνευ τοιαύτης καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι ἐὰν ἐντὸς τοῦ ὠρισμένου τούτου χρόνου δὲν γίνῃ ἐνοχος ὑποτροπῆς ἀπαλλάσσεται ἐντελῶς τῆς ποινῆς, ἂν δὲ τούναντίον, τιμωρεῖται ἄλλοτε μὲν διὰ τῆς ἀπαγγελθείσης ποινῆς ἐπιβαρυνομένης λόγῳ τῆς ὑποτροπῆς, ἄλλοτε δὲ καὶ διὰ ποινῆς ἰδιαιτέρας ὀφειλομένης εἰς αὐτὴν τὴν παραβάσιν τῆς ὑπὸ ὄρον ἀπελευθερώσεως⁽¹⁾. Κατὰ ταῦτα ὁ ἐνοχος ἔχει πᾶσαν εὐκαιρίαν ὅπως ἄνευ στίγματος μεταμεληθῇ καὶ ὅπως ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐκ τοῦ φόβου τῆς ἀσυγκρίτως μείζονος ποινῆς ἀπόσχῃ πάσης περαιτέρω ἀδικοπραγίας. Τὰ μειονεκτήματα τῆς φυλακίσεως ἀποφεύγονται καὶ ὁ ἐπὶ στιγμήν τῆς εὐθείας ἀποπλανηθεὶς δύναται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς ταύτην μετὰ τὴν ἠθικὴν δύναμιν τῆς ἀμίκτου πρὸς ἐξαχρείωσιν καὶ ἔκπτωσιν τοῦ ἠθικοῦ μεταμελείας.

Ταῦτα πάντα ἕως ἐνοχτέα *cum grano salis*. Οὔτε ἡ διάθεσις τοῦ δικαστοῦ, οὔτε οἱ φίλοι, οἰοιδίποτε καὶ ἂν εἶναι, τῷ ὑπαγορευοῦσι τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην ἀπόφασίν του, ἀλλὰ μόνῃ ἢ πεφωτισμένῃ κρίσει, ἢ ψυχολογοῦσα καὶ ἀνευρίσκουσα τί ὀφείλεται εἰς ἐλαττώματα ἠθικὰ καὶ τί εἰς στιγμιαίας παρεκτροπὰς, ἢ μεταφέρουσα ἐσυτὴν εἰς τοῦ ἐνόχου τὴν ψυχὴν καὶ αἰσθανομένη καὶ συγκινουμένη μετ' αὐτῆς, ἐνὶ λόγῳ κρίσει ψυχολογίας καὶ οὐχὶ ρουτίνας.

Ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας, Ἀμερικῆς, Γαλλίας, Βελγίου, Γενεύης, Πορτογαλλίας καὶ Νορβηγίας ὅπου ὁ θεσμὸς ἰσχύει καὶ ὅπου ἡ στατιστικὴ ἐπιθεσθαῖοι τὸ λίαν ἐπιτυχῆς αὐτοῦ, εἰσῆχθη οὗτος καὶ ἐν Γερμανίᾳ τμηματικῶς καὶ δι' ἰδιαιτέρων Β. Διαταγμάτων ἐν Σαξωνίᾳ, Πρωσίᾳ, Βαυαρίᾳ καὶ Βυρτεμβέργῃ. Οἱ γνωρίζοντες τὸ ἐξόχως πρακτικὸν καὶ φιλοσοφικῶς μεμετρημένον πνεῦμα τῶν Γερμανῶν καὶ οἱ γνωρίζοντες τὸν φανατισμὸν μεθ' οὗ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς «Πυγμῆς τοῦ νόμου» Binding ὑπερμαχεῖ τῶν ἀπολύτων ἰδεῶν καὶ τὴν ἀντίθεσιν εἰς ἣν εὐρίσκεται πρὸς τὰς πηγὰς ἐξ ὧν ἡ «ἐξατομίκευσις», προβαίνει, θὰ εὐρωσιν ἐν τῇ παραδοχῇ τοῦ θεσμοῦ ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ γνώμῃ τοῦ Binding ἐν Grundriss I § 110 (ὅτι «ἡ ἔννοια αὕτη εἶναι ὑγιὴς καὶ δεόν νὰ χαιρετισθῇ μετὰ χαρῆς»), ἀνεξαρτήτως τῆς ἰδίας πεποιθήσεως καὶ γνώμης, σπουδαιότατα τεκμήρια ὑπὲρ τῆς χρησιμότητος τοῦ θεσμοῦ καὶ τεκμήρια *juris et de jure*.

Δρ. Γ. Η. Πανόπουλος

Ἦ π ο σ η μ ε ἰ ω σ ι ς. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ συγχαίρω τὸν παρ' ἡμῖν συνάδελφον κ. Κυπριάδην διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἰδέαν τῆς μεταφράσεως τοῦ v. Liszt καὶ διὰ τὰ «Μελετήματα» αὐτοῦ ἐξ ὧν ἡ πρώτη ὑποκίνησις τῆς μικρᾶς ταύτης διατριβῆς.

Γ. Η.

(1) Ἀποφευκτέα ἢ σύγχυσις τῆς «ὑπὸ ὄρον καταδίκης» πρὸς τὴν «προσωρινὴν ἀπόλυσιν».

ΤΑ ΩΡΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

Η ΠΟΙΗΣΙΣ

Ποιητικὰ ὄντολογία. Μαζὶ μετὰ τὴν ἀνοξιάτικη βλάστησι τῶν ἀγρῶν ἐφύτρωσαν κατὰ τὸν ἀθηναϊκὸ ἥλιο αὐτὸ τὸ μῆνα καὶ ὄχι λίγες ποιητικῆς συλλογῆς. Θάθελε κανεὶς νὰ ξανοίξῃ σ' αὐτὴ τῇ περίσσεια ποσοτικῶς παραγωγῇ μιὰ νέα ποιητικὴ γενεά· καὶ θάθελε ἀκόμα αὐτὴ τῇ νέα γενεᾷ μακρίτερα ἀπὸ τὴν ἀτομιστικὴ λεγόμενη ποιησὶ πού τόσοι τεχνίτες μας εἶνε ἀντιπρόσωποι τῆς. Γιατὶ μὴ λησμονᾶμε πὼς χωρὶς ἴσως νὰ τὸ καταλαβαίνουν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς πᾶ νέους μας ποιητὰς πού ἡ ἐμφάνισίς τους χρονολογείται ὕστερα ἀπὸ τὸν κ. Παλαμᾶ ἔχουν τὴ καταγωγὴν τους στὸ λυρισμὸ τῶν παλαιῶν ποιητικῶν ἡμερῶν τῆς Ἑλλάδος, πού μετὰ τὴ βοήθεια τοῦ λογιωτατισμοῦ καὶ τῶν γλωσσικῶν προλήψεων κατάνηξε γιὰ χρόνια τὸ Σολωμὸ καὶ ὕψωσε στὸ κορυφωμα τῆς καθημερινῆς ἀσυλλόγιστης λατρείας τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, τὸ νεκρὸ σήμερον, τῶν ἀτομιστικῶν στιχοπλόκων, πού ἄχαρα καὶ ἀνίδια ἐντύθησαν μετὰ τὴ μόδα τοῦ ρομαντισμοῦ. Μιὰ τέτοια σύγκρισις γιὰ τὸν Πέτρο Βασιλικὸ καὶ τὸν κ. Λάμπρο Πορφύρα, γιὰ ν' ἀναφέρουμε δύο παραδείγματα ἀτομιστικῆς σύγχρονης ποιήσεως θὰ ἦταν βέβαια ἀδικη. Μιὰ θαυμάσια τελειότητα στίχου, ἕνας πολύτιμος γλωσσικὸς θησαυρὸς, καὶ μιὰ προσέγγισις εἰς τὴν ἀρχαία πλαστικότητα, κάπου-κάπου, εἶνε προτερήματα πού καὶ οἱ δύο τους ἔχουν μετὰ τὸ παραπάνου, κ' ἐκεῖνοι εἶνε ὀλίγελα στερημένοι. Καὶ τὰ προτερήματα αὐτὰ, εὐεργετικῆ ἐπίδρασι τῶν πρώτων ἐντυπώσεων, τὰ χρωστοῦν στὸ τρανὸν τοὺς δάσκαλο πού δὲν εἶνε ἄλλος ἀπὸ τὸν κ. Παλαμᾶ. Ἄλλ' ὅσο ἀδικη καὶ ἂν εἶνε ἡ σύγκρισις, ἡ ἀλήθεια παραμένει μία, πὼς καὶ οἱ δύο τους εἶνε τελειότεροι Παπαρρηγόπουλοι καὶ Βασιλειάδαι καὶ πὼς ὁ σύγχρονος δάσκαλός τους δὲν χρησίμευσε παρα γιὰ νὰ τοὺς κάμῃ ἀνώτερους σχετικῶς ποιητὰς σὲ ἀνώτερο βαθμὸ πού ἡ σύγκρισις ἐκεῖνη νὰ λέγεται γιὰ τιμὴν τους. Γιατὶ ὁ ποιητὴς τῶν Τραγοῦδιῶν τῆς Πατρίδος μου ἀφότου ἔδειξε πὼς γνωρίστικε μετὰ τὴν ἀπόκρυφον ψυχὴν τῶν ἀναγλύφων τοῦ Κεραμικοῦ καὶ κατόπι εἰς τὴν ἀλλῇ ἐξέλιξί του ὡς τὸ Τραγοῦδι τοῦ Ἡλίου δὲν εἶνε πλέον ὁ δημιουργὸς συνήθων ποιητικῶν ζωγραφιῶν, ἀλλ' ὁ ποιητὴς ὁ ἀνθρώπινος, ὁ ποιητὴς ὁ συνεισφέρων στὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς καὶ στὸ αἶνιγμα τοῦ κόσμου, ὁ ποιητὴς ἀδελφὸς τῶν ἐμπνευσμένων ἱερέων τῶν μυστηρίων καὶ εἶνε ἀκόμα ὡπὸν ὁ ραψωδὸς τῶν ὠραιότερων παραδόσεων.

Καὶ πόση χαρὰ καὶ ποῖα ὑπερφάνεια θὲν ὄλη αὐτὴ τὴν εὐγενικὴν ἐργασία τῇ βλέπει κανεὶς νὰ ζητᾷ, παλαιθόντας μετὰ τότες ἐπίδρασεις, νὰ βοῆ τὴν ἀνώτερη καταγωγὴ τῆς στὸ φῶς ἐνὸς ἀρχαίου ἐλληνικοῦ ἡλίου κρυμένου ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῶν αἰώνων ἐθνικῆς σκλαβιάς. Καὶ τὸ «Τραγοῦδι τοῦ Ἡλίου» φαίνεται νὰνε ἂν αὐτὸ τὸν ἴδιο ἥλιο σταλμένο!

Μιλῶντας γι' αὐτὴ τῇ ποιητικῇ γενεᾷ πρέπει νὰ ξεχωρίσω ἀκόμα κοντὰ στὸ νομα τοῦ κ. Παλαμᾶ δύο ὀνόματα. Καὶ εἶνε ὁ Γρυπάρης κ' ὁ Βλαχογιάννης. Στὸν πρώτο μάτια καὶ ζητοῦσε κανεὶς καταγωγὴν εἰς τὰ στενά χρονικὰ ὄρια τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Μοιάζει σὰν οὐρανοκατέβατος. Μιλῶ πάντα γιὰ τὸν

τόπο μας. Ἰδιόμορφος ποιητής ἀμέσως ἀπὸ τὰ πρῶτα του τραγοῦδι φάνηκε ἀπαράμιλλος ἐκμεταλλεύτης θαμνένων γλωσσικῶν κειμηλίων κι' ἔδειξε μιὰ ἐσωτερικότητα τέτοια ποὺ ἀναφάνεται στοὺς στίχους του κάθε τόσο ἢ μεγάλη, ἢ ἀσβεστή διψα τῆς ρωμαλέας καὶ θεσπέσιας ζωῆς, τὸ ἀνήσυχο ὄνειρο ὄλων τῶν ἀνθρώπων τῆς σκέψεως γενικευμένο σὲ μιὰ ὀλάκερη ἀνθρωπότητα.

Τὸ δεύτερο ὄνομα ὁ κ. Ι. Βλαχογιάννης ἔρχεται νὰ σκορπίσῃ τὰ δῶρα τοῦ ἀγνοῦ ἑλληνικοῦ λυρισμοῦ, ν' ἀνακινήσῃ αἰσθητικῶς τὴ γνήσια δημῶδη μας ποίησι καὶ νὰ τὴν ἐξυψώσῃ ἐγγύτερον πρὸς τὴν καταγωγὴν τῆς διὰ τῶν αἰώνων, πρὸς αὐτὴ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ ποίησι. Καὶ τὸ ἐπιτυγχάνει. Κάθε κριτικὸ σύνθημα: βυρωνισμός, λαμαρτινισμός καὶ τὰ παρόμοια θάταν ἄπρεπο νὰ πωθῇ γι' αὐτὸν ποῦ εἶνε αὐτόματος καὶ ἀτόφιος, ποῦ κλεῖ μέσα στὴ καρδιά του μιὰ μεγαλόπρεπη ἀνθρωπότητα ποῦ ἀπὸ τοὺς στίχους του μέσα κυλάει σὰν ἐπάνω σὲ σειρά ὄνειροφάνταχτων ἀνγλῶφων κάποιου ἀρχαίου τεχνίτου.

Μιλῶντας γιὰ τὴν ἀτομιστικὴ ποίησι ἀνάφερα τὰ ὀνόματα τοῦ Πέτρου Βασιλικοῦ καὶ τοῦ κ. Πορφύρα, ὅπως θὰ μπορούσα ν' ἀναφέρω καὶ ἄλλα κι' ἐξήγησα μακρύτερα κάπως ἀπὸ τὴν περιορισμένη αὐτὴ ποίησι τοὺς ἄξιους διαδόχους, ἀλλὰ τῶν νεοβγαλμένων ποιητικῶν συλλόγων τὰ τραγοῦδι εἶνε ἐφαρμοσμένα πάνω σὲ παρόμοιο ποιητικὸν ἔγῳ. Καὶ φαίνεται πρόωγη ἢ ἀπαίτησις μου ἀφοῦ δὲν βρίσκω πρὸς καὶ σ' αὐτὸ ἀκόμη τοὺς ἀπομιμητὰς μὲ τὴ καλὴ θέλησι, κανένα ὅμως μὲ τὴ δύναμι νὰ δείχνεται ἄξιος τῶν πρωτοτύπων ποῦ ὑπέδειξα. Καὶ τὴν ἐπίδοσι τοῦ Πέτρου Βασιλικοῦ, τοῦ κ. Λάμπρου Πορφύρα, καὶ γιὰ ν' ἀναφέρω ἀκόμη ἕνα ἄλλο ὄνομα τοῦ κ. Μαλακάτῃ τὴ βλέπει κανεὶς στίς προσπάθειαι νὰ πετάξουν τῶν ποιητικῶν αὐτῶν νεοσῶν. Καὶ ποῖα εὐχαρίστησι εἶνε νὰ σοῦ θυμίζουν τὴ ποίησι τοῦ κ. Μαλακάτῃ ποῦ εἶνε πάντα τὸ θελκτικὸ τραγοῦδι ὠραίας ψυχῆς ἀνήσυχο ποῦ τὰ πλάσματά τῆς σὰν τὸν ἀποσπερὸ διαβάτῃ κάποτε σὰν νὰ ἐξήσχηεν οἱ ἴδιοι περνώντας τὸ μελαγχολικὸ δάσος, ἢ τὰ ἐλεγεία καὶ τὰ εἰδύλλια τοῦ Πέτρου Βασιλικοῦ εἰς τὸ ὄνειρο τοῦ ποιητοῦ τὸ γεμάτο ἀπὸ μιὰ ἀβρότητα περιπάθεια καὶ μιὰ παιδικὴ κατάπληξι στὸ βόγχο τῆς τρικυμίας τοῦ κόσμου, πέρα στῆς θάλασσαν τὰ πλάτια, σὲ μιὰ μικρὴ ὀλόξανθη γῆ ἐπαγγελίας, στὸ ἀνεξήγητο κλάμμα τῆς καμπάνας—ὦ! τὸ μοναδικὸ, τὸ γλυτύτερο τραγοῦδι—στὸ ἴδιο ὄνειρο ποῦ τὸ δέρονον οἱ θρήνοι τῶν πεύκων καὶ τὸ νανουρίζει ἢ στοναχὴ τοῦ κύματος καὶ τὸ ἀγνοφοτίζουν τὰ γλυκὰ μουρῶματα, τὰ θαμπὰ τὰ γροαμέρια—ἢ τέλος τὰ τραγοῦδι τοῦ κ. Λάμπρου Πορφύρα, τραγοῦδι τῶν θρήνων καὶ τῶν στεναγμῶν καὶ τῶν μοιραίων ἀποχωρισμῶν καὶ τοῦ θανάτου, παντὸς ὅ,τι διαβιβάνει θλιμένο καὶ πλανᾶται ἀνήσυχο:

Τὰ σύνερα—ἀδερφάκια μου θλιμένα—

παντὸς ὅ,τι ἀντηγεῖ παραπονετικὰ καὶ θρηνεῖ ἐγκαταλειμμένον καὶ ἀποθνήσκει ἔρημον, τραγοῦδι ποῦ ἀποκαλύπτουν ἐν τούτοις εἰς ὄλας αὐτὰς τὰς ἀνθρωπίνους στιγμάς μιαν συμπαθητικὴν ψυχὴν.

Καὶ ὅλη ἡ ποιητικὴ συλλογὴ τῶν ἡμερῶν αὐτῶν ποῦ περνάει σὰ μιὰ ἀνάμνησις αὐτῆς τῆς γνώριμης ποιήσεως δὲν εἶνε ἀπελπιστικὰ φαινόμενα ὅπως θὰ νόμιζε κανεὶς παίροντας τὸ ζήτημα στὴ μερικώτεσθ του ὄψι. Ὑπάρχουν στίχοι σκορπισμένοι ἐδῶ κι' ἐκεῖ ποῦ παρέχουν κάποιαι ἐλπίδες γιὰ τὴν αὔριον. Καὶ παρηγορητικὸ ὀλότελα φαινόμενο σὲ τέτοια παραγωγή πῶς ὀριστικῶς πλέον ἢ δημῶδης εἶνε ἡ μόνη ποιητικὴ γλῶσσα. Δὲν ὑπάρχει ἕνας κἂν στίχος στὴ λεγόμενη καθαρῆουσα. Καὶ ὅταν ἀρχίσουν νὰ ἐμπιστευόνται τὸ αἰσθημὰ τους στὸ περὶ λόγον καὶ πύση ἢ συνθηματικὴ καὶ στερεότυπος πεζογραφία τοῦ λογικωτισμοῦ ποῖος μπορεῖ ν' ἀρνηθῇ πῶς ὁ ἀγὼν τῶν ὀλίγων δὲν θὰ γείνη σύντομα τὸ εὐαγγέλιον τῶν πολλῶν;

α—

Σημειωματῆριον. Ἐξεδόθησαν Ἠλία Π. Βουτιερίδου: Σύννεφος, ποιήματα ὁμοίως Ι. Ἰωαννίδου: Πικροδάφνη.

ΞΕΝΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΙ

ΠΟΙΗΣΙΣ - ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ - ΘΕΑΤΡΟΝ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

ΑΓΓΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ὁ Ράσκιν ζωγράφος. Ὑπῆρξε γνώμη κατὰ τὴν ὁποίαν διεμφισθητήθη εἰς τὸν Ράσκιν ἡ συγγραφικὴ δύναμις διὰ τὸ ἀναγνωρισθῆ πανηγυρικῶς πραγματικὴ ἰδιοφυΐα ζωγράφου. Καὶ ἀντιθέτως πάλιν ὑπῆρξαν οἱ ἀρνηθέντες ἐν τῷ προσώπῳ του τὸν καλλιτέχνην καὶ τὸν κριτικὸν τῆς τέχνης μὲ τὰς τομηρὰς ἰδέαις, τὰς οἰοεὶ αἰρεσιακάς, τὰς ὁποίας ἐπέφερε περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου καὶ τὰς ὁποίας ἐθεώρησαν προσεγγόμενας ἀπὸ μίαν ἄνοιαν αὐτῶν τῶν

Παγετοὶ τῶν Βοσῶν εἰς τὸ Σαμονὶ ὑπὸ Ράσκιν

πρακτικῶν στοιχείων τῆς τέχνης, διὰ νὰ ἐγκωμιάσουν ἐμφαντικῶς τὸ συγγραφικὸν του τάλαντον.

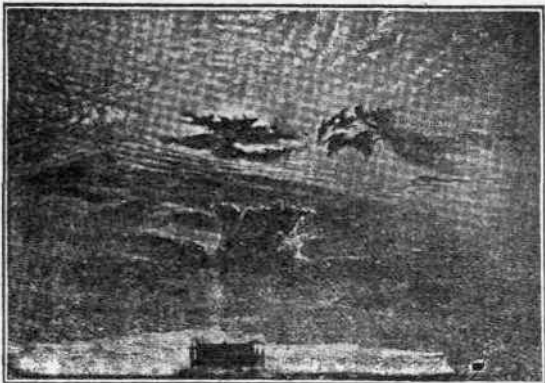
Καὶ σήμερον μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ γνώμη ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ ὀμιλοῦν μετὰ κύρους περὶ τοῦ Ράσκιν εἶνε, ὅτι ὡς πρὸς τὸ ἐνιαῖον τῆς προσωπικότητός του ὁ συγγραφεὺς Τῶν Νεωτέρων Ζωγράφων καὶ τῆς Ποιήσεως τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς ὑπῆρξε συγγραφικὴ μεγαλοφυΐα ἀτελής καὶ καλλιτέχνης πραγματικῆς ἀξίας ἂν καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην συνήθης, καὶ συντηρητικῆς.

Τὰ συγγράμματά του διεκόςμει με εἰκόνας, τὰς ὁποίας ἐξετέλει ὁ ἴδιος. «Εἰς τὰ τοπία ἐκεῖνα, γράφει ὁ κ. Ε. Τ. Κοκκὰ περὶ τῶν ζωγραφιῶν τοῦ Ράσκιν, εἰς τὰ σκίτσα του περὶ ἀρχιτεκτονικῆς ἐπινευρίσκει κανεὶς ὅλην τὴν ἀκριβολογίαν καὶ ὄλον τὸ θέλημα τοῦ κειμένου, τὸ ὅποιον τὰς συνοδεύει. Οὐδεὶς ἄλλος, πιθανότατα, ὅπως αὐτός, ἐπέτυχεν νὰ περιγράψῃ τὴν ἰδίαν σκηνὴν εἰς τὸν περὶ τὸν λόγον, ἐμμέτρως καὶ διὰ τοῦ σχεδίου. Ἐκ τῶν τριῶν προτιμῶμεν ἰδιαζόντως τὴν πεζογραφίαν του· κατόπιν ἔρχονται τὰ σχέδιά του· οἱ στίχοι του εἶνε ὅ,τι κατώρθωσεν νὰ κάμῃ ὀλιγώτερον καλῶς. Ἐὰν ἐπιθυμῆτε νὰ κρίνητε περὶ τῆς ἱκανότητός του ὡς σχεδιαστοῦ ἀνοίξατε τὸν τρίτον τόμον τῶν «Νεωτέρων Ζωγράφων...»

Και ὁ κ. Κούκ μᾶς συνιστᾷ νὰ ἴδωμεν τὴν σύνθεσιν τοῦ Ράσκιν τὴν ἐπιγραφομένην: Γ α ῖ α ι, Λ ί μ ν η κ α ι Σ ὕ ν ν ε φ α, παριστώσαν τοπία ἐκ τῶν περὶ τῆς λίμνης τοῦ Κόμου. Ὅποια χάρις καὶ ὁποῖος πλούτος ἰδεῶν! Ὅποια περίσσεια λεπτομερειῶν καὶ ὁμοῦς πόση ζωὴ καὶ πόση προοπτικὴ! Καὶ παρόμοιοι εἶνε ὅλοι αἱ πολυπληθεῖς συνθέσεις τοῦ πρόχειρα σκίτσα ἀπὸ τῶν ὁποίων οὐδὲν λείπει χωρὶς ἐν τούτοις τὸ πλῆθος τῶν λεπτομερειῶν νὰ παραβλάπη τὴν χάριν καὶ τὴν ποιήσιν τοῦ συνόλου.

Διὰ τοὺς ἀναγνώστας τοῦ Π ε ρ ι ο δ ι κ ο ῦ Μ α ς ἵνα λάβουν μίαν αἰσθητοτέραν ἰδέαν τοῦ Ράσκιν ὡς ζωγράφου δημοσιεύομεν ἐνταῦθα δύο ἐκ τῶν εἰκόνων αὐτοῦ:

«Τὰς λάμψεις τοῦ δύνοντος Ἥλιου εἰς τὸ Μπωῆ» καὶ τοὺς «Παντοῦς τῶν Βοσσῶ εἰς τὸ Σαμονί».

Λάμψεις τοῦ δύνοντος Ἥλιου εἰς τὸ Μπωῆ ὑπὸ Ράσκιν.

διελέξων του, ἡ ἐλαιογραφία εἶνε εἰς τὴν ἀντίληψίν μου ἡ ὑπερτάτη τέχνη, ἡ ὁποία ἰσορροπεῖ τὴν γλυπτικὴν, τὴν μουσικὴν καὶ τὸ στέδιον ἐνοημένα. Διότι ἀπικτεῖ τὴν τεχνικὴν γνῶσιν τῶν τριῶν τούτων τεχνῶν: τὸ ἀποφασιστικὸν καὶ ρωμαλεῖον ἀτύπωμα τῆς σκίτσα—λεπτοτάτην αἰσθησιν τῆς λυρικῆς διανομῆς τοῦ φωτός καὶ τῆς σκιάς—τὴν ὀρμητικὴν γνῶσιν τῆς ἀρμονίας ἐκείνης, ἡ ὁποία ἐφαρμοζομένη εἰς τινὰς ἐκδηλώσεις πολλαπλᾶς καὶ στιγμιαίας παύσει ἐπὶ ὀργάνου ἀκριβεῖς ἤχους καὶ δίδει ἐπὶ τῆς θόνης τὴν ἐντύπωσιν τῆς ζωῆς διὰ τοῦ χρώματος. Καμμία ἄλλη μορφή τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας δὲν ἀπικτεῖ τόσην ἐπιδειξιοτήτα, καμμία ἄλλη δὲν ἀξίζει τόσον τὸν θαυμασμὸν μας, ὅσον ἡ ἐλαιογραφία.»

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Τὸ νεοελληνικὸν θέατρον. Ἐκτάκτως ἐνδιαφέρον ἄρθρον — διὰ τὸ ὅποσον ὁμοῦς ἡμεῖς ἔχομεν πολλὰς ἐπιφυλάξεις καὶ ἀντιρρήσεις — περὶ τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου δημοσιεύει ἡ «Φιλολογικὴ Ἠχώ» τοῦ Βερολίνου εἰς τὸ φύλλον τῆς 1ης Μαρτίου γραμμένον ἀπὸ τὸν κ. Julius K. von Hosslin, τοῦ ὁποίου ἀποσπάσματα ἀρμόζει νὰ γνωρίσωμεν καὶ οἱ ἀναγνώσται μας:

«Ἄν ὑφίσταται ἐνδιαφέρον γενικῶς στὸν ἑλληνικὸν λαὸν γιὰ ποιητικὰ προϊόντα τοῦτο ὀφείλεται στὴ σκηνή. Ἡ μεσαιὴ τάξις στέκεται σὲνα πολὺ κατώτατο σκαλοπάτι μορφώσεως πού δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβει λεπτὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα. Μεγάλαι ποιητικὰ ταλέντα, ὅπως ὁ λυρικός Σολωμὸς καὶ ὁπῶς ὁ Πηλαγιάς, πού σὺν περίεργοι ἐξαιρέσεις προβάλλουν στὴν πνευματικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ λαοῦ, δὲν διαβάζονται σχεδὸν καθόλου. Ἀπεναντίας τὸ ἔμφυτο γούστο τῶν μεσημβρινῶν λαῶν

τοὺς ὀδηγεῖ στὸ θέατρο νὰ ἴδωσιν... Τὸ χαρακτηριστικὸν τῷ ἑλληνικῷ θεάτρον εἶνε πῶς, ὅπως τὸ ἀρχαῖον, εἶνε ὑπαίθριον...»

Ὁ κ. Ἐσλιν περιγράφει κατόπιν τὰ ἀθηναϊκὰ θεάτρα καὶ ἐξακολουθεῖ:

«Σ' αὐτὰ τὰ θεάτρα παριστάνεται καὶ τὴν κάποιος κατὰ τὸν ἄνθρωπον εἶδος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς σκηνῆς, σὺν ὅροις ἀνάγκης. Ἐκεῖ ἀνέκει μιά σειρά ἔργων ἐλαφρότερου ὅρους, πού παντοιοεῖς σκηνῆς παρουσιάζουν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἐξοχικὴν ζωὴν, ἀρχαϊκὰ κομμάτια, πού τὰ διαπνέει μιά δυνατὴ λυρική πνοή. Στὴν Ἀθήναι ὀνομάζονται αὐτὰ τὰ κομμάτια «δραματικὰ εἰδύλλια». Κάθε κλοκαῖρι ἀρκετὰ ἀπ' αὐτὰ φέρονται στὴ σκηνή. Δὲν θάξιζε τὸν κόπο νὰ μιλήσει κανεὶς γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐλαφρὰ πράγματα: τοσπάνιδες πού ξαναβρίσκουμε ὕστερα ἀπὸ χρόνια τὶς ἐρρωμένες τους, ἱστορίες ἐρωτικῆς τῆ νύχτα κάτου ἀπὸ ἰτιές — τέτια καὶ παρόμοια εἶνε τὰ κυριώτερα θέματα. Ἀλλὰ κάποιες σκηνῆς ἔχουν κάποιες πολὺ ρωμαντικὴν χάρι.

Ἄκουσι κανεὶς τὰ κοπάδια νὰ διαβρῖνουν στίς κοιλάδας καὶ τὴ μελαγχολικὴ μελωδία τῆς φλογέρας. Χαρακτηριστικώτατο σ' αὐτὰ τὰ κομμάτια εἶνε πῶς ὄλουθε γλῶσσον μουσική. Προσπαθοῦν νὰ δυναμώσουν τὴν ἐντύπωσιν τοῦ λυρισμοῦ μὲ τραγουδία. Ἀπὸ τὰ καλλίτερα δραματικὰ εἰδύλλια εἶνε: Ὁ ἀγαπητικὸς τῆς Βοσκπούλας τοῦ Δημ. Κορομηλά, συγγραφέως πού πέθανε πρὸ καιροῦ, Ὁ Στὴν ἰτιά ἀποκάτω τοῦ Καμπούρογλου καὶ ἡ Γκόλφω, ἡ Σκλάβία καὶ ἡ Ἐσμὲ τοῦ Περρεσιᾶδη.

...Γνήσια ἑλληνικὴ εἶνε καὶ ἡ τραγωδία τοῦ Δημ. Βερναρδάκη «Ἀντιόπη» πού κ' αὐτὴ σὲ ὑπαίθριον θέατρο παριστάνθηκε. Εἶνε ἓνα δράμα στὸ εἶδος τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν μὲ χορικὰ ἄσματα καὶ χορὸ. Δράμα στὸν καιρὸ καὶ μὲ χορικὰ ἄσματα καὶ χορὸ! Ὅσο ἐγὼ γνωρίζω εἶνε ἡ πρώτη τραγωδία πού ἐδοκιμασθήκε ἡ ἀνάληψις τῆς ἀρχαίας τραγικῆς τέχνης. Οἱ χοροὶ δὲν προβαίνουν ψάλλοντας, ἀλλὰ τὰ τραγουδία ψάλλονται πραγματικὰ, ἐνῶ ὁ ἀντίστοιχος χορὸς συνοδεύει τὸ χορικὸν τραγοῦδι...

Ἡ φήμη, πού ὡς ποιητῆς ἀπολαμβάνει ὁ Βερναρδάκης καὶ πού τὴν ὀφείλει στὰ δράματα: «Κυφελίδαι», «Μερόπη», «Μαρία Δοξαπατρή», «Φροσύνη» κ' ἰδίως στὴ «Φαύστα» δὲν εἶνε λιγώτερον ἀπὸ τὴ μεγάλη ὑπόληψη, πού ἀπολαμβάνει ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος: τὰ ἔργα του τὰ ἐπιστημονικὰ κ' ἰδίως τὰ σχόλια στὸν Εὐριπίδην τὸν δείχνουν ἓναν ἀπὸ τοὺς σοβαρότερους καὶ ἰκανώτερους ἐρευνητὰς.

Φανερὴ ἀντίθεσις στὸ Βερναρδάκη κάμνει ὁ Γρηγόριος Ξενόπουλος. Ἐπιτυχίως στὸ πολὺ κοινὸ δὲν ἐπαρουσίασε: ἀλλὰ τὸ ἰδανικὸ πού ἐπιδιώκει δὲν εἶνε καὶ ὁ Εὐριπίδης, μόνον ὁ μάγος τοῦ βορᾶ, ὁ Ἐνρικ Ἴψεν. Καὶ φαίνεται σχεδόν, ὡς ἂν τὸ χάσμα μεταξὺ Νορβηγίας καὶ Ἑλλάδος ἀκόμα καὶ σήμερον νὰ εἶνε μεγαλῆτερον ἀπὸ τὸ χάσμα μεταξὺ τῶν κλασικῶν καὶ τῶν νέων Ἑλλήνων. Ἡ αἰσθηματικὴ ἀπόστασις ἐνὸς Ὁρσέτη καὶ μιᾶς Κλυταμνήστρας γιὰ τὸν νέον Ἕλληνα δὲν εἶνε τόσο ξένη καὶ γι' αὐτὸ τοῦ εἶναι ὁ Μπράντ ἢ ὁ Σόλνες σὺν ὄντα ἀπὸ ἓνα ἄλλον κόσμον. Γι' αὐτὸ πιά εἶνε ἀξιοπεριέργο, πῶς ἓνας νεοελλην συγγραφέας μπόρεσε νὰ προσοικειωθῆ τὸ νατουραλισμὸν, στὴ μορφή, πού τοῦ ἐνέπνευσαν Σκανδιναβοὶ καὶ Ρῶσοι.

Ὁ Ξενόπουλος σπούδασε μαθηματικὰ στὸ πανεπιστήμιον. Χαρακτηριστικὸ σημάδι γιὰ τὴ διεύθυνση πού ἀργότερα ὡς συγγραφεὺς ἐτρέπη. Μὲ τὸ δρᾶμα γιὰ πρώτη φορά στὰ τελευταῖα χρόνια ἀνακατεύτηκε. Τὰ πρῶτα τοῦ ἔργα εἶταν νοβέλλες καὶ μικρὰ ρομάντζα. Τὸ καλλίτερον καὶ συγχρόνως τὸ τελευταῖον πού παραστάθηκε δρᾶμα του εἶνε ὁ «Τρίτος». Εἶνε ὅλος διόλου συνθετικὸν καὶ γραμμένον ἀπάνου σὲ ἰψενικὴν τεχνολογία.

Ἐνὰ βῆμα ἀπάνου ἀπὸ τὸν Ξενόπουλον στὴν ἀνεξάρτητη ἀντίληψη καὶ ἐξαικόννησι τῆς ζωῆς στέκεται ὁ Γιάννης Καμπύσης. Μὲ περισσότερο ἐνδιαφέρον κανεὶς ὡς τότε δὲν παράστησεν ὅπως αὐτὸς τὴν ἐπιπολαιότητα καὶ τὴν ἀκρίσια τῶν Ἑλλήνων ἀστῶν. Ἐξάτερα βλέπει μέσα στὰ βῆθη τῶν ψυχῶν κέχει τὸ θάρρος, ὅ,τι βλέπει, εἴτε πνευματικὴν κούφότητα, εἴτε ἑλλειψη θέλησις καὶ δύναμις, εἴτε παθολογικοὺς ἐξερρητισμοὺς ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι, νὰν τὸ παρασταῖναι, ὅπως τὸ βλέπει.

«Ίσως γι' αυτό τὰ ἔργα του ἔχουν κάποτες κάτι κοπιαστικό. Ἀπὸ τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα δράματά του εἶναι ἡ «Μίς Ἄννα Κούζλεβ». Ἀλλάκερο τὸ μεθῆσι, πού πρὸ λίγων χρόνων ἔλη ἡ Ἀθηναϊκὴ κοινὴν ὕπεστη γιὰ τὴν ἀνανέωση τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων, ἐκεῖ μέσα παρουσιάζεται...

«Ὁ Γιάννης Κιμπίσης θὰ ἐργασθῆ σὲ μιὰ δραματικὴ τριλογία, ὅπου θὰ παραστήσει τὴν περίοδον πρὸ τοῦ ἐλληνοτουρκικοῦ πολέμου κ' ὕστερα αὐτὸν τὸν πόλεμον. Μιὰ μεγαλοφυΐα τοῦ εἶδους τοῦ Κερβάντας θὰ ἐδημιουργήσῃ ἀπὸ τὴν ὕλην αὐτὴν ἓνα ἀριστοῦργημα αἰώνιας ἀξίας. Ἐὰν τότε ἀναπτύχθῃ σ' ἑλληνα συγγραφέα, δὲν τὸ ξέρουμε. Ἀπ' ἐναντίας μᾶς ἐπιτρέπεται, σχετικῶς μ' ὅτι ἕως τότε κατέχομε, νὰ μὴν περιμένουμε πολλὰ γιὰ τὸ μέλλον τοῦ δράματος στὴν Ἑλλάδα. Σ' ἓνα τόσο ἀρρωστημένο λαὸ, πού τὰ ἰδανικά του μόνον παθολογικῶς πλάνες εἶνε, τὸ σοβαρὸν δράμα ποτέ δὲν θὰ μπορέσει νὰ ἐξυψωθῆ. Ἡ ἀπεικόνιση τοῦ παρελθόντος ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ ἡ ἀπομίμηση τῶν ζήνων ἀπὸ τὴν ἄλλην δὲν μποροῦν νάντικαταστήσουν τὴν ἀληθινὴν, τὴ γνήσια ζωὴ. Ἄλλ' ὅμως πιθανὸν τὰ ἐλαφρότερα κομμάτια—κοντὰ στὴν ὑπερισχύουσα λυσικὴ ἰδιοσυμπεριεργίαν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων—στὸ εἶδος τῶν δραματικῶν εἰδωλλίων, νὰ ἐξελιχθῶν ἀκόμα σὲ μιὰ πρωτότυπὴν ἐντέλεια τοῦ εἶδους τῶν.»

— Ἡ Σετσεσιὸν σκηνή. Ἀπὸ τὰ 10 Δεκεμβρίου ἄρχισε τὰς παραστάσεις τῆς ἡ «Σετσεσιὸν σκηνή τοῦ Βερολίνου» μὲ ἀρκετὴν ἐπιτυχίαν ἀνάμεσα στὴν ἀμνηχανία τοῦ κινήου καὶ περισσότερο τῆς κριτικῆς. Ἡ σκηνή αὐτὴ ἰδρύθη ἀπὸ τὸν ἠθοποιὸ κ. Παῦλο Μαρτίνο καὶ ἀπὸ τὸ φιλόλογο κ. Δρ. Τζικελ. Οἱ ἰδρυτοὶ δὲν ἔβγαλαν καθόλου πρόγραμμα ὅτι ἐχρηκτῆρισε δηλαδὴ στὸν κεντρικὸν τῆς «ἐλευθέρῃ σκηνή» μὲ τὸ πρόγραμμά τῆς. Ἡ αἰσθητικὴ τῆς «Σετσεσιὸν σκηνης» μπορεῖ νὰ συνοψισθῆ ὡς εἴη: Ἡ δραματικὴ φιλολογία δὲν ἔχει ἀμέσως ὀρισμένην διέυθυνση, οὔτε πρόγραμμα, οὔτε τελικὸ σκοπὸ, κ' οἱ προσπάθειές τῆς καμιά φορὰ δὲν ἔρχονται σὲ σύγκρουση. Γίαι τὸ ὅρος μπορεῖ νὰ πᾶρει τότες μορφῆς ὅσα ταλέντα ὑπάρχουν μέσα στοῦς νέους δραματικούς καὶ τὸ παίξιμο τῶν ἔργων γι' αὐτὸ θὰ γίνεται σύμφωνα μὲ τὸν ὀργανισμό τους, καὶ τὸ νατουραλιστικὸν θὰ παίζεται νατουραλιστικῶς, τὸ μυστικιστικὸν μυστικιστικῶς, τὸ σατυρικὸν σατυρικῶς κ' ἔτσι ὅλα ἀνάλογα. Πρωτοπείχτηκε ὁ «Νικημένος» τοῦ κ. Βίλελμ φὸν Σόλτζ μυστικιστικὸν δρᾶμα σὲ μιὰ πράξη, πού πρὶν ἀρχίσει, ἡ Περδύση, σὰν ἀσπροτυμμένη γυναίκα, ἀπαγγέλλει ἓνα πρόλογο: «Τίποτις δὲν εἶπε τί ἀιστάναστε, ἀπὸ τὰ σύγνερα βγαίνει καὶ στὰ σύγνερα χάνεται.» Κ' ἔτσι τὸ ἀκροατήριον ἐξαρτᾶ τὴ συγκίνησίν του ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴν καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν κατανόησίν τῶν λεγόμενων. Μὰ παρέχεται τάχα πάντα ἡ αἰσθητικὴ σὲ παρόμοια αἰσθητικῆ; Ὁ «Νικημένος» ἐδῶ εἶναι ἓνας μυστηριώδης ἰππότης, πού μιὰ γυναίκα, στὴ ἀρχὴ ἐλθρική του, τὴ βελύτατη ἡδύτάθεια πού λαχταροῦσε, τὴ μαγειρεῖ μὲ τοῦς μυστικώτατους ἤλους τοῦ λαγούτου του. Ἐκεῖνη θέλει νὰν τοῦ παραδοθῆ καταλιγωμένη κ' ἐκεῖνος μεταμωρῶνεται σὲ καλῆρο, σὲναν καλόγερο, πού, κατὰ τὴ παράδοσιν, παρουσιάζεται ποτές ἐδῶ καὶ ποτές ἐκεῖ. Πείζει μπρὸς στίς γυναίκες τὴν ἡδονὴν καὶ ψιλάνει τοὺς ἀναμμένους ἀπὸ ζωὴν, τοὺς πού λαχταροῦνε τὸ θάνατον. Αὐτὸς θάβει καὶ τὴν ἡ γόντισα καὶ στὸ κουράρι τῆς σβίνει τὰ κερὰ, πού τὸ καθὲνα σημαίνει ἓνα πόνον πού δίνει ζωὴν, μὰ γήϊνην ἐλπίδα, μιὰν ἰκανοποίησιν. Αὐτὰ τὰ συμβάντα, συναρπασμένα σὲ σκεπασμένα μουχρώματα ἀπὸ ἓνα σκοτεινὸν παραπέτασμα ἔδωκαν ὠραιότατες εἰκόνας. Τὴν ἀρχόντισσα μὲ τὸν ζένο πού παίζει τὸ λαγούτο, περ κυκλωμένους ἀπὸ ἰπποτές, ἀκόλουθους καὶ ὑπηρετές, ὕστερα τὸ κουράρι τῆς γυναίκας μέσα στὸ φορεῖ σὲ ὑψηλὴν γοθτικὴν κάμερα, πλαισιωμένη μὲ τὰ σκυθρωπὰ φέγγοντα κερὰ, πού σβινουν ἀργιὰ ἀπὸ τὸ φῶσθημα τοῦ καλόγερου. Μαζὶ ἀκόμα τὸν ἤχο τοῦ λαγούτου, τὸ βσιλεμα τοῦ Ἡλίου, τὴν τρικυμὰ καὶ τὰ σύγνερα. Οἱ ἀπαλοὶ, οἱ εὔηχοι στίχοι τοῦ ὅμως πού στὸ βιβλίον τοῦ διαβάζει κανεὶς τόσο εὐχάριστα, χαλαρώθηκαν στὴ σκηνή, κ' ἐκυλοῦσαν στ' αἰτί σὰ σκοτεινὸν μούμουρο κυμάτων πού ζετπάει σὲ ἀμμουδιά. Οἱ κριτικοὶ ἀποφαινόνται πῶς στὸ περισσότερο μέρος δὲν αἰστάνεται κανεὶς τίποτες ἀπολύτως οἱ ἄνθρωποι, λένε, ἀπονκρώθηκαν καὶ ἀποροῦσαν κ' ἐπειδὴ δὲν καταλά-

βιναν τίποτες, ὑπέθεσαν μὲ ὄλο τὸ σεβασμὸ φυσικά, πῶς ἡ ἄσάφεια αὐτὴ ἡ αἰσθητικὴ ἀνῆκε στὸ μυστικισμό.

κ—

— Ἡ παράδοσις τῆς «Γιοκόνδας» ὅτῃ Σετσεσιὸν-σκηνή. Στὴ «Σετσεσιὸν-σκηνή» τοῦ Βερολίνου παρεστάθη τελευταία ἡ «Τζιοκόνδα» τοῦ Γαβλιήλ Δ' Ἀννούτσιο. Ἡ ἐντύπωση, πού ὁ διάσημος Ἴταλὸς ἀφῆκε στὸ Γερμανικὸν κοινόν, ὅπως οἱ κριτικοὶ κ' ἴδιος ὁ κ. Ἀλφρέδος Κέρρ διατυπώνουν, εἶναι τέτις περὶπου: «Ὁ Δ' Ἀννούτσιο δὲν εἶναι ἀτόφος. Προπάτοράς του εἶταν ὁ Μπουρζέ. Ὁ ἔργονος ἐμεγάλωσε στὰ ὕψη, δυνατώτερα, φωτεινότερα, μεθυστικώτερα. Ὁ Μπουρζέ εἶναι συγγρόνος ἀσχηκτικός, ὁ Δ' Ἀννούτσιο ἐξοικονομεῖ μὲ ὄλη τὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ χρώματος, τὴν ἀπαστρέπτουτα φωτιὰ τοῦ θαλασσινοῦ φέγγους. Ὁ Μπουρζέ εἶναι ἀπὸ τὸν παρισ. ἀνικο δισταγμὸν, ἀκόμα σὲ σκοτεινὴς στιγμῆς, σὲ ἐξωτερικώτατη διάθεσιν. Οἱ γυναίκες τοῦ Μπουρζέ πέρνουν πάντα τσαπὶ μὰ χτυπιέται μόνον ὁ ὑπερβελισμὸς δὲν ἀνθρώπου τορνευμένου. Στὸν Δ' Ἀννούτσιο ἐκβαχρεῖ σὲ μουγγαρίζοντα στήθεια μιὰ ἀγάπη Αἰάντος— ἓνα ὄν ζαπολυμένο, θεότρελο, ἀφῆμένο καὶ παραπονιαρικό. Ἐνας μελαγχολικὸς «ἀνθρωπάκος» μὲ πεισματάρικη βρενοδράβεια καὶ βελύτατη ἀτονία. Ἀκόμα, ἐπικίνδυνος γιὰ τὴ ζωὴ, στὸ γλυκαμίλημα:

Μὲ σπασμωδικὰ δάχτυλα ἐφνέρωσες
τὰ μέλη, πού ἀχνίζαν,
στὸ σφιχταγκάλισμά μου ἐμούγκριζες
μιὰ σφιγγηλὴ λύκαινα.

Ἡ αὐτὴ ἡ διασκεδαστικὴ ψυχολογία τῶν σπασμῶν κολακεύεται ἀπὸ ἓνα μεσημβρινὸ ἀγεράκι. Κ' οἱ προσβολές τῶν σπασμῶν παίζουν ἀπάνω στὸ πλάνον ἐνὸς κορεσμένου παλτοῦ κόσμου τεχνῶν καὶ πολιτισμῶν. Μέσα φωλιάζει τὸ σαράκι ἀκόμα ὅμως εἶναι περιφωτός κόσμος καὶ ἀστραφτερός...

Ἡ «Τζιοκόνδα» ὁ Δ' Ἀννούτσιο δείχνει ἄλλους τρόπους. Ἡ φύσις κ' ἡ κκοπήθεια αὐτοῦ τοῦ ἀγρίου, τοῦ πολύμορφου, τοῦ δελεαστικοῦ καὶ ἀληθινὰ ἀξιαγάπητου φαίνεται καταπνιγμένη, καταπραυμένη, ξεθυμασμένη. Ὡσὰν νὰ ξαναγυρίζει σὲ μιὰν ἐπίσημη εἰρήνην ἀπὸ τὴν πολυτάραχη βουὴ τῆς ζωῆς. Ἀγισσύνη τοῦ εἶναι ἀνεβαίνει καὶ ἰκανοποιητικὴ μεταμόρφωση ξερωσθημένων. Εἶναι ἡ ποίηση τοῦ πόνου καὶ τῆς σιωπῆς τῆς τορινῆς ἡσυχίας μὲ τὴν ἀνάμνησιν τῶσων δακρῶν καὶ τῆς προσισθήσεως τοῦ μέλλοντος. Ἀλλάκερη ἡ διευθέτησις ῥωμαϊκῆ.

Ἡ αἰσθητικὴ ἡ γραχτηριστικὴ διάθεσις στὸ δρᾶμα τοῦ Δ' Ἀννούτσιο εἶναι τὸ καινούργιον. Ἀνθίζει καὶ λάμπει καὶ ξεχύνεται. Ἐνας ἡπιος χειμᾶρος—χωρὶς σκοπέλους. Στὸ βρετανικόν, στὸ Σιζπηρ καὶ στὸ Μπάρον, πού ἔχουν θαυμασίους γουργουλιστικούς στορόβιλους, δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ριζούμε τὴ θύμησίν μας. Ἐδῶ εἶναι μόνον ἀνοῖξη, φῶς καὶ χάρις. Ὁ Δ' Ἀννούτσιο μιλεῖ γιὰ θάλασσα. Ἐμεῖς συλλογίζομαστε τὴν ἀνατολικὴν θάλασσαν σκληραγωγημένο μὲ φινέλλα θέλητρο. Ἐκεῖνος ὅμως μιλεῖ μόνον: Τὸ τωρινικὸν πέλαγος. Κι' ἀκούει κανεὶς τραγοῦδιον σὲ ἡμερα, σὲ φιλόξενα ἀγεράκια. Ἡ Μεσημβρία εἶναι μεγάλη· ὁ Δ' Ἀννούτσιο εἶναι ἓνας ἀπὸ τοῦς προφήτες τῆς.

Ἡ ζωγραφίζει· μὰ ὄχι μόνον μετεωρολογικῶς. Ζωγραφίζει ἓνα σκοτεινὸν ἀτελεῖ μὲ βαρεῖα παραπέτασμα, μιὰ λουριδα ἡλίου πέφτει μέσα, μιὰ κυρία περιμένει καὶ τὴ θεωροῦν τὰ γάλακτα πού εἶνε σπῆμένα—μιὰ δευτέρη στρέφει τὸ κλειδί, ὕστερα μπᾶνει στὸ σκοτεινὸν στὸν ψυχρὸ χωρὸν, μιὰ ἀντιζήτην στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, μὲ πέπλο στὸ πρόσωπὸ τῆς.

Κι' ἀναπτύσσεται βελύτατα καθαρὰ μιὰ ἄδεια, συνειθισμένη καὶ ψεύτικη σκηνή μὲ ἀντιθέσεις καὶ μὲ μιὰ ἐπαγγελμένη νευρικὴ δόσιν· ἀγάλακτα πού ἀνετραπήσαν, αἱματομένα καὶ κρεουρημένα γέστα. Ὁ Δ' Ἀννούτσιο ζητεῖ νὰ μαρῶσει αἰώνια σύμβολα πόνου. Ζητεῖ στὸ τέλος νὰ εἰσαγάγῃ τὸ πρότυπον τοῦ πόνου στὸ νεώτερον δρᾶμα. Τὸ κατορθώνει ὡς τὴ μέσην.

κ—

ΓΑΛΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Τὰ νέα ποιήματα τοῦ Ἰωάννου Μωρέα. Ὑπὸ τὸν τίτλον «Στροφαί» ἐξεδόθησαν τελευταῖον τὰ πρὸ πολλοῦ ἀναμενόμενα ποιήματα τοῦ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τοῦ Ἰωάννου Μωρέα ἑλληνος ποιητοῦ Ἰωάννου Παπαδιμαντοπούλου. Ὁ νέος τόμος τοῦ Μωρέα, μετὰ τὸν «Περιπαθῆ Προσκυνητὴν» καὶ τὴν «Ἐριφίλην» τὰ παλαιότερα ποιήματα τοῦ ἑλληνος ποιητοῦ τὰ ὅποια ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον διαδόχου τοῦ Ροντάρ, κρίνεται εὐνοϊκώτατα ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ τύπου, ὃ δὲ κριτικὸς τοῦ Παρισίου «Χρόνου» ὁμολογεῖ ὅτι ὅμοιοι στίχοι δὲν ἐγράφησαν ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Χενιέρου. Περὶ τοῦ νέου τόμου τοῦ Ἰωάννου Μωρέα ἐπιφυλάσσομεθα νὰ γράψωμεν ἰδιαιτέρως, ὅσον μάλιστα ἡ τεχνολογία τοῦ ποιητοῦ ἐμφανίζεται ὑπὸ νεωτέρων φάσιν.

— Οἱ Νόμοι τοῦ Λόγου. Δοκίμιον φωνητικῆς αἰσθητικῆς ὑπὸ Φιλέα Λεμπέγκ. Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ὁ γάλλος ποιητὴς καὶ κριτικὸς τῆς Πορτογαλικῆς Φιλολογίας εἰς τὸν «Γαλάτην Ἐριφῆν» κ. Φιλέας Λεμπέγκ, γνωστὸς καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐκ τῶν περὶ νεοελληνικῆς φιλολογίας δημοσιευμάτων αὐτοῦ εἰς διαφόρους γαλλικὰς ἐπιθεωρήσεις, ἐξέδωκεν ἀξιοσημείωτον μελέτην, πλήρη πρωτοτύπων παρατηρήσεων, διὰ τῶν ὁποίων προσπαθεῖ νὰ ποδείξῃ τὴν ὑπάρχουσαν σχέσιν μεταξὺ τῆς φύσεως τῶν ἤχων τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου καὶ τῆς ἰδίουσυγκρασίας τοῦ χαρακτήρος καὶ τῶν τάσεων τῶν λαῶν τῶν διὰ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς γλώσσης ἐκδηλούντων τὰς ἐντυπώσεις, τὰ συναισθήματα καὶ τὰς σκέψεις αὐτῶν. Ἡ μελέτη τοῦ κ. Φιλέα Λεμπέγκ ἀποτελεῖ ψυχολογικὴν ἔρευναν λεπτῆς παρατηρήσεως, ἀξίας πολλῆς προσοχῆς.

— Τὸ ἔργον τοῦ Βαλζάκ. Δυνάμει τοῦ περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας ἐσχύοντος ἐν Γαλλίᾳ νόμου τὸ γνωστὸν ἔργον τοῦ μεγάλου τούτου μυθιστοριογράφου θὰ περιέλθῃ εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ κοινοῦ, δυναμένου νὰ ἐκμεταλλεῖται αὐτὸ ἐκδοτικῶς, τὴν ὁ τοῦ προσεχῆς Αὐγούστου. Ἄλλ' ὑπάρχον ἀκόμη πλεῖστα ὅσα ἀνεκδότα ἔργα τοῦ Βαλζάκ ἀνήκοντα εἰς τὸν κ. δὲ Λοβενζούλ, καὶ μεγάλη ποσότης ἐπιστολῶν καὶ σκόρπιων φύλλων σημειώσεων. Μεταξὺ ἄλλων: Περὶ τῆς νέας Κυβερνήσεως (μόνον ἄρτιον) πολιτικὴ μελέτη περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, ἡ Μοδίστρα, ἐπεισόδιον γραφὴν πρὸ τοῦ 1830, ἀπόσπασμα περιεργότατον κατὰ τοῦτο ὅτι ἡ ὑπόθεσις του ἀναφέρεται εἰς τὸν 19 αἰῶνα, ἐνῶ ὁλόκληρον τὸ φιλολογικὸν ἔργον τοῦ Βαλζάκ ἀπεικονίζει ὡς γνωστὸν τὴν σύγχρονον ζωὴν, τὸ θέατρον ὅπως πρᾶγματι εἶνε περιεργὸς μελέτη περὶ ἠθοποιῶν, καὶ ἄλλα τέλος ἀποσπάσματα μυθιστορημάτων, διηγημάτων περὶ τὰ δώδεκα ἀκόμη.

Ὁμιλίαν ὁ κ. δὲ Λοβενζούλ περὶ τοῦ ἀνεκδότου τούτου ἔργου τοῦ Βαλζάκ εἰς τὸν φιλολογικὸν ρεπόρτερ τοῦ Φιγάρῶ Ἰορὲ ἔδωκε περιεργούς πληροφορίας καὶ περὶ τῶν κερδῶν τοῦ Βαλζάκ. Ταῦτα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σταδίου τοῦ ἦσαν ἀσήμαντα· κατόπιν ὁ Βαλζάκ ἐκέρδισε σημαντικὰ ποσά, ἀλλὰ βραδύτερον τὸ 1848 ὄμο ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του ὑπέφερε πολὺ οικονομικῶς τρώγων βραστὸν κρέας ἀπαξ μόνον τῆς ἐβδομάδος. Ἄλλα τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὰς ἀσώτους σπατάλας χρημάτων, τὰς ὁποίας ἔκκμηεν, ὅταν τὰ βιβλία του ἤρχισαν νὰ τοῦ δίδουν ἱκανὰ κέρδη.

— Ἑλληνικά. Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ὁ ἑλληνογενὴς γάλλος ποιητὴς κ. Πέτρος Κιγιάρ ἤρχισε δημοσιεύων εἰς τὸν Γαλάτην Ἐριφῆν σειράν περιεργωτάτων χαρακτηρισμῶν περὶ ἀρχαίων ἑλλήνων συγγραφέων. Εἶνε ἀποκαλυπτικώτατοι καὶ εἰς μεταφραστικὸν ὕψος ὑπερθυμίζον τὰς ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας θαυμαστικὰς μεταφράσεις τοῦ Λεκόντ Δελίλ καὶ τοῦ Ἀνατόλ Φράνκ.

ΟΙ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΗΛΙΟΓΕΝΝΗΣ ΤΗΣ * ΑΠΟ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ * ΥΠΟ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ.

Ποῖος εἶδεν ἥλιο τὸ βραδὺ καὶ ἄστρι τὸ μεσημέρι;
Ποῖος εἶδε τὴν Ἥλιόγεννητη; ...
[Δημοτικὸ τραγοῦδι].

Γεραδίμφ Βόκφ

* Ἄνθρωποι! Εἶνε κάποια μέτωπα,
Καὶ εἶνε κάποια μάτια,
Κάποια εἶνε χαμόγελα,
Κάποια περπατήματα,
Κάποια κυματίσματα κορμιῶν,
Καὶ χεριῶν παιξίματα,
Καὶ δασοφυτρώματα μαλλιῶν
Καὶ προσώπων λαμπυρίσματα!

Καὶ οἱ προφῆτες κυνηγᾶτορες
Τῶν μεγάλων μυστηρίων
Θὰ εἶδαν καὶ θὰ γροῖκισαν
Σὲ ὄραμάτων ξάφνισμα
Πῶς τὰ κορφοβούνια ταπεινὰ
Γέρονον χαιρετίζοντας,
Πῶς καλοτυγχίζουν οἱ αἰτοὶ
Κάποια κάποια μέτωπα, ἄνθρωποι!

Πῶς μιλοῦν τὰ πυκνολάγγαδα
Καὶ τὰ δροσερὰ ἀκρογιάλια
Στῶν κορμιῶν τὰ κύματα
Καὶ στὰ περπατήματα,
Πῶς σὲ λαχταρίζουν τὰ πουλιὰ,
Τῶν χεριῶν ὠσάλεμα!
Καὶ τὸ μίλημα ὕμνος πρὸς ἐσᾶς,
Καὶ ἡ λαχτάρα γιὰ σᾶς, ἄνθρωποι!

Καὶ ἄς τὸ εἰποῦνε τὰ κισσόδεντρα
Καὶ οἱ βραγιῆς οἱ ἀνθοσπαρμένες
Καὶ ὅσα λιγερώτατα
Καὶ ὅσα μεγαλόπρεπα
Χαίρονται ἀνθοκλάδια οἱ χωραφιῆς,
Κ' οἱ ἀκριβοὶ θερμόκηποι,
Πῶς μυριοποθοῦν κάποια μαλλιὰ,
Κάποια κάποια μάτια, ὦ ἄνθρωποι!

Καὶ εἶνε αὐγὲς ποῦ ἀχνοπεθαίνουνε
Ἄπὸ κάποια χαμογέλοια,

Καὶ γυρεύουν κάποτε
 Τὰ ἡλιοβασιλέματα
 Πιὸ μεστὸ ἓνα φέγγος ὑστερνὸν
 Ἄπὸ κάποια πρόσωπα, ἄνθρωποι !
 Καὶ τῶν μυστηρίων τῶν τρανῶν
 Οἱ προφήτες κυνηγᾶτορες

Τοὺς χοροὺς τῶν ἀβυσσόκοσμων
 Καὶ τὴς ἁρμονίης τῶν ἡλιων
 Θὰ εἶδαν καὶ θὰ γροίκησαν
 Σὲ ὄραμάτων ξάφνισμα
 Σὰ χοροὺς καρδιῶν καὶ στοχασμῶν·
 Σὰν τραγοῦδι ποῦ ἔβαλε
 Μέσα του ἓνας μουσικὸς θεὸς
 Λόγια ἀπὸ μιὰ γλῶσσα ἀνθρώπινη !

1

Ἔζησα σὲ μιὰ ραχοῦλα πράσινη
 Κάποιο καλοκαίρι μακρινὸ,
 Μ' ἓναν ποταμὸ πλατὺ στὰ πόδια μου
 Καὶ μὲ τὸν δλάνοιχτο οὐρανό.

Κ' ἔζησα σὰν ξένος πολυαγάπητος
 Μέσα στοὺς ἀπλοὺς καὶ ταπεινοὺς,
 Καὶ φλογέρας γλυκολάλημα ἄκουσα
 Νὰ ξυπνᾷ στὸ εἶναι μου ἓνας νοῦς.

Καὶ μιὰ μέρα ἐκεῖ πρὸς τὰ ἡλιογέματα
 Μέσα στὴν πολύκοσμη ἐρημιᾷ
 Μιὰ χωριατοπούλα ἀγνάντεψα ἔξαφνα·
 Καὶ δὲν εἶχε ταῖρι μὲ καμμιὰ.

Σὰ νὰ φύλαγε ἦταν κάποια πρόβατα,
 Καὶ ἦταν σὲ μεγάλη συλλογὴ,
 Καὶ γλυκονανούριζε τὴν ἔγνοια τῆς
 Μιὰν ἀργυροκάθαρη πηγὴν·

Καὶ ἦταν τὰ πόδια τῆς τὰ ὀλόγυμνα
 Σὰν ἀναπαμένα περιστέρια·
 Θησαυρῶν ἐπαίρναν φεγγοδόλημα
 Κάποιοι ἀνθοὶ μέσ' τὰ δικά τῆς χέρια.

Καὶ ἦταν σὰν κορῶνα ἡ ἄσπρη σκέπη τῆς,
 Τὸ κοντρί ποῦ κάθοταν, σὰ θρόνος,
 Κάτι ψιθυρίζαν γύρω τὰ ἔλατα,
 Ἦταν μονάχη, ἡμουνά μόνος.

Θεέ! τὸν ἡλιον εἶχε ἐκείνη μέτωπο,
 Καὶ εἶχε τὸ φεγγάρι ἐκείνη στήθη,
 Τὸν ἀποσπερίτη εἶχε χαμόγελο,
 Καὶ ἦταν ἓνα μέγα παραμῦθι !

«—Ποῖδ εἶνε τῶνομά σου, ὦ πλάσμα ἀπάντεχο;
 Εἶσαι βοσκοπούλα στὸ χωριὸ ;
 Εἶσαι ἀπὸ τὰ ξένα καμμιὰ ρήγισσα ;
 Εἶσαι ἐσὺ τοῦ τόπου τὸ στοιχειὸ ;»

2

«—Τῶνομά μου εἶν' Ἠλιογέννητη!
 Ἄπὸ κάποιον ἡλιο εἶμαι φερμένη·
 Καὶ οἱ πεντάμορφες τοῦ κόσμου
 Πρὸς ἐμὲ τὰ χέρια ὑψώνουν,
 Καὶ δὲ φτάνουν με ποτὲ·
 Καὶ καμμιὰ δὲν εἶνε σὰν ἐμὲ,
 Μῆτε καὶ σὰν ἀδερφή μου·
 Ἄπὸ κάποιον ἡλιο εἶμαι φερμένη·
 Καὶ εἶνε τρισμακαρισμένη
 Κι ἂν φαντάζει κάποια κάποτε
 Σὰ θαμπογραμμένη ζωγραφιά μου.
 Καὶ εἰμ' ἐγὼ ποῦ ἀλυσσοδένω κόσμους
 Καὶ τοὺς σέρνω ἀπὸ κοντὰ μου.
 Παραιοῦν τὰ βασιλόπουλα
 Τάγαθὰ τῶν παλατιῶν
 Κι ὄλες τὴς ἀγάπες τῶν κυράδων,
 Κι ὄλα τὰ λιβάνια τῶν λαῶν,
 Κ' ἓνα δρόμο ἀρχίζουν, καὶ ὄλο πάνε,
 Πάνε γιὰ τὸ μαγιοδότανο,
 Πάνε γιὰ τὰ θάνατο νερὸ,
 Γιὰ τὸν πράσινο τὸ λίθο ποῦ ἡλιοφέγγει
 Στοῦ πελάγου τὸ βυθό.
 Καὶ τὸ μαγιοδότανο εἶν' ἡ χάρις μου,
 Καὶ εἶν' ὁ πράσινος ὁ λίθος ἡ ὠμορφιά μου,
 Καὶ τὰ θάνατο νερὸ εἰμ' ἐγὼ·
 Καὶ μονάχα στὸνειρο μὲ ξέρουν.
 Μιὰ φορὰ ἦρθ' ὁ Χάρος, μὲ εἶδε,
 Καὶ μὲ γοργοτράβηξε στὸν Ἄδην.
 Καὶ στὸν Ἄδην ἀνθίσαν τὰ μαγιάπριλα,
 Καὶ τὸν κόσμον ἐπνίξε σκοτάδι.
 Καὶ τὰ κοῦσαν καὶ ξεκίνησαν
 Γιὰ τοῦ Χάρου τὰ παλάτια
 Κάποιοι ἀντρειωμένοι σιδερόκαρδοι
 Μὲ τάνεμοπόδαρα ἄτια.

Καὶ ὅταν μὲ ἀντικρύσαν μέσ' στὰ Τάρταρα
 Κάποια πεθαμένα παλληκάρια,
 Τῆς ζωῆς ἢ φλόγα τὰναψε ξανὰ
 Τὰ σβυσμένα τους λυχνάρια.
 Καὶ ἀδερφώθηκαν καὶ ὠρκίστηκαν
 Νὰ μὲ ἀρπάξουνε τοῦ Χάρου.
 Μῆτε, ὦϊμέ! τὰ παλληκάρια,
 Μῆτ' οἱ ἀντρεωμένοι ἀπὸ τὰ χέρια
 Μὲ γλυτώσαν τοῦ κουρσάρου.
 Μόνο ἐκεῖ ποῦ πάλευαν γιὰ μὲ
 Μεσ' στὰ χάλκινα τάλωνια,
 Ἦρθαν γύρω μου ὅλ' οἱ ἔρωτες
 Κι ὅλα τῆς ζωῆς τὰ χελιδόνια,
 Καὶ μὲ πῆραν σὰ θεὰ καὶ σὰν κυρά τους,
 Καὶ μὲ πῆραν στὰ φτερά τους,
 Καὶ ξανὰ στὸ φῶς μὲ ἀνέβασαν·
 Καὶ ξανάρθα σάντὴν ἀνοιξη,
 Καὶ σὰ μιὰ καινούρια πλάση
 Ἐπὶ χάος δεύτερο ξεχώρισα
 Θάλασσεσ, στεριῆσ, βουνὰ καὶ δάση.
 Ἐπὶ κάποιον ἥλιο εἶμαι φερμένη!

3

Καὶ σὰ νὰ μὴν εἶμαι οὔτε βασίλισσα,
 Καὶ σὰν νὰ μὴν εἶμαι οὔτε νεράιδα.
 Βοσκοπούλα γιὰ νὰ σύρω τὸ χορδὸ,
 Τοῦ βοσκοῦ μὲ φτάνει ἐμένα ἢ γκάιδα.
 Τὴν ἡμέρα στὶς ραχοῦλεσ
 Καὶ στὶς ἀκροποταμιῆσ
 Εἶμ' ἐγὼ δυσκολοξάνοιχτη
 Μεσ' στοὺς νέουσ καὶ μεσ' στὶς λιγερέσ.
 Καὶ οἱ ἀστόχαστοι κι' οἱ ἀνίδιοι
 Νὰ μὲ σπρώξουν κάποτε τυχαίνει,
 Καὶ περνοῦν ἀδιάφοροι ἀπὸ μπρὸς μου,
 Ἦ πετοῦν μου ἀνυποψίαστοι
 Τὰ μωρόλογα τοῦ κόσμου.
 Γιὰ νὰ ἴδουν καὶ γιὰ νὰ μὲ μαντέψουν,
 Θέλει ὁ νοῦσ κάποιο φῶσ ξένο,
 Κάποια ἀλλῆ φλόγαν ἢ καρδιά.
 Μόνον ὅταν χύνεται ἢ νυχτιὰ,
 Μὲ ξανοίγει κάθε μάτι,
 Γιατὶ τότε φωτοκύκλωτη,
 Γιὰ ὄλουσ, εἶμ' ἐγὼ γιομάτη
 Ἐπὶ τοῦ πατέρα μου τὴ δόξα!

4

Ἐπὶ κάποιον ἥλιο εἶμαι φερμένη!
 Μῆθε, ἔχω ζωῆσ προτιμέρες,
 Χίλιεσ γέννεσ, χίλιουσ θάνατουσ,
 Μέσα σὲ πατρίδεσ χίλιεσ·
 Χίλιεσ προσωπίδεσ φόρεσα,
 Χίλια ὀνόματα ἐγὼ πῆρα·
 Καὶ εἶμαι κάτι ἀρχιμέρον ἐγὼ,
 Καὶ γραφτόμερο καὶ ἀπὸ τὴ Μοῖρα!
 Εἶμαι ὁ μυστικὸσ μαγνήτησ
 Μέσα σὲ ὄλουσ τοὺσ μαγνήτεσ·
 Τραγουδοῦνε Ἐλένεσ μέσα μου,
 Καὶ θρηνολογοῦνε Μαργαρίτεσ·
 Καὶ σὰ νάμουνα ὄλων τῶν καιρῶν
 Καὶ τῶν τόπων ὄλων οἱ Ἀφροδίτεσ!
 Ἐπὶ κάποιον ἥλιο εἶμαι φερμένη!
 Πιὰ δὲν ξέρω, σὰ νὰ μὴ θυμοῦμαι.
 Ξέρω μόνο πῶσ μιὰ μέρα
 Βρέθηκα ἐδῶ κάτου κ' ἐδῶ πέρα
 Στὰ ἱλαρὰ τὰ πλάγια καὶ στὰ γαλνὰ
 Καὶ στὸν ὀλογάλανον ἀέρα·
 Καὶ εἶν' ἐδῶ ποῦ εἶν' ὅλα ἀπὸ τὴ δόξα
 Δοξαστὰ τῆσ Ὀμορφιάσ
 Καὶ ὡσ τὰ ταπεινὸτατα χορτάρια
 Καὶ εἶν' ἐδῶ ποῦ οἱ μαῦρεσ Λάμπεσ
 Γιὰ νὰ φᾶν τὰ παλληκάρια
 Γίνονται γλυκὰ κοράσια
 Μὲ ξανθὰ μαλλιά καὶ μαῦρα μάτια·
 Καὶ εἶν' ἐδῶ ποῦ ὁ ζοφωμένος Χάρουσ
 Ἐρχεται λεβέντησ καβαλάρησ
 Σὰν ἀπὸ τοῦ ἥλιου τὰ παλάτια·
 Καὶ ὅταν φέγγη ἀπάνου τησ ὁ ἥλιοσ,
 Εἶν' ἐδῶ ποῦ ἡ παπαροῦνα
 Σὲ ἀκρὴ χωραφιοῦ παραρριμένη,
 Λάμπει σὰ φωτιὰ ἱερὴ
 Πρὸσ τὴ χάρη ἀγνώριστου θεοῦ
 Ἐπὶ κάποιαν Ἐστιάδα ἐκεῖ ἀναμένη!
 Βρέθηκα ἐδῶ κάτου κ' ἐδῶ πέρα
 Μέσα στοὺσ ἀπλοῦσ καὶ ταπεινοῦσ,
 Σὲ μιὰ κάποια πρωτογέννητην Ἑλλάδα,
 Ποῦ εἶνε κάτι ἄλλο, κάτι ἀπόμερο,
 Καὶ γιὰ τοῦτο καταφρονεμένο,
 Κάτι μέγα, καὶ ἀγνώρο γιὰ τοῦτο,
 Κάτι κάτι ποῦ δὲν εἶνε
 Ἦ μαρμαροσκάλιση λαμπράδα,

Σὲ μιὰ κάποια πρωτογέννητην Ἑλλάδα,
 Κάτι ἀκόμα τιλυμένο
 Σὲ ἀργασάλευτο μαγνάδι,
 Ἀκαλλούργητο καὶ ἀκόλαστο,
 Κάτι σὰν περιπλοκάδι
 Ποῦ φυτρώνει, καὶ ποῦ σφιχτοδένει
 Τὰ κλαδιά του μὲ θυμὸ παντοῦ
 Καὶ στὸ φουντωμένο ἀδρὸ κορμὸ,
 Καὶ στ' ὀλόγυμνο ἀπλαστο κοτρῶνι·
 Μιὰν Ἑλλάδα, μιὰν Ἑλλάδα
 Ποῦ δὲν εἶνε μήτε ἡ τέχνη
 Τῶν ὄνειρεμένων Παρθενῶνων,
 Μήτε καὶ ἡ λατρεία τῶν λαῶν,
 Μήτε καὶ ἡ σοφία τῶν αἰῶνων,
 Μιὰν Ἑλλάδα, μιὰν Ἑλλάδα,
 Κάτι μέσ' στὰ χέρσα καὶ στὰ ἔρμα
 Σὰν κρυφὴ καταβολάδα,
 Ποῦ τὴ φύτεψ' ἓνα χέρι
 Γιὰ νὰ ξαναφέρῃ ἀγάλια ἀγάλια
 Καὶ ὕστερ' ἀπὸ χρόνων χρόνια
 Τῶν καμμένων τῶν δασῶν τὴν πρασινάδα.
 Κάποια ρόδα εἶν' ἔτοιμα ν' ἀνθίσουν
 Ἐδῶ κάτου κ' ἔδῶ πέρα·
 Μὲ τάρχαϊα ροδοκάλια·
 Καὶ προσμένουν τὰ καινούρια ἀπδόνια
 Νὰ τοὺς γλυκοκελαιδήσουν
 Μὲσ στὸν ὀλογάλανον ἀέρα!

B

Καὶ ἦρθα βοσκοποῦλα στὰ βουνά,
 Καὶ ἦρθα βλαχοποῦλα στὰ καλύβια·
 Χτύπησε καρδιά καὶ στὰ λιθάρια,
 Σάλεψαν φτερά καὶ στὰ μολύβια.
 Κ' ἔνοιωσαν καὶ οἱ λόγγοι κάποιο νοῦ,
 Καὶ κατέβη ἡ χάρη ὡς τὸ σκουλῆκι
 Καὶ μαλάκωσε ρυθμὸς καὶ τὸ σκοπὸ
 Ποῦ σκορποῖν οὐρλιάζοντας οἱ λύκοι.
 Καὶ νῦρα κ' ἔζησα σὲ κάποια
 Κρυσταλλένια ἀπέραντα παλάτια,
 Μέσα στῶν παιδιῶν τὰ ὀλάνοιχτα
 Γλυκοξαφνισμένα μάτια.
 Καὶ μὲ κύκλωσαν βασιλικά
 Σὰ χερουβικά πνεύματα πλήθια,

Γύρω στὶς σπιθόβολες γωνιές,
 Τὰ θησαυροφόρα Παραμύθια.
 Κι ὅπου διάβηκα ἐπλεξαν γιὰ μὲ
 Τὰ γγρια καὶ τὰ μάραντα λουλούδια
 Καὶ τρανὰ μὲ διαλαλῆσαν τῶν βουνῶν
 Τὰ νεραϊδογέννητα τραγούδια.

Κ' ἔγιναν στρατός μου αὐτά,
 Κ' ἔγιναν λαός μου ἐκεῖνα.
 Ὅμως τώρα δίψα νέα μὲ καίει
 Καὶ μὲ δέρνει μιὰ ἄλλη πείνα!

Σὰ νὰ μὴ μοῦ φτάνουν οἱ κορφές,
 Γύρω ἢ πλάση σὰ νὰ μὲ ταραζῇ.
 Εἶμαι ἢ ξένη! καὶ εἶμαι ἢ ξένη!
 Καὶ μὲ τρώει ἓνα μαράζι!

Ἦθελα ἓνα κάπιο φτέρωμα
 Νὰ ξεναρθῇ νὰ μὲ ὑψώσῃ
 Πέρα ἀπὸ τὸν πόθο τῶν ἀπλῶν
 Καὶ ἀπὸ τῶν σοφῶν τὴ γνώση

Κάπου ἀλλοῦ νὰ στῆσω ἐγὼ εἶν' ὁ πόθος μου
 Τὰ λημέρια, τὰ καρτέρια,
 Στὰ βαθειὰ τοῦ Ἀπείρου, κάπου ἐκεῖ,
 Πρὸς τὰ γινώριστα τὰ στέρια.

Ἴσως καὶ ἀγναντέψω κάπου ἐκεῖ
 (Ἄχ! βαρέθηκα τὸ πλάνημα στὰ ξένα!)
 Τὴν κρυφότετην ἡλιοπυγὴ
 Ποῦ πρωτόσπειρεν ἐμένα!

6

Ἦ Ἠλιογέννητη, ὦ χρυσοπυγὴ
 Τῶν ἀχτίδων ὄλων καὶ τῶν μύρων,
 Ἦ θρησκεία τῶν ὄραμάτων,
 Καὶ ἀρμονία τῶν θεῶν ὀνείρων!
 Μέσα στὴ σπατάλη τῶν χρωμάτων,
 Μὲ στὴν ἀθησαύριστη σπατάλη,
 Διαλεμένη ἐσὺ καὶ σύμμετρη
 Μουσικὴ τῶν ἀγαλμάτων!

Μέσ' στὴν πολυθόρυβη τὴ χώρα
 Ποῦ φορεῖ καὶ ζώνεται τοὺς κουρνιαχτοὺς,
 Κ' ἔχει τὰ παλάτια ποῦ εἶνε ἀνύλιαγα,
 Καὶ τοὺς κήπους δίχως οὐρανοὺς,
 Ἐκεῖ γέσα εἶν' ἓνα σπίτι·

Τέχνη τό ἔχτισεν ἀγέλασθι
 Καὶ καταφρονητικῆ,
 Σὰ ναὸ μεγαλοφάνταστο
 Καὶ λυπντεροὶ σὰ φυλακῆ!
 Καὶ στὸ σπῖτι μιὰ δασκάλισσα,
 Μιὰν ὑπέροσθι Οὐρανία,
 Ξεδιαλύει τὰ μαντέματα
 Καὶ ξηγάει τῶν ὄλων τῆ σοφία.
 Καὶ ἀκοῦν γύρω οἱ μαθητάδες,
 Καὶ εἶνε λιγυστοὶ, ξεχωριστοὶ·
 Καὶ στὸ χέρι δὲν κρατεῖ
 Χρυσελεφαντένια λύρα,
 Καὶ τῶν Ἡρακλείτων οἱ χρῆσιμοι
 Δὲν τῆς φτάνουν, καὶ δὲ θέλει
 Τοὺς δυσκολονόητους Πινδάρους,
 Καὶ ὅταν μετρονιμένα ἀργομιλεῖ,
 Στὰ πικρανοιγμένα χεῖλη της
 Δὲ συμφώνει καμμιὰ μέλισσα
 Γιὰ νὰ μάσῃ ξανθὸ μέλι!
 Καὶ κρατάει καὶ γύρω φέρνει
 Κάποιο ἀστόλιστο ἄχαρο γυαλί,
 Καὶ κοιτάει μ' ἐκεῖνο τὴν ἡμέρα
 Καὶ τὴ νύχτα, — καὶ ζητεῖ.
 Μάγοι ἔσεῖς, συνερῖψτε τοὺς καθρέφτες σας,
 Τοὺς ἀπίστευτους καθρέφτες
 Ποῦ σὰς δείχνουν μυστικὰ καὶ φοβερὰ
 Κάθε τι ποῦ γίνεται στὴ δύση,
 Στὴν ἀνατολῆ, στὸ νότο, στὸ βορριά!
 Ξεδιαλύτρες βουβαθῆτε
 Σίδυλλες τῶν μυστηρίων
 Στῶν ταρτάρων τὰ κατώφλια,
 Στάγια σύγκρουα τῶν μαντείων!
 Εἶνε ἡ Μοῦσα ἡ ἀπαιγνίδισθι,
 Καὶ εἶν' ἡ ὑπέροσθι Οὐρανία!
 Πιάνονται μεσ στὸ γυαλί της
 Καὶ σφραγίζοντ' ἐκεῖ μέσα,
 Σὰν τελώνια, τὰ στοιχεῖα.
 Κι ὄλο ἀντιχτυπάει μεσ στὸ γυαλί της
 Τοῦ Παντός ὁ νόμος κ' ἡ ἀρμονία!
 Ὡ! ἡ πρωτοφανέρωθι ἀρμονία!
 « Ἐνα εἶνε τὰ πάντα, κράζει ἐκεῖνη,
 Μιὰ εἶνε σάρκα, μιὰ ψυχῆ,
 Καὶ παντοῦ, γύρω, ἔμπρὸς, πίσω,
 Καὶ στὰ πῖθ βαθεῖα καὶ στὰ τετράψηλα,
 Καὶ παντοῦ παντοῦ εἶνε γῆ!

Καὶ ὅπως εἶνε γῆ παντοῦ,
 Ἔτσι ἀπὸ παντοῦ μᾶς περιζώνει
 Τὸ γαλάζιο τοῦρανοῦ.
 Δὲν ὑπάρχει ἀπάνου, μήτε κάτου,
 Μόνο ἐκεῖ δὲν εἶνε τὰ ἐπουράνια,
 Τὰ ἐπίγεια δὲν εἶνε μόνο ἐδῶ·
 Τὸ καρὰθι μας ἀδιάκοπα ἀρμενίζει
 Στὸν ὠκεανὸ τὸν οὐρανό!

7

Ὅμως, ὦ Ἡλιογέννητη, ὦ πηγὴ
 Τῶν ἀχτίδων ὄλων καὶ τῶν μύρων,
 Ὡ θρησκεία τῶν ὀραμάτων
 Καὶ ἀρμονία τῶν θείων ὀνειρών!
 Ὅποιου ἀνάψῃ τὰ σδυμένα μάτια
 Τὸ δικό σου φῶς
 Κάτι ἀλλόφυλο γυρεύει καὶ ἀδοκίμαστο
 Μέσ' στὸ γνῶριμο τὸ μέγα τοῦ Παντός!
 Ξέρει πῶς ὁ ἥλιος βλέπει σε
 Ξαφνισμένα, σὰν ἀνθὸ
 Ποῦ δὲν ἔσπειρε τὸ χέρι του·
 Κι ἂν κανέν' ἀστέρι τοῦ ψιθύριζε:
 « Τάχα νὰ εἶσ' ἐσὺ ὁ πατέρας της; »
 Θάλεγε: « Δὲν εἶμ' ἐγώ! »
 Ὅποιου ἀνάψῃ τὰ σδυμένα μάτια
 Τὸ δικό σου φῶς,
 Ν' ἀνεβῆ τὴν ἀσιστην ὀρέγεται
 Σκάλα τοῦ Παντός.

Πέρα ἀπὸ τῶν ἡλίων τὰ παλάτια,
 (Ὡ! χυθῆτε λόγια πλανερὰ,
 Θάμπη τῶν παιδιῶν, ἀφροὶ τοῦ ὀνειραυ,
 Φουσκαλίδες ἡλιοχάιδευτες
 Τοῦ σφιγγοσπαρμένου Ἀπίρου!)
 Ὅπου κόσμοι κύκνοι κελαῖδοῦν,
 Ὅπου κόσμοι χύνονται λιοντάρια,
 Κι' ἀνθὴ ὀράματα καὶ θαύματα πουλιὰ·
 Ὅπου ἀνάκουστα μουγκρίζουν
 Καὶ φυσομανοῦν πρὸς τὸ ἄπειρο
 Φάλαινες, ἀρκοῦδες, ὕδρες, ταῦροι·
 Ὅπου μέσ' στ' ἀστρόχυτα νερὰ
 Τῶν Ἡριδανῶν φαντάζεσαι
 Πῶς οἱ Κένταυροι θὰ λούζωνται κ' οἱ Ὠρίωνες,
 Ὅπου οἱ Πάγασοι πετοῦν με τοὺς Ἄιτους
 Κι ὅπου οἱ Μέδουσες λιθώνουν,
 Ὅπου γίγαντες διαβαίνουν Σείριοι,

Καὶ Ἡρακλῆδες πολεμοῦν ἡμίθεοι
 Ὅπου ὄρμουσιν Ἀλδεβαρὰν ἀλλόφυλοι,
 Καὶ σὲ νέαν ἀποθέωσιν ἀσύγκριτην
 Οἱ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου ζοῦν πλανῆτες,
 Ὅπου φωτὸς χάη καὶ τὰ γέννητα,
 Καὶ ὄπου τὰ χαλάσματα κομῆτες·
 Μέσα ἐκεῖ στὰ ἀκαταμέτρητα,
 Ἐξω ἀπὸ τὰ τετραπέρατα,
 Πέρα ἀπὸ τοὺς ζόφους τῶν ταρτάρων,
 Πέρα ἀπὸ τὸ φῶς τῶν παραδείσων,
 Ὅπου εἶνε τὰ τέρατα
 Τῶν ὄνειρων ποῦ κανεῖς δὲν ὄνειρεύεται·
 Μέσα ἐκεῖ στὴν ὑπερθαύμαστη
 Παραζάλη τῶν ἀθύσσωσιν,
 Ἐκεῖ ποῦ ὄλα τὰ ὄντα, ἐκεῖ ποῦ ὄλα
 Τὰ πλανέματα τῆς γῆς καὶ τῆς ζωῆς,
 Ὅσα ἡ φύσις σκόρπισε τριγύρω μας
 Φοβερὰ καὶ ὄρατα καὶ μεγάλα,
 Κι ὄσα ὁ νοῦς ἐπλασε κ' ἔθρεψε
 Μ' ἓνα θεῖον ἀμβρόσιο γάλα,
 Ἐκεῖ ποῦ ὄλα, ἐκεῖ ποῦ ὄλα,
 Λυτρωμένα ἀπὸ τὰ σήμερα,
 Καὶ ἀπὸ ταῦριο λυτρωμένα καὶ τὰ χτέε,
 Ξαναζοῦν τὴ ζήση τοῦ ὑπερτάτου·
 Ἐκεῖ ὁποῦ ὄλα τρέχουν τρέξιμο
 Ἄπιαστον ἀπὸ τὸ λογισμό,
 Κι ὄλα καρφωμένα στέκουν
 Ἄπὸ κάρφωμα παντοτεινὸ·
 Ὅπου τὸ σκοτάδι τοῦ Θανάτου
 Σμίγει μὲ τὴ φλόγα τοῦ Αἰωνίου
 Σ' ἓνα σφιχταγκάλισμα ἀλογόριαστον,
 Ὅπου ἀστέρια ὄλο θωρεῖ τὸ μάτι
 Φεγγοτρέμουλα σὰν ἄλλα μάτια
 Κι ὄπου ἐν' ἄλλο μάτι βλέπει
 Κάτι φοβερὸ ἀνιστόριστον
 Ἄπὸ πίσω ἀπὸ μιὰ σκέπη·
 Πέρα ἀπ' ὄλα, ἀπ' ὄλα, ἀπ' ὄλα,
 Πέρα ἀπὸ τοὺς ἥλιους ποῦ φαντάζουσι
 Διπλοτριπλοαγκαλιασμένοι,
 Κι ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ ὄλογυρνοῦν σὰν ἔρμοι
 Σὲ μιὰ παγωνιά, σὲ μιὰν ὄρφάνια·
 Πέρα ἀπὸ τῶν Κρόνων τὰ στεφάνια,
 Καὶ ἀπὸ τὰ χλωμότατα φεγγάρια,
 Πέρα ἀπὸ τῶν ἥλιων τὰ τοπάζια
 Καὶ τὰ θαμπερὰ μαργαριτάρια·

Πέρα ἀπὸ τῶν ἥλιων τὰ γαλάζια
 Φεγγοβολητὰ, καὶ ἀπὸ τῶν ἥλιων
 Πέρα τὰ σμαράγδια καὶ τὰ ὄπαλια,
 Πέρα ἀπὸ τοῦ ἥλιου τὰ διαμάντια,
 Καὶ τῶν ἀστεριῶν τὰ ροδοκάλια·
 Πέρα ἀπ' ὄλα, ἀπ' ὄλα, ἀπ' ὄλα,
 Ὅποιου ἀνάψη τὰ σβυσμένα μάτια
 Τὸ δικό σου φῶς
 — ὦ! τὰ στερεώματα καὶ οἱ γαλαξίες
 Ποῦ δὲν ἐψάξε, δὲν νῦρε νοῦς ποτέ!—
 Ὅνειρεύετ' ἓνα κάποιον ἄλλον ἥλιο
 Ποῦ σὲ γέννησεν ἐσέ!

8

Ἡλιογέννητη, ποιὸς ἥλιος
 Νὰ σὲ γέννησεν ἐσέ;
 Κρύβεις κάποιους κόσμους, κάποιους
 Κόσμους κρύβεις οὐρανέ!

Εἶνε κάποια ἀστέρια ἀγνώριστα,
 Γιατὶ πέθαναν, ὦϊμέ!
 Καὶ τὸ φῶς τους νεκροκέρι τους
 Φτάνει μας ἐδῶ, οὐρανέ!
 Ἡλιογέννητη, ποιὸς ἥλιος
 Νὰ σὲ γέννησεν ἐσέ;

ὦ! τὰστέρια τὰ πρωτόχυτα
 Ποιὸς τὰ γνώρισεν, ὦϊμέ!
 Καὶ μπουμπούκια εἶνε μισάνοιχτα
 Κάποια ἀστέρια, ὦ οὐρανέ!
 Ἡλιογέννητη, ποιὸς ἥλιος
 Νὰ σὲ γέννησεν ἐσέ;

Καὶ εἶνε σὰ θαμποχαράματα
 Μέσα στὴν κατάχνια, ὦϊμέ!
 Τὸ γλυκοξημέρωμά τους
 Ποιὸς θὰ τὸ χαρῆ, οὐρανέ;
 Ἡλιογέννητη, ποιὸς ἥλιος
 Νὰ σὲ γέννησεν ἐσέ;

Καὶ εἶνε κάποια ἀστέρια ἀγέννητα·
 Γιὰ ποιά μάτια τάχα, ὦϊμέ!
 Γιὰ ποιά μάτια εἶνε τὸ φέγγος τους;
 Γιὰ ποιά γῆ, οὐρανέ;
 Ἡλιογέννητη, ποιὸς ἥλιος
 Νὰ σὲ γέννησεν ἐσέ;

Τάχα ποῦ καὶ ποῖα εἶν' ἡ πλάση,
 Ποῦ θὰ φέξη της, ὦ ναί!
 Ὁ τῶν ἡλίων ἡλιος, τὸ ἄστρο
 Τὸ ὑπέρτατο, οὐρανέ;
 Ἡλιογέννητη! ὦ τῶν ἡλίων
 Ὁ ἡλιος ποῦ ἐσπειρεν ἐσέ!

9

Ἦ νικίτρα ἐσὺ ποῦ λάμπεις,
 Εἶμαι ὁ μαῦρος ἄνθρωπος ἐγώ.
 Μ' ἔχει ὁ πειρασμὸς περίγελο,
 Καὶ εἶμαι τὸ ἀναγάλλιασμα τῆς κάμπης!

Καὶ ἦρθεν ὦρα ποῦ ἔβρισα ἄπιστος
 Ὅλα τὰ μεγάλα τῆς ζωῆς,
 Κι ἀναγέλασα τὸ πέρασμα
 Τῆς ἀγίας ἀρετῆς.

Ἦρθεν ὦρα ποῦ ἔψαξα, καὶ τίποτε,
 Τίποτε δὲν νῦρα μεσ' στὸ νοῦ.
 Μῆτε μιὰς πατρίδας εἰδῶλο,
 Μῆτε δίψα ἐνὸς θεοῦ.

Ἦρθεν ὦρα ποῦ ἔφυγα
 Σὰν ἀπὸ κατάρρα ἀπὸ τὸ σπίτι.
 Καὶ τὴν πλάση εἶδα σὰν κάτεργο,
 Καὶ τὴν παρθενιὰ σὰν τὸν ἀστρίτη.

Τὴ γλαυκὴ περδικοστήθα Ἐλπίδα
 Εἶδα σὰν εὐνοῦχο ἀράπη,
 Καὶ εἶδα σὰν ἀρρώστια τὴν ἀλήθεια,
 Καὶ σὰ στρίγγλα τὴν ἀγάπη.

Ἐσὺ μόνο ἀχλώμαστη, ἀκατάλυτη!
 Φέγγος πρωτινὸ καὶ τελευταῖο!
 Σοῦ τὸρκίζομαι, καὶ χάνω τὴν ἱερὴν
 Τῶν δακρύων ντροπὴν, καὶ κλαίω.

Μέσα στὴν ἀχάμνια καὶ στὴ γύμνια μου,
 Στὴν ὀρφάνια μου, καὶ ἀπ' ὅλα ὀρφάνια,
 Εἶσαι ἡ δύναμή μου καὶ ἡ πορφύρα μου,
 Καὶ ἡ μονάκριβή μου περνεφάνια.

Στῆς ζωῆς τὸ ξάφνισμα ὅταν ἐμπαῖνα
 Ἦ! ἡ γαλήνη τῆς ἀνυπαρξίας!
 Μὲ παράστεκες· κι ἂν θὰ ἤμουν φῶς,
 Θὰ ἤμουν γιὰτὶ ἐσὺ εἶσαι ὁ γαλαξίας!

Τὸ καρδιόχτυπο καὶ τὸ μεθύσι ἐσὺ
 Ἀποθέωνες τῶν εἰκοσὶ μου χρόνων,
 Εἶσαι ὁ θησαυρὸς ἐνὸς φτωχόσπιτου,
 Καὶ τὰ γίγισμα τῶν ἀχαρῶν ἀγῶνων.

Καὶ εἶσαι τόσο ἐσὺ καλόγνωμη,
 Ποῦ κατέβασες μιὰ μέρα ἀπὸ ψηλὰ
 Μιὰ δική σου ἀχτίδα, ὦ πανυπέρτατη,
 Καὶ τὴν ἔκαμες γυναῖκα καὶ καρδιά

Κι ἂν δὲν εἶμαι κάτι πλέον ἀνήμερο
 Καὶ ἀπὸ τὰχυρο στὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου,
 Ρώτησ' ἓνα χέρι ποῦ κρατεῖ με
 Καὶ μιὰ σκέπη ἀπάνωθ' ἐμὲ!

10

Καὶ εἶπε ἡ Μοῖρα: Ὅταν γελαῖς,
 Ρόδα νὰ γελαῖς·

Καὶ ὅταν κλαῖς, εἶπεν ἡ Μοῖρα,
 Νὰ εἶνε τὰ δικά σου μάτια
 Βρύσες μαργαριταριῶν.

Εἶπε ἡ Μοῖρα, ὅταν γελαῖς
 Νὰ μοσκοβολοῦν Ἀπρίληδες
 Ἀπὸ τῶν καρδιῶν τὰ βᾶθν

Καὶ ὡς τὰ βύθν τῶν πετρῶν,
 Καὶ τὰνθίσματα νὰ πλώνονται,
 Νὰ ξαφνίζουν πέρα ὡς πέρα,
 Κρίνων καὶ ναρκίσσων κῆποι

Στῆς παγοστεφάνωτες κορφῆς,
 Καὶ χλωρῶν δασῶν παράδεισοι
 Μέσα στὰ δεῖα τῶν ἐρήμων.

Καὶ ὅταν κλαῖς, εἶπεν ἡ Μοῖρα
 Νὰ λαμποκοποῦν στοὺς ἡλίους
 Καλιφάδων θησαυροὶ,
 Καὶ νὰ φθάνουνε τὰ χέρια

Καὶ νὰ δρέπουν σὰν καρποὺς
 Καὶ γιὰ τὰ στεφάνια τῶν ρηγᾶδων,
 Καὶ γιὰ τὰ παιγνίδια τῶν παιδιῶν,
 Ὅσα οἱ μάγοι κρύβουν λυχνιτάρια

Σὲ ἀπλησίστατους κρυψῶνες,
 Καὶ στὰ ἐγκατα τῆς γῆς
 Τὰ δρακοντοφύλαχτα χρυσάφια.

Καὶ εἶπε ἡ Μοῖρα, ὅταν γελαῖς,
 Οἱ λαοὶ νὰ ξεχωρίζουν
 Μέσ' ἀπὸ τοὺς ὄχλους τῶν βαρβάρων,
 Νὰ γλυκοχαράζουν οἱ πατρίδες,

Καὶ νὰ μεγαλώνουν οἱ μικροί,
Καὶ τῆς Ἱστορίας ἡ Μοῦσα
Νέα φωτοκορῶνα νὰ φορῇ,
Καὶ τὸ πάτημά της νὰ φυτρῶνῃ
Τὰ σπαθιά, τὰλέτρια καὶ τὲς λύρες!
Καὶ ὅταν κλαίς, εἶπεν ἡ Μοῖρα
Νὰ φλογίζουν οἱ καῦμοι,
Νὰ πονοῦνε οἱ πόνοι, καὶ ὕστερα
Νὰρχωνται οἱ μεγάλες γέννες
Τῶν μεγάλων ἰδεῶν
Καὶ τῶν ἔργων τῶν μεγάλων,
Στῶν μοναχικῶν τοὺς στοχασμοὺς,
Στῶν ξεχωριστῶν τοὺς κόσμους!

11

Τὸ ἄνθος εἶσαι ποῦ φυτρῶνει
Σὲ μιᾶς ἄκρης γῆ,
Καὶ σὲ λίμνη βαθειὰ γέρνει
Νὰ καθρεφτιστῇ.

Εἶσαι ἡ μνήμη ἐσὺ τῶν πρώτων
Χρόνων τῶν ἀγνῶν,
Τὸνειρο τῶν ἀγεννήτων
Εἶσαι ροιζικῶν.

Δείχνεις κάτι ἀπὸ τὴ χάριν
Τοῦ ὄμορφου παιδιοῦ·
Κάτι κλεῖς ποῦ ἀγριαστράφτει
Μέσ' στὸ χάος τοῦ νοῦ.

Τῶν πρωτόφαντων ἐρώτων
Εἶσ' ἡ ὀλάσπρη ὄρμη,
Καὶ εἶσαι τῶν ἀγίων θανάτων
Ἡ γαλήνη ἐσύ.
Κ' ἐνῶ ἀπλώνεται τὸ χέρι
Νὰ χαϊδέψῃ ἐσέ,
Δέεται ἡ ψυχὴ στὰ χεῖλη·
ὦ ναέ! ναέ!

12

Λειτουργοὶ, ὦ ναέ, διαβαίνουν
Καὶ θυσιαστάδες, ὦ βωμῆ,
Καὶ εἶν' ὀλόλευκη ἡ ψυχὴ τους
Ὡς ἡ φορεσιά τους· καὶ εἶνε
Καὶ θυσίαι καὶ λειτουργίαι
Καὶ ὄλες πρὸς ἐσένα οἱ προσφορῆς,

Ἄπὸ τὰ λευκότετα τῶν ὄντων,
Τῆς δικῆς σου ἀσπράδας ἴσκιος.
Καὶ εἶνε παλληκάρια ποῦ πεθαίνουν
Ἄπὸ κάποιους Χάρους ποῦ εἶν' ὀλόγλυκοι,
Γιὰ τὴν ὄμορφιά σου τὴ γυναίκεια
Καὶ γιὰ τὴ γυναίκεια σου ἀπονία.
Καὶ εἶνε ἀγνοὶ ποῦ γίνονται φονιάδες
Γιὰ νὰ σ' ἀποχτήσουν, ὄχι ἐσέ,
Τοῦ ἴσκιου σου τὸν ἴσκιο, καὶ τοὺς φτάνει.
Καὶ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς δικαίους
Εἶδα σὲ θριάμβων ἄρματα
Καὶ σὲ μαρτυρίων σταυροὺς,
Κ' ἐσὺ τάρματα ὀδηγοῦσες,
Κ' ἔγερναν οἱ σταυρωμένοι
Κ' ἐσβυναν μὲ τὸνομά σου,
Καὶ ἡ στερνὴ πνοή τους πρὸς ἐσέ
Σὰ λιθάρι ἀνέβαινε·
Καὶ εἶδα τοὺς ἀπλοὺς καὶ ταπεινοὺς,
Μυθοπλάστες ραψῶδοι,
Μὲ τὴ φλόγα τῶν Ὀμήρων
Νὰ σοῦ τραγουδοῦν ἐσένα:
«Σ' εἶδεν ὁ Ἥλιος, κοντοστάθηκε,
Κι ἄργησε νὰ βασιλέψῃ!»
Καὶ εἶδα σε νὰ δασκαλεύης
Τοὺς τεχνίτες τῶν ναῶν
Καὶ τῶν παλατιῶν τοὺς οἰκοδόμους,
Κ' ἐνοιῶσα ν' ἀργοσαλεύης
Μεσ στῶν ἀγαλμάτων τὴ γαλήνη,
Ὅπου οἱ μαρμαρένοι λαοὶ ζοῦν,
Ὡ! οἱ λαοὶ ποῦ ζοῦν σ' αἰώνιον ἀνθισμα.
Στὴν πατρίδα ποῦ ἡ πατρίδα μου εἶνε,
Ποῦ εἶνε τῶν ὀραίων ἡ πατρίδα,
Ποῦ εἶνε καὶ ἡ πατρίδα σου!
Καὶ εἶδα νὰ γυρεύουν σε οἱ ζωγράφοι
Στὲς μαλακωσύνες τῶν γραμμῶν
Καὶ στὲς τρικυμίας τῶν χρωμάτων·
Καὶ εἶδα κ' ἐπιασα καὶ γροίκησο
Τὴν ὀλόκληρη τὴ δόξα σου στὸν ἦχο.
Δῶσε μου τὴ χάριν, μεγαλόχαρη,
Τὲς ἀγάπες ὄλες ποῦ γεννᾶς,
Κι' ὄλες τὲς θυσίαις ποῦ φέρνεις
Μέσα στῆς ζωῆς τὰ αἱματορέγματα
Καὶ στὰ χρυσοσύγνεφα τοῦ ὀνείρου,
Ὅλα, ὀράματα μαρτύρων,
Ἔργα ἡρώων, λαῶν τραγοῦδια,

Καὶ τοὺς λαμπροθόλωτους ναοὺς,
Καὶ τὰ βαρυθέμελα παλάτια,
Καὶ τῶν ἀγαλμάτων τοὺς λαοὺς
Τοὺς τρισγαλινούς καὶ τοὺς ἀθάνατους,
Στὴν πατρίδα ποῦ ἡ πατρίδα μου εἶνε,
Ποῦ εἶνε τῶν ὠραίων ἡ πατρίδα,
Ποῦ εἶνε καὶ ἡ πατρίδα σου,
Καὶ τίς μαλακώτατες γραμμῆς
Μεσ' στίς τρικυμίες τῶν χρωμάτων
Καὶ τὴ δόξα σου ποῦ ὀλόκληρη τὸν ἦχο
Τὸ δυσκολοξάνοιχτο γιομίζει, —
Δώσε μου τὴ χάρη, μεγαλόχαρη,
Ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ συμπλέξω,
Καὶ νὰ τὰ ταιριάσω ἀχώριστα
Μέσα σὲ ὅ,τι κάτου ἐδῶ
Φύσηξε τὸ Πνεῦμα ποῦ νὰ μοιάζῃ του :
Μέσ' στὸ Λόγο, μέσ' στὸ Λόγο !

★

Κάτι ὀλόλαμπρο χαμήλωσεν
Ἐδῶ πέρα ἀπὸ τὰ ὕψη,
Κ' ἔπεσε καὶ σκόρπισε
Σὲ φωτοσυντρίμματα·
«—Μόλις ἀγγίξεις τὰ κρῦα τῆς γῆς,
Ὡ φωτιά οὐρανόσταλτη,
Σβύστηκες καὶ ἀπόμεινες κ' ἐσὺ
Βαρειὰ μαύρη σιδερόπετρα !

Ἀπὸ ποιά πατρίδα ἀστέρινη
Καὶ ἀπὸ ποιά μᾶς ἦρθες ξένα ;
Λάβα, μὴ σὲ τίναξε
Καμμιὰν Αἴτνα ἀκοίμητη
Τῆς Ἐκάτης ποῦ ὄλο πολεμᾷ
Στὸν ὀλάδειο κόσμον της
Νὰ κρατήσῃ σὲ ἀσβυστες φωτιές
Τῆς ζωῆς τὰ ξεψυχίσματα ;

Μὴ χαιρόσουν τὸ ξεγνάντεμα·
Τοῦ ἡλίου μὲ ἄλλα ἀστέρια ὀμάδι,
Κ' ἔτσι σὰν ξεχάστικες
Μέσ' στὰ ἡλιοπερίγυρα,
Σὰ νὰ παραπάτησες, κ' ἐκεῖ
Μέσ' στὸ παράτημα
Σ' ἄρπαξε καὶ σ' ἔσυρε ὡς ἐδῶ
Τὸ σκληρὸ τῆς γῆς γοῦτεμα ;

Μάπως ἦσουν στερνολεῖψανο
Αἰθερόδαρτον κομήτη
Ποῦ νῦρε ἐσὲ καὶ σ' ἔρριξε
Στὴν αἰωνιότητα,
Μέσ' στὸ χαλασμὸ καὶ στὸ σβυσμὸ,
Τοῦ πολυβασάνιστου
Κύκλου του στερνὸ ἀναστεναγμὸ,
Καὶ στερνὸν ἐκείνου ἀνάθεμα ;»

«— Ἄνθρωποι ! εἶμαι ὁ οὐρανόλιθος,
Εἶμαι ἡ ἀποσβυσμένη φλόγα,
Εἶμαι ἡ σιδερόπετρα
Ἡ γιγαντοτίναχτη·
Στᾶστρο ἐγὼ γεννήθηκα τῆς γῆς !
Τόπος μου εἶν' ὁ τόπος σας·
Ἄπὸ τὸ ταξίδι τοῦ Παντός
Φέρνω κάποια χαιρετίσματα !

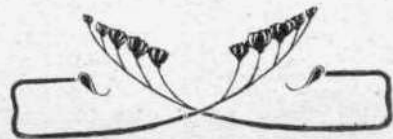
Καὶ ἦταν οἱ καιροὶ οἱ προκόσμιοι,
Καὶ δὲν ἦτανε χυμένα
Τὰ βουνὰ τὰ πέλαγα
Τὰ ζαφειροσμάραγδα·
Σάλεμα ἡ φτερούγιασμα ζωῆς,
Τίποτε Ἄπὸ στόματα
Μύρια μύδρους τίναζε φωτιάς
Ἡ γῆ, πύρινη δρακόντισσα·

Ἄπὸ κάποιο στόμα ὀλόβαθο
Ξετινάχτηκα καὶ πῆγα,
Πῆγα, ὦ κυκλογύρισμα
Μέγα καὶ ἀμολόγητο !
Ἐφυγα πυρὸ τῆς γῆς πουλὶ,
Καὶ ἦρθα ἀστέρι οὐράνιο.
Καταφρονεμένη μας φωλιά !
Καὶ ἦρθα, καὶ γροικῆστε με, ἄνθρωποι !

Εἶδα τὴν πνοὴ τὴ Δύναμιν
Καὶ εἶδα τὴ φωτιά τὴν Ὑλιν,
Καὶ ὄπου κιὰν ἐπέρασα,
Καὶ ὄπου καὶ ἀν ἀγνάντεψα,
Εἶδα ὡς καθρεφτίσματα τῆς γῆς
Τᾶστρο τὰ φεγγόβολα.
Κάποιο χαιρετὶ πάει ἀπὸ παντοῦ
Πρὸς τὴ γῆ τὴν Ἠλιογέννητη !

20 Ἰανουαρίου—6 Φεβρουαρίου 1900.

Κωδ.τῆς Παλαμῆς

ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΩΝ ΘΛΙΜΕΝΩΝ. Ο ΝΙΚΗΤΗΣ ★ ΥΠΟ Γ. ΒΩΚΟΥ.

Ἐκείνη τῇ νύχτα, μιὰ κρίσιμη στιγμή σάν σέ κάποιο ὄνειρο νέας δημιουργίας, ὅταν οἱ δύο ἄνθρωποι ἀντικρίστηκαν—ἕνας πάντα ἄνθρωπος μπροστά σέ δική του ξεχωριστή εἰκόνα καί μορφή—ἄρχισαν νά μιλάνε ἔτσι γιά κάμποση ὥρα:

— Μὲ κράξεις ν' ἀντιμετωπισθοῦμε γιά τελευταία ἴσως φορά... Ἐἶνε καιρὸς πού νιώθω τὸν πόλεμο πού μου κάνεις... Σκέψου ὅμως τὴ δύναμί μου.

— Δὲν σέ φοβάμαι πιά γι' αὐτὸ καὶ δὲν σ' ἔκραξα. Μόνος σου σηκώθηκες ἀπὸ τὸ κρεβάτι τοῦ θανάτου στὴ μοιραία ὥθησι τοῦ ἐξαφανισμοῦ σου.

— Τῆ γενεά σου ὅμως ἐδῶ τὴν ἔχω... Ζῆ ἀκόμα...

Ἦτανε σάν μιὰ ἄστατη λάμψι δαδίου πού ἔπασε ὅλη πάνω στοὺς φακούς τῆς ψυχῆς του τοὺς ὀροσολογημένους ἀπὸ κάποια δάκρυα, τὰ τελευταία, καὶ πρόβαλε στὸν τοῖχο σάν παράξενο σύμπλεγμα φαντασμάτων ἀπὸ τὰ δύο του μάτια ἢ γενεὰ πού ἤρχετο ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῶν χρόνων, σάν ἕνα πένθιμο караβάνι ἀπαίσιων σκιάθων ἀπὸ τὴν γένεαν τοῦ πάθους παραμορφωμένων.

— Τώρα τί ἠμπορεῖς νά εἰπῆς; Πίσω εἶνε πάντα κλειστή ἡ θύρα τοῦ παραδείσου καὶ φεύγουν ὀωγμένοι. Ἄδύνατο νά μὴ κλάψης μαζί τους, γιά συλλογίσου...

— Τὸ βλέπω, ἀπάντησε πάλι ὁ ἄλλος μὲ στεγνὰ μάτια.

— Σκέψου ὅμως, σκέψου, τὸ κακὸ δὲν εἶνε ὅπως τὸ φαντάζεσαι... Φαίνονται κουρασμένοι, ἀπελπισμένοι, ἀλλὰ βαδίζουν καὶ προχωροῦν, μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς καὶ τρέχουν καλά... Κύτταξε πόσοι ὄρκοι τοὺς ἀνοίγονται... Ἐἶνε στιγμὲς πού ἡ σφαιλισμένη πόρτα τοῦ παραδείσου δείχνει σάν ὄνειρο γελοῖο ἀπὸ ἀπληστία. Κύτταξε τώρα πῶς κάποιοι ἀπ' αὐτοὺς προχωροῦν πραγματικὰ μὲ γιγαντιαία βήματα καὶ σὺ μένεις πίσω. Γύρισε, τρέξε μαζί τους, θὰ τοὺς χάσης γιά πάντα. Θ' ἀπομείνης ἔρημος καὶ πρόωρα θὰ σκοτάψης ἐπάνω σέ μνήματα. Παρ' τὴ ζωὴ στὴ τωρινὴ τῆς ἀλήθειας. Ὅσοι κυττᾶς κατὰ τὴν ἀφτασθὴ ἐκείνη θύρα εἶνε καὶ ἕνας ἄλλος κίνδυνος τὸ πολὺ φῶς νά σέ τυφλώσῃ.

— Δὲν μὲ πείθεις καὶ μοῦ παραδίνεις μόνος σου τὰ τελευταία ὄπλα τῆς νίκης.

— Ὅσοι κάθεται ὁ ἀέρας ἀρεώνεται γύρω σου, ἔρχεται ὁ μαρσαμὸς καὶ ὁ θάνατος. Ἀκολουθήσε. Νὰ οἱ τελευταῖες σκιές σέ κράζουν στὸ αἰώνιο ταξεῖδι. Λίγη ὥρα καὶ θὰ μείνης μόνος.

— Καλλίτερα... Καὶ εἶμαι ἡ δύναμι καὶ εἶσαι ἡ ματαιότητα τοῦ λόγου... Ἦσουν σ' αὐτὸ τὸ ὄροιο ἢ δύναμι τοῦ ὀλέθρου καὶ ἤμουν ἡ ματαιότητα τοῦ λόγου... Γιατί ἐκείνη ἡ ματαιότητα ἔθρεψε ὡς τώρα τὴ γενεὰ πού μὲ ἀπειλήσας καὶ ἡ δύναμι πού ἤσουν, ἦταν ὅταν μ' ἐθυσία-

σες μαζί τῆς, καὶ ἡ δύναμι πού εἶμαι, εἶνε ἡ βγαλμένη ἀπὸ τὸ αἷμα αὐτῆς τῆς θυσίας πού δὲν ἐχύθηκε ὄλο.

— Τὰ λόγια σου εἶνε τὸ αἶνιγμα πού τάχα κρύβουν τὴν ὑπέρτερη εὐτυχία καὶ εἶνε πραγματικὰ ἡ φρικτότερη βλασφημία τῆς ἀνθρώπινης ἀγάπης.

— Ὅταν ὁ θάνατος ἦλθε σὺ τὸν εἶχες προσκαλέσει ἐπίμονα καὶ ὁ ἴδιος ὁ θάνατος πού πέρασε ἀνίσχυρος μοῦ εἶπε τὸ μυστικὸ νά σέ πεθάνω μὲ τὴν ἴδια γλύκα τῆς ζωῆς πού λατρεύεις.

Ἐνας καρχασιμὸς ἀντήχησε σέ μιὰ φριχτὴ βουὴ σάν βαθεῖα ἀπὸ ἐρείπιο...

— Σὺ νά μὲ πεθάνης; ποτέ!... Ἐἶρω τίς ἀδυναμίες σου καὶ τὴν ἄσβεστη σου διψά. Ἐἶνε πάντα αὐτὴ ἡ συνοδεία μὲ τὸν ρυθμὸ μιᾶς ἐγωϊστικῆς ἀγάπης πού ὅσοι καὶ ἂν τὴν ἀρνήθῃς τριγυρίζει στὸ αἷμα σου... Καὶ ἡ ἀρνήσι σου πάλι θὰ εἶνε ὁ μαρσαμὸς καὶ ἡ δική σου καταδίκη. Τί ὄφελει νά βαδίζης λίγα βήματα μακρύτερα καὶ χωριστὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους; Εἶσαι πάντα στὴν ἴδια συνοδεία ὅσοι καὶ ἂν σοῦ μένει ἕνα τελευταῖο ἔγχος ἀναμνήσεως... Ἐλα διώξε τοὺς τρελλοὺς αὐτοὺς λογισμοὺς καὶ ἄς φύγουμε... Ὁ ἀέρας ἀρεώνεται, ἀπὸ τὸ κενὸ πού ἀφίνει ἀναπηδάει καὶ ἀπλώνεται καὶ γιγαντώνεται ὁ θάνατος, ἐκεῖνος ὁ θάνατος, πού δίνει εἰρωνικὰ διαλείμματα στὴ ζωὴ γιά νά τῆς προξενῇ περισσότερο πόνο. Κι' ἐγὼ πού εἶμαι γενναϊότερός σου δὲν διστάζω νά σοῦ προτείνω νά φύγουμε μαζί ἀπὸ τὴ ματωμένη πόρτα τῆς ζωῆς. Μὲ λέγεις δειλὸν καὶ ὅμως ἐγὼ αὐτὸ θέλω καὶ σοῦ τὸ ἀποζητῶ καὶ σὺ δὲν τολμάς...

— Ὁχι... ἐγὼ πρέπει νά φονεύσω ἕσένα καὶ ὅταν ἐσὺ σάν μόνυσμα ἀποδοθῆς στὴ γῆνι καθαροῖ, ὁ θάνατος ἀνάλαφρα σάν πνοὴ θὰ περάσῃ ἐπάνωθι μου καὶ θὰ μὲ ἀναπλάσῃ σ' ἕνα ἀνώτερο βαθμὸ ὠραιότερης ὑπάρξεως.

— ὦ! φέμμα! φέμμα! καὶ ὑποκρισία! Εἰς τὸ μεταξὺ ἡ ζωὴ δὲν ἔχει παρὰ νά σοῦ φτύσῃ τὸ αἷσχος τῆς ἀχρηστίας στὸ πρόσωπό σου, γιὰτί τί ἔχει νά κερδίσῃ ἀπὸ σενα;

— Περισσότερον φῶς γιά κείνους πού ἔρχονται. Δὲν βλέπεις πόσοι εἶνε;

Γιγαντιαῖες σκιές ἐπρόβαλαν σέ μιὰ ὠραία ὄρμη. Μιὰ ἄλλη λάμψι ἔδειξε μιὰ δευτέρη συνοδεία.

— Ὅταν αὐτοὶ ἀντικρίσουν τὸ ἀσκητήριό μου ἢ τὸ μνήμα μου ὁ ὄροιοι τοὺς δὲν θὰ σκορπίζῃ τὸν τρόμο καὶ τὴν ὀδύνη τῶν ἄλλων. Πρέπει κάτι νά μείνη μ' ἕνα παράδειγμα. Ποτέ, ποτέ νά μὴν ἴδουν στοὺς ἑαυτοὺς τῶν φαντάσματα σάν τὰ δικά σου! Καὶ ὁ ἀγέρας πρέπει νά γεμίσῃ μὲ τοὺς θρήνους σου καὶ μὲ τὴ δική μου κραυγὴ τοῦ θριάμβου. Πρέπει ὁ ἀγέρας νά μολυνθῇ πολὺ μὲ τὴ λύσσα σου. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ μαρτύρια καὶ ὄλους αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνες νά τοὺς φέρῃ μιὰ ἠχώ πού νά τὴν ἀκοῦνε ὄλοι μαζί νά διαλαλῇ τὸ παρελθόν· ἠχώ πού νά εἶνε δεμένη σέ μιὰ μουσικὴ χρυσῆς καμπάνας· ἠχώ πού νά βγαίῃ ἀπὸ τοὺς καθαρισθέντας αἰθέρας· ἠχώ πού νά ρυθμίζῃ σάν ἀπὸ κρυφὸ πρόσταγμα ἕνα πέρασμα καὶ μιὰ ὄρμη ἀστραφτερῆ ἀγγελοπρόσωπων ἀνθρώπων καὶ νά

λή στην ανθρωπότητα ενθυμήσου και βιάζιζε και προχώρει και η ανθρωπότητα δεν θα τολμᾷ νὰ πιστεύσῃ σὲ τόσο κακὸ.

Ὁ καγχασμός ἐπανελήφθη τώρα σὰν τὸ τελευταῖο γκρέμισμα τοῦ ἀνθρώπινου ἐρειπίου καὶ σὰν ἀπὸ ἀσφυκτικὸ κουργιαχτὸ πού ὑψώθηκε ἐπίνιγηκε ἡ φωνὴ σ' ἓνα βραχνὸ χάος ἤχων.

— Κι' ἐκεῖνη πού φαίνεται ν' ἀντικρίζῃ μὲ κάποιον πόθο τὸ μάτι σου αὐτὴ δὲν σοῦ ἀνήκει σὲ τέτοια ὑποκρισία. Σοῦ τὴν παίρνω.

— Αὐτὴ ὑπῆρξε γιὰ σένα ἢ τελευταία πλάνη, γιὰ μένα ἢ ἐσχάτη ἐγκατάλειψις, ὁ τρομακτικὸς πόνος τῆς καρδιάς μου, γιατί ἡ καρδιά ἔμεινε σὲ μένα καὶ σὺ δὲν κλείς μέσα στὰ στήθη σου παρὰ ἓνα σακκουλι ἀπὸ κάμπιες σὰν τὸ καταδικασμένο δένδρο πού τοῦ ρούφηξαν τὴ δροσιά αὐτὰ τὰ σκουιλία τῆς φθορᾶς. Σὺ εἶσαι βλαβερός στὴ ζωὴ καὶ ὄχι ἐγώ. Σὺ ζητᾷς νὰ διαγωνίσῃς τὸ μαρτύριο τῶν ἀθῶων πού δὲν σὲ γνωρίζουν ἀκόμα κι' ἐγὼ θέλω νὰ ὠσω ὁρόμο σ' ἐκείνους πού ἔρχονται. Ἄν ἤκουα ἐσένα, αὐτὴ τὴ στιγμή ἢ περιοχὴ τῆς ζωῆς μου ἔπρεπε νὰ γείνη ἢ κόλασις τοῦ πάθους καὶ ἢ φυλακὴ τῆς καταδίκης. Ἡ ἱερὰ ἀνθρώπινη μορφή θάφθανε στὴ πρώτη ὄψι τοῦ κτήνους, στὴν εἰδεχθῆ κατάπληξι μίας τρομάρας, καὶ μίας φρικαλέας ζωῆς...

— Ὅλοι θὰ σὲ ἀναγελάσουν καὶ θὰ σὲ καταφρονέσουν.

Ἡ λάμψι τότε ἐφώτισε ἓνα πρόσωπο πού ἄρχισε νὰ μετασχηματίζεται, νὰ χάνεται σὲ γραμμὲς ἐξαφανίσεως, πού τὸ μέτωπο ἄρχισε νὰ στενεύῃ, νὰ κυρτώνεται, τὸ κρανίον ν' ἀπλώνεται σὰν ἔλλειψι, τὰ μάτια νὰ φωτίζονται ἀπὸ ἓνα θαμπωτικὸ δικό τους φῶς, τὸ στόμα νὰ μακρύνῃ καὶ νὰ φαίνονται δόντια οὐρακοτάγκου καὶ οἱ φθίγγοι τῆς βραχνῆς φωνῆς νὰ θυμίζουν τὸ μούγκρισμα ἀγέλης βοδιῶν.

Τὸ κτήνος ἐπέστρεψε στὴ πρώτη του καταγωγὴ ἀπὸ ἄλλη διεύθυνσι, στὴ νύχτα τὴν ἐρεβώδη, στὰ ζοφερὰ βασίλεια τοῦ Ἄριμάν πού δὲν φωτίζουν οἱ ἥλιοι.

Δίπλα του τώρα φάνηκε καὶ ἡ γυναῖκα. Μιὰ βαρεῖα μυροσιὰ ἐχύθηκε σὰν ἀπὸ λουλούδια πού εἶχαν ἔλκυστικὴ δύναμι σαρκὸς καὶ πονηρία σχημάτων. Καὶ ἀπὸ τὰ μάτια τῆς ἔβγαιναν λεπιδώτες λάμπεις ἐρπετῶν καὶ τὸ λαιμὸ τῆς ἐτριγύριζε ἓνα φεῖδι πού κατέβαινε σιγά-σιγά στοῦ στήθους τὴν ὀλισθηρῆ, τὴν κάτασπρη ἐπιφάνεια καὶ πάλι ἀνέβαινε στὸ λαιμὸ νὰ κουλουριασθῇ καὶ ἄλλα φεῖδια στὰ χιονάτα τῆς μπράτσα ἐτριγύριζαν. Καὶ δίπλα τῆς καὶ πίσω ἔστεκαν ἄλλες γυναῖκες ντυμένες μὲ παράξενες φορεσιῆς πού σκέπαζαν τὰ σώματά τους γιὰ νὰ τὰ δείχνουν καλλίτερα. Καὶ ἄρχισαν νὰ χορεύουν τριγύρω τῆς σὰν ὁ χορὸς τῆς Ἀφροδίτης στὴ μολυσμένη γαλήνη τῶν νερῶν, κι' ἐρωτιδεῖς ντυμένοι μὲ μαῦρα γιαλιστερὰ φορέματα πού πίσω ἀνέμιζαν ψαλλιδισμένα σὰν οὐρὲς χελιδονῶν τοὺς ἐκερνοῦσαν τὸ ἀφρισμένο κρασί καὶ Σειλίνοι καὶ Σάτυροι ὅμοια ντυμένοι καὶ μὲ μιὰ ἔκστασι πού ἦταν τὸ ἰδεώδες ὄνειρο αὐτῆς τῆς ζωῆς ἔπαιζαν τὸ σκοπὸ στους χοροὺς καὶ τὰ κινήματα καὶ συνέπαιρναν τίς ψυχὰς σ' αὐτὸ τὸ μαγεμένο ὄνειρο.

Καὶ τότε ἀκούστηκε καὶ ἡ φωνὴ τῆς γυναῖκας νὰ λέῃ μιὰ πρόσκλησι μὲ τραγούδια πού δὲν τόλεγαν, ἀλλὰ τὸ ὑπονοοῦσαν. Καὶ ὄλος ὁ χορὸς

ἄφινε μιὰ λατρεία πρὸς τὴν Σελήνη σ' ἐκεῖνο τὸ φῶς πούχει τὴ δύναμι νὰ σβύνη τοὺς ρύπους καὶ νὰ δίνῃ τὴν ψεύτικη ὠμορφιά. Κι' ἀπὸ τὰ τρέμοντα χεῖλη τους οἱ λέξεις ἔβγαιναν σὰν λεπτότατες ἀόρατες φυσαλίδες ἀρωμάτων πού ἀπλά ἄγγιζαν τὰ μάγουλα καὶ ἀπὸ τὰ κινήματα τῶν χερῶν ἐσκορποῦσαν σὰν φύλλα λουλουδιῶν πού ἀνέμιζαν γύρω ἀπὸ τὰ κεφάλια καὶ ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ στὸν ἀέρα ἐσημεῖωναν, κρυφομίλητα σχήματα, τὴν ἴδια μυστικὴ πρόσκλησι. Καὶ σὰν νὰ ἦταν ἡ πρώτη εἰκόνα καὶ ἡ πρώτη σκηνὴ αὐτοῦ τοῦ μεγάλου θεάτρου, πού μὲ τέτοιες λάμπεις ἐπρόκειτο νὰ διαγωνίσῃ τὴ δυστυχία τῆς ζωῆς, ἀκολούθησαν ἄλλες σκηνές. Ἄρχισε ἓνας χορὸς πού ὄλα τὰ ταυόμενα χερῶν, ποδαριῶν, κεφαλιῶν ἐφώναζαν κι' ἐπροσκαλοῦσαν καὶ μαζί μ' αὐτὰ ἐμψυχωμένα τὰ ἐλαφρὰ φορέματα ἔλεγαν κι' ἐκεῖνα τὴν ἴδια ἀπόκρυφη λαχτάρη καὶ ὁ ἀέρας σ' ἓνα κρυφὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα ἔστειλε τίς ἴδιες ὀρμές.

Καὶ σὰν τὸ δίσστημα τοῦ χρόνου νὰ ἦταν μιὰ ξαφνικὴ ἀναδρομὴ ἢ ἴδια βασίλισσα τοῦ χοροῦ ἐφάνηκε ἄξαφνα γηρασμένη. Οἱ ρυτίδες τῆς ἔκοβαν τίς σάρκες καὶ τῆς ρικνίζαν τὰ μάγουλα καὶ τὰ μπράτσα. Ὡ τελευταία φανέρωσι τοῦ πάθους! Ὁ βωμὸς τῆς λαγνείας στὴ δυνατώτερη του κνίσσα εἶνε ἀναμένος φανερά. Μιὰ ξεχωριστὴ μουσικὴ κι' ἐδῶ ἀκούεται πού ξεψυχᾷ ἄθελα σὲ στοναχὴ γήινης ἀποσυνθέσεως καὶ φθορᾶς. Οἱ Σειλίνοι καὶ οἱ Σάτυροι δὲν ἀντικρίζουν οὔτε στὴ φτιαχτὴ ὠραιότητα τοῦ μύθου. Καὶ ἡ κνίσσα τοῦ βωμοῦ ἀρχίζει τώρα νὰ σκορπάῃ τῆς πίσσας τῆς μαυρίλα. Ἀπελπισμένη μὲ ρικνωμένα τὰ χέρια ἢ βασίλισσα θρηνεῖ τὴν σβυσμένη τῆς ὠμορφιά. Μὲ ἀναλυτὰ τὰ μαλλιά, μὲ τὸ πρόσωπο κάτωχο ὑψώνει τὰ χέρια πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ μάταια φωνάζει καὶ ζητεῖ ἔλεος. Ἡ προηγουμένη συνοδεία τῆς δείχνει τὴν ἴδια στάσι τῶν ὀδυρμῶν καὶ τῶν θρήνων καὶ ὅπου ἐστέρεψαν τὰ δάκρυα μὲ τὰ στήθια κατάχαμα καὶ τὸ ἀγκομαχητὸ στὸ γῶμα τῆς γῆς λύνουν καὶ φθίνουν. Ἐλεος!... ἔλεος! φωνάζουν. Καὶ δίπλα τῆς διαγωνίσεως οἱ ἀνεύθυνοι βλαστοί, ἀρωσισμένα καὶ ξετραχειλισμένα πλάσματα, μουγκρίζουν τὸ μουγκριτὸ τοῦ ἀνεξήγητου πόνου. Ὡ! κακούργημα! πάντα ὑπάρχει ἀνθρώπινη εὐθύνη. Δὲν ἄξιζε τάχα μιὰ μικρὴ προηγουμένη θυσία; Καὶ σὰν ν' ἀνοιξε ἄξαφνα μιὰ ἄβυσσος ἄρχισαν νὰ γκρεμίζονται μέσα τῆς καὶ νὰ χάνονται.

Ὁ ἄνθρωπος τότε μὲ τὴ μορφή τοῦ οὐρακοτάγκου ὁ δεύτερος ἄνθρωπος μὴ ὄντας ἀκόμη στὴ τελικὴ ὥρα τοῦ χαμοῦ τοῦ ἄρχισε νὰ φοβάται. Ἐνας κρύος ἰδρώτας τοῦ περῆκυσε τὸ σῶμα.

— Τότε ἂν γίνεσαι ἀσκητής, εἶπε, ἔρχουμαί μαζί σου... Πᾶμε, ἀλήθεια μ' ἐνίκησες, ἔλα πᾶμε νὰ λατρεύσουμε τὸ Θεό. Εἶμαι δικό σου ὑποταγμένος. Θέλω νὰ ζήσω.

— Τὸ Θεὸ δὲν ἤξερις νὰ τὸν λατρεύσῃς ἐσύ. Ὁ Θεὸς εἶνε ἀκόμη δεμένος στὸ βράχο τοῦ μαρτυρίου του καὶ σὺ φαίνεσαι νὰ εἶσαι ἓνα ἀπὸ τὰ καταχθόνια ἐκεῖνα πνεύματα πού τοῦ ἐσφυρηλάτησαν τὰ δεσμά.... Ὁ ἀσκητισμὸς ὁ δικός μου δὲν εἶνε τὸ μαῦρο ράσο τοῦ πένθους μὲ τίς πτυχῆς τῆς ὑποκρισίας. Ὁ δικός μου ἀσκητισμὸς φορεῖ ἓνα κατακόκκινο φόρεμα χαρᾶς καὶ περνᾷ ἀνάμεσα στὸν κόσμον. Μαζί μου δὲν ἔμπορεῖς

σύ να είσαι γιατί πάλι θά με πλανέσης. Ὁ θάνατός σου εἶνε ἀπαραίτητος στή ζωὴ καὶ μόνη ἢ ὑπαρξί σου εἶνε τὸ ἔγκλημα. Ἀσκητισμὸς δημίου καί, νὰ χαίρεται καὶ ὄχι νὰ φοβάται πού ἔχουσε τὸ μολυσμένο σου αἷμα.... Κι' ἡ φοβερώτερη σου βρισιὰ γιὰ τὴν ἀχρηστία μου εἶνε ὁ μεγαλειότερος ἐπαινος. Τῆς ζωῆς τὸ ἔργο ἐγὼ θά βοηθήσω. Γιὰ τὴ γῆ-νὴ τῆς ὑπόστασι ἄς ἤθελε νάταν ἐκεῖνο τὸ βλέμμα πού μου θύμισες τὸ βρεγμένο ἀπὸ κάποια δάκρυα πού ἐσύ ὅμως δὲν πρέπει νὰ βλέπης. Κ' ἐγὼ ξυλοκόπος τοῦ σαπισμένου δένδρου τῆς ζωῆς ξεριζώνω μέσα σου τίς τελευταῖες προλήψεις πού ὁ ἀφανισμὸς τους θά σὲ ρίξῃ νεκρό. Κι' ἐγὼ τότε θά ἰδῶ τὸν θάνατο ὄχι σὰν λυτρωτὴ, κάτι ἀνώτερο, ὡσὰν τὸν ἀδελφὸ πού θάρρη νὰ μου ἀποκαλύψῃ τέλεια τὸ σήμερα ἀπραγμα-τοποίητο ὄνειρό μου....

Κάθε λέξι, κάθε ἀλήθεια ἔφερνε τὴν τελικὴ μεταμόρφωσι τοῦ ἄλλου σὲ ἀπειρες μεταμορφώσεις. Οἱ τρίχες τοῦ προσώπου του αὐξάναν καὶ ἄρχισαν νὰ διαρρέουν τὰ μάτια, τ' αὐτιά καὶ οἱ ρώθωνες σὰν καταδι-κασμένου καραβιοῦ ἄρμοι. Ἐπέρασε ἀπὸ ὅλη τὴ μορφολογικὴ βδελυγμὰ τῶν κατώτερων ζώων καὶ στριφογυρίζοντες στὸν ἑαυτὸ του ἀπὸ ἀφρι-σμένη λύσσα ἔδειξε σὰν ὄψι ἐρπετοῦ ἀνίσχυρου νὰ δαγκάσῃ, καὶ τὸ πόδι τοῦ ἄλλου τὸν ἐξαφάνισε.

Καὶ μαζί του πέθαναν προλήψεις, ὑποκρισιές, πάθη καὶ διαστροφαι, ὅλη ἡ ματαιότητα καὶ ἡ ἀθλιότητα τῆς ζωῆς, καὶ σὲ ἓνα ὑπέρτατο φῶς ὀνείρου, ὃ παραμύθι πού πρέπει ν' ἀντηχήσῃ σὰν ἡ πιὸ παρήγορη ἀλή-θεια, ἄλλοι ἥλιοι ἔλαμψαν διὰ μιᾶς στὸ στερέωμα καὶ σὰν προφητικὴ ὀπτασία τὰ διαστήματα ἐσυντομεύθησαν στὸ ἀνθρώπινο μάτι καὶ νερὰ ἀνάβλυσαν καθάρια ν' ἀναζωογονήσουν τὴ γῆ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀνεγνώ-ρισαν τὸ Θεὸ στοὺς ἑαυτοὺς των καὶ δὲν ἔμεινε ἀπὸ τὸ γνῶριμο παρελθὸν παρὰ ὁ θάνατος ἀγνώριστος, κάποιος ἀδελφός καὶ κάποιος φίλος νὰ μᾶς μεταφέρῃ σὰν ὑποσχεμένη ἀμοιβὴ μέσα σὲ ἀεροταξιδιάρικο καράβι σὲ ἄλλους κόσμους μιᾶς ἀτάραχτης ἀπὸ πρῶτα γαλήνης...

Γ. Βῶκος

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΩΡΕΑΣ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

ΥΠΟ ΡΕΜΥ ΔΕ ΓΚΟΥΡΜΟΝ

Ὁ κ. Ραϋμών δὲ λὰ Ταλὲδ ἐξυμνεῖ με αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν Ἰω-άννην Μωρέαν :

Μιὰ χρυσὴ σιωπὴ, λαχταριστὴ σβύσθηκε σιμὰ στὲς πηγές, πού μιὰ φορὰ οἱ Σάτυροι τίς ἐτάραξαν, φωτεινὸ θαῦμα πού ἄνθισε στὸ βάλος τῶν κοιλάδων, ὅταν ὁ μικρὸς φτερωτὸς τραγουδιστὴς βουβιάθηκε μέσα στὸ λόγγο.

Λησμονησιὰ τοῦ αὐλοῦ, ὀνείρων πεθαμένες ὥρες, ἐκεῖ πού βροῆκες, γιὰ τὸ ἔρω-τικό σου αἷμα, τὴ γλύκα νὰ κατοικήσῃς ἓνα τόπο, μοσχοβολισμένο ἀπὸ τὰ τριαν-

τάφυλλα, πού οἱ θεοὶ τοῦ δάσους στάδωκαν γιὰ ὄπλα.

Ἐκεῖ πηγαινέες συνθέτοντας τὰ ὠραῖα αὐτὰ βιβλία—τιμὴ τῆς γαλλικῆς γλώσ-σας καὶ τῆς Ἀθήνας τῆς εὐγενικῆς.

Οἱ στίχοι αὐτοὶ εἶνε ρομανικοὶ, ἐνὸς ποιητοῦ, πού γι' αὐτὸν ὅλη ἡ ρωμαντικὴ περίοδος δὲν εἶνε παρὰ μία νύχτα μαγείας καὶ ὀργίων μέσα στὴν ὁποῖαν κινούνται θεορυώδεις καὶ μάταιοι χθονοδαίμονες, ἐνὸς ποιητοῦ μετὰ μεγάλο τάλαντο, πού συγ-κεντρώνει ὅλη του τὴν προσπάθεια νὰ μιμηθῇ τοὺς Ἑλληνας τῆς Ἀνθολογίας διὰ μέσου τοῦ Ρονσάρ, ἀρπάζοντας ἀπὸ τὸν τελευταῖον τὸ μυστικὸ τῆς καλο-δουλεμένης φράσεώς του, τῶν βοτανικῶν του ἐπιθέτων καὶ τοῦ ἰσχυροῦ ρυθμοῦ του. Ὅ,τι ὅμως ἐκλεκτότερο βρίσκε-ται στὸ Ρονσάρ, καθὼς τὸ λίγο αὐτὸ ἐπέρασε στὴν παράδοσι καὶ τὰπομνημο-νεύματα, ἡ Ρωμανικὴ Σχολὴ τὸ παρα-μελεῖ, μετὰ κίνδυνον νὰ χάσῃ σὲ λίγο τὸ μοναδικὸ στοιχεῖο τῆς πρωτοτυπίας τῆς. Ὑπάρχει κάτι τι ἐπαρχιώτικο, κάτι τι ἔξω ἀπ' τὸ δρόμο τῆς ζωῆς, κάτι τι καθυστερημένο στὴ φροντίδα αὐτῆ τῆς μιμησεως καὶ τῆς ἀναστυλώσεως.

Κάπου ὁ κ. Μωρέας ψάλλει τὸ ἐγ-κώμιο :

Ἰωάννης Μωρέας

De ce Sophocle(*), honneur de la Ferté-Milon,

καὶ ἔχει δίκαιο : ἡ ρωμανικὴ σχολὴ φαίνεται σὰν νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸ Φερτέ-Μιλόν.

Ὁ Ἰωάννης Μωρέας ὅμως, πού ἀπάντησε τοὺς φίλους του στὴ μέση τοῦ δρόμου του, φευγάτος ἀπὸ μακρύτερα αὐτὸς, προβάλλει πλέον πε-ρήφανα ἀναμεταξύ τους.

Φθασμένος στὸ Παρίσι, σὰν κάθε ἄλλος λεβαντίνος σπουδαστῆς, γε-μάτος ἀπὸ ἔρωτα γιὰ τὴ γαλλικὴ γλῶσσα, ὁ κ. Μωρέας ἀκολούθησε τὴ σχολὴ τῶν παλαιῶν ποιητῶν, χωρὶς νὰ ξεχάσῃ οὔτε τὸν Ζακὸ δὲ Φορέστ οὔτε τὸν Βενουά-δὲ-Σαιν-Μώρ. Θέλησε νὰ πάρῃ ἀπ' ἀρχῆς τὸ δρόμο, στὸν ὁποῖον ἐμελλε νὰ φερῶνται, νεώτατος σοφός, λαχταρῶντας νὰ γίνῃ καλὸς ἀρπιστῆς· ὠκίσθηκε νὰ κάμῃ ὅλον τὸν δρόμον τοῦ προκυ-νήματος· τὴ στιγμὴ αὐτῆ, ἀφροῦ ἐξεκίνησε ἀπὸ τὸ Τ ρ α γ ο ὕ δ ι τ ο ὕ Σ α ἰ ν -Λ ε ζ ἔ ἔφθασε, λένε, στὸ XVII αἰῶνα, καὶ τοῦτο σὲ διάστημα λιγώτερο ἀπὸ δέκα χρόνια· τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε τόσο ἀποθαρρυντικόν, ὅσο νόμισαν μερικοὶ. Καὶ τώρα πού ἐξοικειώθηκε περισσότερο μετὰ τὰ κείμενα, ὁ δρόμος του συντομεύεται : ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα, ὕστερ' ἀπὸ

(*) Ἐννοεῖ τὸν Ραξίναν.

λίγους σταθμούς, ὁ κ. Μωρέας θὰ στήσῃ τὸ τραντηρὶ του κάτω ἀπὸ τὴ γρηῃ βάλανιδιὰ τοῦ Οὐγκῶ, καὶ ἂν τοῦρθουν βολικὰ τὰ πράγματα, θὰ τὸν ἰδοῦμε νὰ φθάσῃ στὸ τέμα τοῦ ταξειδιοῦ, στὸ συναπάντημα δηλαδὴ τοῦ ἑαυτοῦ του. Καὶ τότε ρίχνοντας μακρὰ τὸ ραβδί του, ἕνα ραβδί ἀλλαγμένο τόσες φορές, κομμένο κάθε φορά ἀπὸ ἄλλον λόγγο, θὰ στηριχθῇ ἐπὶ τὴ δική του μεγαλοφυΐα, καὶ θὰ μπορέσουμε τότε νὰ τὸν κρίνουμε, ἂν μᾶς κἀνῃ εὐχαρίστησι, μὲ περισσώτερην ἀσφάλεια.

Σήμερα εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ποῦμε ὅτι ὁ κ. Μωρέας ἀγαπάει ἐρωτικὰ τὴ γαλλικὴ γλῶσσα καὶ τὴ γαλλικὴ ποίησι καὶ ὅτι οἱ δύο αὐτὲς ἀδερφάδες, μὲ τὴ περὶφρανῆ καρδίᾳ, τοῦ χαμογέλασαν πολλές φορές, εὐχαριστημένες νὰ βλέπουν πῶς τις ἀκολουθεῖ ἕνας προσκνητὴς τόσο ὑπομονετικὸς καὶ ἕνας ἱππότης ὠπλισμένος μὲ τόσο καλὴ θέλησι.

Cavalcando l'altrjer per un camino
Pensoso dell'andar que mi sgradia
Trovai Amor in mezzo della via
In abito legger di pellegrino.

Ἔτσι ὁ κ. Μωρέας προχωρεῖ, προσεκτικὸς καὶ ἐρωτευμένος, «μὲ τὸ ἑλαφρὸ ἔνδυμα τοῦ προσκνητῆ». Ὄταν ὁ ἴδιος ὠνόμασεν ἕνα ποίημά του: «Ὁ Περιπαθὴς Προσκνητὴς» μᾶς ἔδωκε μονάχος γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, γιὰ τὸν ρόλο του καὶ γιὰ τοὺς ἀγῶνές του μεταξύ μας, μία λαμπρὰ ἰδέα, μ' ἕνα λογικώτατο συμβολισμό.

Βρίσκονται ὠραῖα πράγματα στὸν «Προσκνητὴν» αὐτὸν, ὠραῖα πράγματα στὰς «Σύρτεις», θαυμάσια καὶ γκυκύτατα, πού ἐγὼ τοῦλάχιστον μὲ γὰρὰ θὰ τὰ ξαναδιαβάζω πάντα, στὰ «Ἐπύλλια», ἀλλ' ἀφοῦ ὁ κ. Μωρέας ἀλλάζοντας τεχνοτροπίες ἀποκληρώνει τὰ προσηγορινὰ του ἔργα, δὲν θέλω νὰ ἐπιμείνω σ' αὐτά. Μένει ἡ «Ἐρυφίλη», μία μικρὴ συλλογὴ ἀπὸ ἕνα ποίημα καὶ τέσσαρα «Ἀυτοσχεδιάσματα», ὅλα αὐτὰ στὸ γούστο τῆς Ἀναγεννήσεως, προωρισμένα νὰ γίνουσι ἢ χρησιμὰ μαθήσια, πού οἱ νέοι «ρομανικοὶ» θὰ μελετήσουν μέσα τῆς τῆν κλασικῆ τέχνης νὰ φκιάνουν ὀσκόλα εὐκόλους στίχους. Νὰ μιὰ σελίδα :

* Ἄστρο λαμπρὸ, Φοῖβη, μὲ τις ἀπλωμένες φτερούγες, ὦ φλόγα τῆς νύχτας πού αὐξάνεις καὶ λιγοστεύεις, φώτισε τὸ δρόμο καὶ τὰ σκοτεινὰ λαγγάδια, πού ὁ περιπλανώμενος φίλος μου, σέρονει τὰ φοβισμένα βήματά του ! Μὲς ἐπὶ σπηλιὰ μὲ τὴ μάταιη βοή, πού ἡ θύρα τῆς εἶνε πλεγμένη ἀπὸ κισσοῦς, στὸ μυτερὸ βράχιο, πού σκαρφαλώνουν τὰ κατσίκια, ἐπὶ τὴ λίμνη, στὸ τέμα καὶ στὰ ἤσυχια νερά, στίς σματωμένες ὀχτιές, πού οἱ καλαμιές θρηνολογοῦνε, στὸ τσακισμένο κρύσταλλο τῶν ρυακίων, πού λοζοτρέχουν, τάρεσει νὰ θωρῇ τρεμάμενες τις θλιβερές σου λάμψες.

* Ὁ Φοῖβη, ὦ Κυνθία, ἀπὸ τὰ πρῶτα του χρόνια, ὁ φίλος μου ἐρωτεύθηκε μὲ τὴ μορφὴ τὸ φῶς σου. Ἄνάμεσα στοὺς συντρόφους του πού κύτταζαν τὰ πολλὰ σου πρόσωπα, αὐτὸς κάτω ἀπὸ τὰ γλυκὰ σου μάγια ἐπλεκε τοὺς στίχους του...

Μάταια ὁ κ. Μωρέας, ὅπως ἡ Φοῖβη του, ἀλλάζει κάθε λίγο πρόσωπα

καὶ σκεπάζεται μὲ προσωπίδες. Πάντα ξεχωρίζει καὶ γνωρίζεται ἀνάμεσα στοὺς ἀδερφούς του : Εἶνε ποιητής.

Ρεμὺ δὲ Γκουρμὸν

(Μετάφρασι Π. Νιρῶ.)

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΥΠΟ Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ

* Ὄταν ἐδῶ καὶ τρεῖς χρόνια—κατὰ τὸν πόλεμο—ἐγύρισε πάλι μιὰ μέρα τὴν παλαιὰ του πατρίδα ὁ θαυμαστὸς ποιητὴς τῶν *Cantilenes* καὶ τοῦ *Pelerin passionné*, ὕστερα ἀπὸ δεκαεπταετία χρόνων ἀπουσία, εἶχα τὴν εὐτυχία, σχεδὸν ἀμείσως, νὰ τὸν γνωρίσω ἀπὸ κάποιον φίλον μου, πού μὲ ἐπαρουσίασε εἰς αὐτὸν ἐντελῶς ἄξια.

* Ἐνα βράδυ ἐνθυμούμαι, μέσα εἰς μιαν ἀγωνίαν δὲν ξέρω τῶρα ποιᾶς προσδοκίας, πολεμικῆς πάντα, μ' ἐπλησίασεν ὁ φίλος μου, ἀγωνιῶντα καὶ ἐμὲ καὶ περιπλανώμενον εἰς τὴν κοσμογυρισμένην πλατείαν τοῦ Συνατάγματος καὶ μὲ ὠδήγησε πλησίον του.

Ὁ Ποιητὴς, ἄκουσε, βέβαια, διὰ πρώτην φοράν τὸ ὄνομά μου, ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ μοῦ δεῖξῃ μεγάλην συμπάθειαν, καὶ νὰ καταδεχθῇ νὰ συνδεθῇ διὰ φιλίας μὲ τὸ ἀσήμαντο ὑποκείμενό μου.

Καὶ ἀπὸ τότε μπορῶ νὰ πῶ ὅτι δὲν ἐχωρίστηκα διόλου ἀπὸ αὐτὸν καὶ ὅτι τὸν ἀκολουθοῦσα ὡς ἤσκιος του καὶ ἀπάνω ἐπὶ τὴν Ἀκρόπολι καὶ κάτω ἐπὶ τὴν Ἐλαιῶνα καὶ παντοῦ, ὡς τὴ στιγμή πού ἔφυγε πάλι—διὰ παντός ὡς μοῦ εἶπε—ἀπὸ τὴν παλαιάν του πατρίδα.

Καὶ δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τις μέρες καὶ τις νύχτες πού πέρασα μαζί του κάτω ἀπὸ τὸν ἴδιον οὐρανὸν πού ψάλλει θαυμάσια τῶρα ἐπὶ νιόβγαλτη πολύκροτη ποιητικῆ του συλλογῇ—ἡμέρες καὶ νύχτες γιὰ μένα ὄνειροφάνταχτες καὶ μοναδικές.

Καὶ δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὴν συγκατάβασι πού ἔδειχεν ὁ ἔνδοξος φίλος μου ἐπὶ τὴν ἄγνοια καὶ ἐπὶ τὴν ἀπλοικότητά μου καὶ τὴ δική του τὴν ἀπλότητα ἐν κάθε του ἔκφρασι, ἐν κάθε του τρόπῳ, ὅμοια μὲ τῆς ἐνδυμασίας του τὴ σεμνότητά καὶ τὴν ἀνεπιτήδευτη χάρι.

Καὶ ἂν δὲν ἐφοροῦσεν ἀκόμα τὸν ἱστορικὸν του μονῦλον καὶ ἂν δὲν εἶχε καὶ τῶρα τὸ αὐτόματον ἐκεῖνο ἀνατίναγμα τῆς κεφαλῆς του—κεφαλῆς ὠραίας πάντοτε καὶ γεμάτης ἀπὸ ὑπερηφάνειαν—καὶ ἂν δὲν ἐφερνεν ἀκόμα μὲ μιὰ ἰδιαίτη ἐντελῶς κίνησι τὸ χεῖρ του ἐπὶ τὸ μέτωπό του καὶ ἐπὶ τὸ παχὺ μουστάκι του, κατὰ ἀπὸ τὴ μαύρη του ρεπούμπλικα δὲν θὰ ἀναγνώριζε κανεὶς ποτὲ τὸν κομψὸν βουλευβαρδιέρον πού ἐσκανδαλίζεν ἄλλοτε, τόσο μὲ τοὺς πρωτοτύπους στίχους του ὅσο καὶ μὲ τις παραδόξοιότητές του καὶ τις ἰδιοτροπίες του ὅλους τοὺς Παρισιάνους,—τόσον ἦτον ἀπλὸς καὶ τόσο ἀπερίτεχνος.

Καὶ ἐνθυμούμαι ἀκόμα τὴ θλίψι του γιὰ τὰ πολεμικὰ μας ἀτυχήματα, τὰς συζητήσεις του μὲ τὸν πρῶτον τυχόντα ἄγνωστόν του, τοὺς ἐνθουσιασμούς του διὰ τίποτε ἱκανοποιητικὰ νέα—ἐφῆμερα πάντοτε δυστυχῶς—τὰς σιωπηλὰς καὶ δακρυσμένους προσευχὰς του ἀπάνω ἐπὶ τὴν

Ἀκρόπολιν, τὰ ποιήματά του, κάτω στὰ φαληρικά κύματα, τίς συγκινήσεις του μέσα στὸν πυκνὸν ἐλαιῶνα, εἰς τὸν ὅποιον ἐπήγαιναν ὅταν ἦτο νέος, ἔναν καιρῷ, καὶ ἐπλανᾶτο μόνος.

Καὶ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴ σημερινὴ φτωχολαζόνα ποιήσῃ μας, τοὺς στίχους τοῦ Σοφοκλῆ καὶ τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Πινδάρου, ποῦ μοῦ ἀπήγγειλε, τὴ γνώμη του περὶ Σολωμοῦ καὶ Κάλβου, ποῦ τοὺς ἐσέβητο καὶ τοὺς ἀγαποῦσε.

Καὶ δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ ὅτι ἀπὸ ἰδιαίτερη πρὸς ἐμὲ συμπάθεια καὶ πρὸς ἐνθάρρυνσιν, βέβαια, μετέφρασε μεταξύ ἄλλων καὶ δικὰ μου ποιήματα καὶ ὅτι ἐγὼ ἀπὸ εὐγνωμοσύνην κατόπιν καὶ μὲ ἀστείαν ἐπισημότητα τοῦ ἀφιέρωσα τὸ μοναδικὸν βιβλιαράκι ποῦ ποτὲ ἐξέδωκα— ἓνα φυλλάδιον ἀπὸ πεζὰ στιχουργήματα καὶ ἀπὸ γυμνάσματα παιδαριώδη . . .

Ἡ ὁμολογία μου αὐτὴ περὶ τοῦ ἔργου μου στενοχωροῦμαι πολὺ ποῦ θὰ λυπηθῇ βαθεῖα μίαν κυρίαν ἢ ὅποια μοῦ κάμνει τὴν τιμὴν νὰ με συμπαθῇ ἰδιαιτέρως καὶ ὡς ποιητὴν ἀκόμη, ἀλλὰ ἦτο τόση ἀνάγκη νὰ γίνῃ αὐτὴ ἢ δῆλωσις . . .

Μ. Μαλακάσης

ΑΠΟ ΤΑΣ ΣΤΡΟΦΑΣ

(Τὴν νέαν συλλογὴν ποιημάτων τοῦ Ἰωάννου Μωρέα).

Ἦ οὐράνε θέλε ἀέρινε, λαμπρόφωτο πλεμάτι
Τῶν κόλπων, ποῦ ξανοίγονται στὸ πλανημένο μάτι,
Καπνὲ, ποῦ δὲν ἐμόλυνες ποτὲ τὴν ἀτμοσφαῖρα,
Ἦ κυπαρίσσια σκεπαστὰ μὲ τὸ γαλάζιο αἰθέρα,

Ἐλιές τοῦ Κηφιστοῦ, καὶ σείς φύλλα—ἀρμονίας ἤχοι—
Ποῦ μὲ τὰ γέρι ἀγγίζουσας τοῦ Σοφοκλέα οἱ στίχοι,
Ναοί, σπασμένα μάρμαρα ποῦ καὶ στίς χαραμιῖδες
Κλείτε—μ' ὅσα κιᾶν πάθατε—μιας νέας αὐγῆς ἀχτίδες,

Πάρνη, Ὑμηττὲ περήφανε ποῦ κι' ἀπ' τὰ ροδοπλάγια
Διώχνεις τοὺς ἤσκιους καὶ σκορπᾷς τριγύρω φῶς καὶ μάγια,
Δέντρα, βουνὰ κι' ἐρείπια, κάθε ἄμορφο ἀκρογιάλι,
Ἦ πόσο σᾶς ἀγάπησα, μόλις σᾶς εἶδα πάλι!

Νειρεύομαι τῶν θαλασσῶν τοὺς οὐρανοὺς—σὰν κλίνει
Στὴ δύση ὁ ἥλιος—τὸν ψυχρὰ στὴ βάρκα του, καὶ ἀκόμη
Τὸν κάθουρα στὴν τρύπα του, τὴν τρικυμία ποῦ σβύνει,
Καὶ τοὺς θεοὺς των ποῦ ἔχουνε στὰ μάτια οὐράνιο χροῖμα.

Νειρεύομαι τὸν τολμηρὸ ποῦ τύχη ἀναζητάει,
Τὸ γέρο ποῦ σὲ καλυβιοῦ παλιὸ κατόφλιό μένει,

Τὸν ξυλοκόπο ποῦ σκυφτὸς τὸν πέλεκα βαστάει,
Τῆς χώρας τὴ βοή, καὶ σὲ ψυχὴ μου πικραμένη.

Ἦταν σὲ λίγο, θάλασσα,—ποῦ δὲ σὲ ξέρω ὡς τόρα—
Ἦ ἀλαφριά σου ἢ καταχνιά θὰ μὲ σκεπάσει, Ἦ Ἰθιβερέη,
Καὶ θᾶναι ἐκεῖ τὰ χνάριά μου, στὴν ἀμμουδιά σου τὴν ὑγρή,
Καὶ θὰ ξεχάσω ἅπαντεχα κάθε στεριά καὶ κάθε χώρα,

Ἦταν σὲ λίγο θάλασσα, τὰ κύματά σου θὲ νὰ σβῶνε
Στὸν ἄγριον ἄμμο πένθημα κι' ἀπ' τὴ φορτοῦνα σου μακριά,
Τάχα θὰ νοιώσω σπαραγμὸ μέσ' τὴ στενόχωρη καρδιά,
Ποῦ τόρα μόνο οἱ ὁμορφιὲς τῶν ναυαγίων τὴ συγκινοῦνε;

Σύγνεφα ποῦ καλοκαιρινὴ σᾶς περιζώνει ἡμέρα,
Πάνω ἀπὸ κάμπους πλαγιαστοὺς μέσα στὸ νέο σιτάρι,
Ποῦ καρβάκια φαίνεστε σὲ μιὰ γαλήνια χάρη,
Καθὼς μέσ' στὸ μονότονο κρέμεστε τόρα αἰθέρα,

Ἦταν σὲ λίγο—ποῦ μ' ἀφροὺς ἢ τρικυμία θὰ βράζει—
Τὸν οὐρανὸ βαρύστηθη θὰ σκίξει ἢ μαύρη ὄρμη σας,
Στὸ δρόμο ποῦ θὰ κόβετε, θὲ νὰ περνᾷ μαζί σας
Καὶ μίαν ἀγνώριστη καρδιά—ἢ καρδιά μου ποῦ σᾶς μοιάζει.

(Μετάφρασις Μ. Μαλακάση)

ΨΥΧΑΡΙΣΜΟΣ Κ' Η ΖΩΗ.*

★ ΥΠΟ ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΜΠΥΣΗ.

Κ' εἶναι ὁ κ. Ἐφταλιώτης ὁ πρῶτος ποῦ μὲ εἶπε βάρβαρο. Ἦ, τοῦ πολιτισμοῦ τὸ βλαστάρη!.. Πᾶς μὴ ἔλλην βάρβαρος. Ναι! Τὸ αἰσθάνθηκε λοιπὸν τὸ μαχαῖρι νὰ τὸν ἀγγίξει; Πιὸ ἀπὸ σκληρὸς εἶναι ὁ γιατρός ποῦ κίβει τὴ γάγγραινα, αὐτὸς εἶναι ὁ βάρβαρος. Κι ὁ ἄρρωστος ἔτσι εἶναι ἐλπίδα νὰ γιάνη. Μῆτρε Ρουμελιώτη, ποῦ ἐπέθανες ἀδίκῃ, παλλικαρῖσια πέθανες, ἀλλὰ ρωμέικα. Τὴν ὁμορφιά ὅπως τὴν ἀντιλήφτηκες καὶ τὴ δύναμη ὅπως τὴν αἰσθάνθηκες. Στὴ Ζωὴ μέσα εἶναι ἢ ἀπέραντη δύναμη κ' ἢ αἰώνια ὁμορφιά. Κάπου ἢ κόρη τοῦ Ἰεφθᾶ τὴν ἀντικρύζει, ὅταν μὲ θέλησῇ της, παγαίνοντας στὸ θάνατο παρακαλεῖ τὸν πατέρα της: «Ἔασόν με δύο μῆνας καὶ πορεύσομαι καὶ καταθήσομαι ἐπὶ τὰ ὄρη, καὶ κλαύσομαι ἐπὶ τὰ παρθενιά μου καὶ ἐγὼ καὶ αἱ συνεταιρίδες μου!..» Ἦ, τὴ Ζωὴ πὼς τὴν ἀφίνει ὁ ζωντανός! Ἀκούω νάνεθαίνει ἀπὸ τὰ βύθη τάφαντα, τῆς Ἀντιγόνης ἢ κλάψα: «...ἀραῖος ἄγαμος ἄδ' ἐγὼ μέτοικος ἔρχομαι, ἄκλαυτος, ἄφιλος, ἀνυμναῖος ἔρχομαι τὸν πυμάταν ὀδόν.» Ναι! Τόσες φορές ἢ Ζωὴ ἀρχίζει ἐκεῖ ποῦ τελειώνει! Ρωμῆς Μῆτρε Ρουμελιώτη,

* Βλέπε τὸ «Περιοδικὸν μας» φύλλα 2ον τῆς 15 Μαρτίου καὶ 3ον τῆς 1 Ἀπριλίου.

δὲν ἀγάπησες τὴ Ζωή, ὅταν ἀγάπησες τὸ πόδι σου τόσο καὶ τὴν ὀμορφιά σου! Δὲν καταφρόνησες τὸ Θάνατο, ὅταν τὸν ἀγκάλιασες ἔτσι ποθεινὰ ἀραιῶς, ἀ ν υ μ ἔ ν ο ς! Ἀγάπησες τοῦ ἑαυτοῦ σου τὴν πρόσκαιρὴ Ζωὴ μὲ μεγάλη λατρεία, γιατί Ρωμηοὶ σὲ γέννησαν!... ὦ Ζωὴ παναιώνια καὶ ὦ Νιότη ἀγέραςτὴ καὶ ὦ ὑπερούσια ὀμορφιά, ὅτι ἀγαπᾶτε δὲν εἶνε τὰ περασμένα. Ὁ χρόνος ἐσᾶς δὲν σᾶς μαραινεῖ γιατί τοῦ χρόνου ἐσεῖς δὲν γνωρίζετε τὴν ὑπόστασιν. Τὰ ὠρισμένα βουναὶ καὶ τὰ ὠρισμένα πελάγη δὲν σᾶς ἀνάθουν ἐσᾶς τὴ νοσταλγία, γιατί τῶν τόπων ἐσᾶς δὲν περιορίζει ἡ στενότητα. Ἀγκαλιάζετε ὅ,τι σᾶς φτάνει κι' ὅτι ἀγκαλιάζετε ἔξ η σ ε πιά. Εἶ ν α ι !... εἶ ν α ι, εἶναι ὁ κόσμος σας καὶ τὰ παλάτια σας εἶνε στὴν ὑπερπέραν περιοχὴ τῆς Ζωῆς. Ὁ τοῦ Ἥλιου ἀχτῖδες, ὀλοῦθε καὶ πάντα ὅμοια τὴ Ζωὴ πὼς χαρίζετε!...

... Κεγὼ στηλῶν τὸ βᾶθρο τῆς σκληράδας, ὅπου θὰ στηθεῖ τοῦ β α ρ - β α ρ ι σ μ ο ὦ ὁ φάρος. Ἄχ! Ἄς εἶταν νὰ φώτιζε τοὺς Ἑφταλιώτιδες, τὸν πολιτισμὸ τους. Ὁ,τι λέγω, δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ καταρρίψει οὔτε νὰ σηκόσει. Καὶ γιὰ τὸν ἀληθινὸ κ. Ἑφταλιώτη πραγματικὰ δὲν ἐνδιεφέρομαι καθόλου. Μονάδα σὲ μονάδες. Ἴσως οὔτε τὸν πείσω οὔτε τὸν συγκινήσω. Ἐσεῖς οἱ ἄλλοι, οἱ ἄπλαστοι ἀκόμα Ἑφταλιώτιδες, πὸν βυζαλνετε τὸ δηλητηριασμένο τὸ γάλα, ἐσεῖς μὲ ἐνδιαφέρετε. ὦ! Πόσο δηλητήριο ἔχει ἡ θροφή σας καὶ τὰ παραγγέλματά σας πόσο ἀπὸ τὴν ἀφάνεια, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ θάνατο, εἶνε ξεβγαλμένα. Σᾶς κολακεύουν, ἀδέρφια, κ' οἱ θεοὶ πὸς σᾶς σταίνουν ὄλοι τους, εἶνε εἰδῶλα. Κ' ἔτσι ἐπικαλέστηκαν τὸν Ἑθνισμό. Τὴν ἀδυναμία τὴν ἐπικινδυνωδέστερη. Τάτομα τάγουρα, τὰ νεκρά, τὰ πιὸ σαπισμένα. Καὶ ντροπιάζονταν ὁ ἕνας, πὸς πάτησε ὁ Τούρκος καὶ ὁ Ἀρβανῆτης καὶ ὁ Βενετζάνος καὶ ὁ Σλάβος καὶ ὁ Ρωμαῖος καὶ ὅποιος ἄλλος τὸ πανάχραντο εἰδῶλο τῆς παράδοσης. Κι' ἄρκεσε, νόμισα μιὰ μέρα νὰ γίνῃ ἡ ἐξαφάνισις κ' ἡ ἀνάστασις κι' ἀκούω τὸν παιᾶνα τῆς ἐπιστροφῆς! «Ἀνέστη ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς καὶ ὁμοῦ ἡ ἀρχαία αἰσθησις!!!...» Ναι, τὸν ἔψαλλε ὁ Ἀλέξανδρος Ραγκαβῆς!... Συμπαθεῖστε με πὸς διακόφτω. Ὅταν βουρκῶνομαι, ζητῶ κάπιο καταφύγιο σὲ λατρεμένους συντρόφους. Σᾶς συγκοινωνῶ αὐτὴ τὴ στιγμή μέναν! «(Πέμπτη στίς 2 τοῦ Ἀπρίλη 1829.) Θὰ σᾶς κάμω γνωστὸ ἕνα πολιτικὸ μυστικὸ, ἔλεγε ὁ Γκαῖτε, (τὰ γράφει ὁ Ἐκκερμαν στίς «κουθέντες μὲ τὸ Γκαῖτε») σήμερα ὅταν τρώγαμε, πὸς θὰ τὸ ἰδεῖτε κιάλας νὰ φανερωθεῖ ἀργὰ ἢ γρήγορα. Δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ κρατηθεῖ ὁ Καποδίστριας στὴ θέση τοῦ κυβερνήτη τῆς Ἑλλάδος γιὰ καιρὸ, γιατί τοῦ λείπει ἴσα ἴσα ὅ,τι εἶναι ἀπαραίτητο σὲ παρόμοια περίστασις. Ὁ Καποδίστριας δὲν εἶναι ὁ σ τ ρ α τ ῖ ὠ τ η ς. Κανένα παράδειγμα δὲν μᾶς δείχνει ὡς τὴν ὥρα, πὸς ἕνας πολιτικὸς (Kabinettsmann) μπόρεσε νὰ διοργανώσῃ ἕνα ἐπαναστατικὸ κράτος καὶ νὰ κατορθώσῃ νὰ ὑποταχθεῖ σ' αὐτὸν ὁ στρατὸς κ' οἱ στρατιῶται. Μονάχα μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χεῖρ, μπρὸς ἀπὸ ἕνα στρατὸ, μπόρεῖ κανεὶς νὰ προστάξῃ καὶ νόμους νὰ δόσῃ κίως ἐλπίζε ἔτσι νάκουστε! μὰ ὅπως ἄλλως μιὰ τρύπα στὸ νερὸ γίνεταί. Δὲν θὰ ἀνέβαινε ποτὲ ὁ Ναπολέοντας στὴν ὑψηλότητα τοῦ τὴν κατίσχυση, χωρὶς νὰ εἶταν στρατιώτης. Ἐτσι ὁ Καποδίστριας δὲν θὰ

βαστάξῃ στὴν ἀρχηγία καὶ νὰ σᾶς πῶ; πολὺ γρήγορα θὰ παίξῃ δευτερότερο ρόλο. Σᾶς τὸ ξεμυστηρεῖομαι καὶ σεῖς θὰ τὸ ἰδεῖτε πὸς θὰ γίνῃ, γιατί ἔτσι τὸ ἔχει ἡ φύσις τοῦ πράγματος καὶ θαύματα δὲν γίνονται.» ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος βλέπει πάντα στὸ βάθος. Ἡ ἐνότητα τῆς ἀλήθειας, ἡ μία, εἶναι φωτεινότετη στὸν ἄνθρωπο πὸς ζεῖ! Καὶ μιὰ κέτυχε, ἄς μεγαλώσῃ ἡ παρέκθασις. Στὸν ἱερὸ τόπο τοῦ Βάιμαρ, ὅπου προσκυνητὴς ἀνέβηκα πέρι, στὸ σπῆτι τοῦ μεγάλου Πνεύματος, στὴν πόρτα τῆς μικρᾶς κάμερας, ὅπου τὸ αἰώνιο Πνεῦμα ἄφηκε τὸ πρόσκαιρο σῶμα, εἶναι κολημένο ἕνα χαρτὶ κίτρινασμένο ἀπὸ τὰ χρόνια, χειρόγραφος σημειώσεις τῶν χρόνων 1828, γραμμένες ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Γκαῖτε κι' ἄγνωστο γιατί ἐκεῖ ἀπὸ τότες κολημένες. Ἐκεῖ διάβασα, κάτι γιὰ τὸ Ρωσοτουρκικὸ πόλεμο, καὶ τὲς δύο λέξεις: «Griechenlands Schicksal» δηλαδὴ Ἑλλάδος πεπρωμένον. Ὠημένα, τί ἔβλεπε τὸ μάτι τοῦ προφήτη; Ἦ Τρέμω! —

Κ' ὕστερα ἀπὸ 70 χρόνων Ἑλληνικὴ παλινὴρθωσις (!), ἀκούω κάπια σουραῦλια νὰ ζητάνε μιὰν ἄλλην ἐπιστροφή, τὴν ἐπιστροφή στὸν Ἑθνικὸ δρόμο...στὸ δρόμο πὸς εἴμαστε καὶ πὸς ἀπὸ 70 χρόνια παραστρατήσαμε τάχα! Καὶ λοιπὸν; Τὰ ἰδανικὰ τῶν πρὸ 70 χρόνων γενεῶν καὶ ἡ ἐγκόλπωσή τους εἶναι ὁ Ἑθνικὸς δρόμος; Κεγὼ μπόρῶ νὰν τὸ βροντοφωνήσω: μάλιστα! Μὰ σὰν κοιτάξω ψυχρὰ τὰ 70 χρόνια πὸς πέρασαν, ὅπως καὶ τὰ χρόνια τῆς πρώτης σκλαβιάς, δὲν βλέπω τὰ ἰδανικὰ καθόλου ἀλλαγμένα. Ἡ παλινὴρθωσις εἶχε τὴν πονηριά νὰν τὰ ἐκμεταλλεῖται καὶ νὰν τὰ νάνακινεῖ καὶ νὰ κολακεύῃ μ' αὐτά. Ἡ παλινὴρθωσις ὅμως, χωρὶς νὰν τὴν ἀθῶνει γιὰ τὲς συνέπειές τῆς, εἶχε τὴν δικαιολογία τῆς. Εἶταν ἡ ἀντίδρασις τῶν σκλάβων πὸς ἐλευθερώθηκαν ἄξαφνα, χωρὶς οἱ ἴδιοι νὰ πληρώσουν οὐσιαστικώτερον τίποτα γιὰ τὴν παροχὴ τῆς! Γιατί οἱ καπετανεῖοι, οἱ ἀληθινοὶ καπετανεῖοι τὸ ἔδειξαν πολλές φορές, πὸς ὅσο περισσότερο ἐννοοῦσαν τὸν Ἑλληνισμό, πὸς τὰ ἐκπαγλα κατορθώματά τους ἔφεραν, τόσο καὶ αἰσθάνονταν βαθύτερα, ναί, πὸς ἡ ἀντίδρασις τῶν σκλάβων περιοχὴ ἐγίνονταν σκλαβιάς κοινούργιας!.. Κ' οἱ σημερινοὶ ὑποκινητάδες τῶν Ἑθνικῶν δρόμων ἔχουν τὴν δικαιολογία τους. Ἀπελπίστηκαν καὶ ζητοῦν καταφύγιο. Ἄν δὲν θὰν τοὺς ἀρνηθεῖ κανεὶς καὶ τὴ φαινόμενην εἰλικρίνεια, ἀξίολογα μπόρεῖ νὰν τοὺς χτυπήσῃ τὴν ἀνεξέταστη προσπάθεια. Καὶ λοιπὸν; Ὁ κ. Ἑφταλιώτης, ὅπως ὁ κ. Ψυχάρης προκειμένου γιὰ γλώσσα, ἀρνείται γιὰ τὴν Τέχνη—καὶ τὰ δύο τόσο τῆς Ζωῆς παρεπόμενα—τὴν ἐπίδρασις τῶν 70 χρόνων καὶ τὴν ἐπίδρασις τῆς...συγκοινωνίας. Ἀλήθεια εἶνε πλασματικὰ τὰ λόγια τους κ' οἱ ἴδιοι οὔτε τί θέλουν οὔτε πὸς νὰν τὰ ποῦν κατορθώνουν, γιατί ὅταν ὁ ἑαυτὸς τους εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἄρνησις τῶν προκηρῦξέων τους, ἔχει νὰ ἰδεῖ κανεὶς ἢ ὅτι τοὺς λείπει ἡ εἰλικρίνεια ἢ ὅτι τοὺς λείπει ἡ σύνεσις, ἢ καὶ τὰ δύο μαζί. Καὶ τὸ δόγμα λοιπὸν: Ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ Ἑθνους, ἀπὸ τὸ βίβιο του, ἀπὸ τὲς συνήθειές του, ἀπὸ τὴν γλώσσα του ἀντλείστε τὴν ἐμπνευσις! Ἐνας ἄλλος ἄλλοτες καλοῦσε τοὺς Πανελλήνους νὰ πάψουν νὰ πλένονται μὲ τὸνομα τοῦ Κατσαντώνη πὸς ἡ φουστάνελα του ἔζεβε! Κ' ἡ ψυχὴ τοῦ Ἑθνους, ἂν

είναι ἡ ἐπίκληση τῆς κλεφτουριάς, εἶναι νεκρὴ· ἂν εἶναι τῆς κλειψιάς τὴν περιφρονῶ τότες. Κι' ὁ Ἐθνικὸς βίος, ἂν εἶναι ὁ δοξασμένος βίος τοῦ Κολοκοτρώνη, ἀτυχῶς γιὰ μᾶς πέθανε πιά, μὰ ἂν εἶναι ὁ βίος τοῦ Παπακυριτσόπουλου καὶ τῆς ψηφομανίας, τὸν συχαίνομαι ἐγώ. Κ' οἱ ἔθλικές συνήθειες ἂν εἶνε τῆς ὑπερφάνειας τὰ ὑψηλὰ μέτωπα ταπεινόνουμαι, μὰ ἂν εἶνε τῆς ζητιανειᾶς, τῆς διακονιᾶς οἱ δόλοι καὶ τὰ παρακάλια, ντρέπομαι, ντρέπομαι νὰ βλέπω ἔτσι τὸ ἔθνος μου. Καὶ νὰ ἰδεῖτε, ἀνελικρινεῖς εἶνε ὅλοι, ἀδέρφια. Ὅταν ὑπόδειξα στὸν κ. Ψυχάρη κάπια πράματα ποὺ δὲν τὰ νόμιζα σωστά, θύμωσε καὶ θέλησε νὰ μὲ βρῖσει καὶ μοῦ γράφει : « Ἐγὼ νόμιζα πιά πὼς γερμάνεψες.—Εἴμουν τότες στὴ μεγάλη τῆ χώρα— Ἀπὸ τὸ γράμμα ποὺ μοῦ γράφεις εἶδα πὼς εἶσαι κι' ἀπόμεινες σωστός Ρωμιός... » Κ' εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ τελειώνει τὸ Γιαννίρη του ἔτσι : « Τίποτα, τίποτα δὲν εἶμαι δίχως ἐσένα κι' ὅ,τι ἀρέση στὸ ποίημά μου, Ἐσένα τὸ χρωστῶ. Ἐσένα τὸ χρωστῶ, ποὺ πάσκισα νὰ πῶ τὴν ὠρισύνη, νὰ πῶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ λογισμοῦ σου, νὰ σὲ δοξάσω Ἐσένα, Ἐσένα, Ἐσένα, ποὺ εἶσαι ἡ πάναγνη, ποὺ εἶσαι ἡ ὀλθινή, ποὺ εἶσαι ἡ παναιώνια ψυχὴ τῆς Ρωμισσύνης. » Κ' εἶνε ἀνελικρινεῖς· πότε δὲν ξέρουσαν ὅ,τι πρέπει καὶ πότε τὸ μεταβάλλουν ὅπως θέλουσαν. Ὁ κ. Ψυχάρης ἄλλοτε, ἀφοῦ πρώτα μὲ συμβουλεύει γιὰ τὴν Ρωμέηκη ψυχὴ τόσα, μοῦ γράφει : « Οἱ Κοῦρδοι καλὰ δὲν τελειώνουν· τελειώνουνε σαχλάδικα. Ὁ Πέτρος ἢ ἔπρεπε νὰ σκοτώσῃ τὸ Βάσο ἢ νὰ φανῆ πὼς μὲ τὰ σωστά του γίνεται κι' ἀπτόξ σοσιαλίστας. » Κ' ἐγὼ τοῦ ἔγραψα τότες, πὼς ἴσα ἴσα ἡ Ρωμέηκη καὶ μόνη ψυχὴ τοῦ Πέτρου δὲν τοῦ εἶδνε τὴ δύναμη οὔτε τὸ ἕνα νὰ κάμει οὔτε τὸ ἄλλο νὰ γίνε. Γιατί ἕνας Ρωμιός ποὺ κ α τ ἄ τ ἦ ν κ ρ ἄ σ η τ ο Ὑ—εἶναι ἔκφραση τοῦ κ. Ἐφταλιώτη—ἐδέχτηκε τὴν ἐξωτερικὴ θεωρία στὲς περιστάσεις τοῦ Πέτρου, εἶταν ἀδύνατο νὰ ἔφτανε καὶ στὲς θυσιᾶς τῆς, ἐχρηιάζονταν ἡ ἀναγέννηση ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του τοῦλάχιστο, κ' ἐκεῖ δὲν εἶχε φτάσει ὁ ἥρωάς μου, ὅπως δὲν εἶχα φθάσει ἐγὼ τότες.

Καὶ τέτια εἶναι ὅλη ἡ ἐπαγγελία τους. Σύγχισις κι' ἀναμάσασμα τορνευμένων λέξεων· εἶναι ἡ πολιτικὴ τῆς Ρωμισσύνης ξεβγαλμένη καὶ στὰ ἱερὰ ἐπίπεδα τῆς ιδέας. Ὅποιος μπορεῖ, ἄς ἰδεῖ στὸ ἡμίφυλλο τῆς « Ἀκροπόλεως » τῆς 10 Νοεμβρίου 1899 γιὰ χιλιοστὴν φορὰ πομένα, τὰ κατέρραστα δημοκοπήματα τοῦ κ. Ἐφταλιώτη. Καὶ λέει ἐκεῖ :... « Τὸ βαμπάκι ὅμως τοῦ ρούχου μας ὅταν ἔρχεται ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ δὲ λέμε πὼς φοροῦμε Ἀμερικάνικο ρούχο, μήτε, ἂν τύχη καὶ κλώστηκε στὴν Ἀγγλία, πὼς Ἐγγλέζικο· παρὰ μᾶς τὸ κόβει ὁ ρωμιός μας ὁ ράφτης καὶ λέμε πὼς ρωμαϊκό ρούχο φοροῦμε. Τὸ παινιούμαστε μάλιστα, (ἢ ἔπρεπε νὰ τὸ παινεθοῦμε), πὼς ὑποστηρίζουμε καὶ τὴ βιομηχανία τὴν ἐθνική... Πῆγαν αὐτοὶ οἱ κύριοι στὴ Γερμανία πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ τους, κι' ἀγόρασαν ἐτοιμοκάμωτη φορεσιά. Τὴν ἔβαλαν, καὶ περπατώντας τότες φωνάζουνε νὰ καμαρώσουμε τέχνη. Ἐμεῖς πάλι λέμε, ὠραία τέχνη γιὰ Γερμανικὴς ράχες, μὰ ἐμᾶς δὲ μᾶς πάει... » Διαμαρτύρομαι χάριν τῶν ἐμποροραφτάδων μας. Ὅλο τὸν καιρὸ στὴ Γερμανία φοροῦσα τὴ δική τους τὴν τέχνη καὶ κανεὶς δὲν τὸ ἀντιλήφτηκε πὼς εἶταν ρω-

μ ἐ ἰ κ η. Κι' ὅταν ἦρθα πάλι ἐδῶ, ὦ τοῦ περιέργου τῆς τέχνης τῶν ραφτάδων ! μὲ τὴ γερμανικὴ τὴν τέχνη, οἱ δικοὶ μας ἐδῶ δὲν τὸ πίστευαν καθόλου πὼς δὲν εἶταν ρωμ ἐ ἰ κ η !... Ἀκούτε λοιπόν. Μὴ θάρρψε ὁ κ. Ἐφταλιώτης πὼς φοροῦνε ἀκόμα ἐδῶ ἀντεριά καὶ βράκες καὶ φουστάνιες ; Ποιὸ εἶναι τὸ ρωμαϊκό ρούχο ; Ποιὸς ράφτης Ἐλληνας δὲν θὰ ἀγανακτοῦσε κατὰ τοῦ κ. Ἐφταλιώτη ἂν, ἀλλὰ Δὸν Κιχώτη, τὸν ἔπερνε γιὰ τερτζή, γιὰ καζάζη, ἐπειδὴ ἔτσι τὸν ἐφαντάστηκε ; Ἄ ! ἐξέχασα· ὁ κύριος Ἐφταλιώτης μένει στὴ Ἀγγλία, ντένετα Ἐγγλέζικα γιὰ νὰ μὴ συμβουλεύει λοιπόν τοὺς Ρωμιούς νὰ μένουν ρωμιοί ; Κεῖν ποὺ θυμήθηκα τότε τὴν Ἀγγλία θυμᾶμαι καὶ κάτι ἄλλο, ποὺ διάβασα κάποτε καὶ τὸ σημείωσα ἐκτοτε. Ἐσυζητιόταν στὴν Ἀγγλία τὸ τελωνιακὸ δασμολόγιο καὶ μιλοῦσαν οἱ φεουδάρχαι γιὰ τὸ προστατευτικὸ σύστημα. Μὰ ἕνας βουλευτὴς ὁ μεγάλος ρήτορας ὁ W. Fox ἐμίλησε κοντὰ στ' ἄλλα καὶ τοῦτα. « Καὶ ποιὸς εἶναι λοιπόν ὁ κύριος ποὺ σηκώνεται ὑπερασπιστὴς τῆς ἐθνικῆς αὐτάρκειας καὶ πολέμιος κάθε ἐξωτερικῆς σχέσεως ; Θέλετε νὰ σᾶς τὸν παρουσιάσω ; Ἰδετέ τον. Στὴν κουζίνα του τοῦ φτιάνει τὸ φαγιὸ Γάλλος μάγειρας· στὴν τραπεζαρία του τοῦ τὸ σερβίρει Ἐλβετὸς φρακοφόρος. Ἡ κυρία του νὰ, χώνει τὸ χέρι τῆς στὸ μπράτσο του καὶ τὸ βλέπω κατὰ γιομο μὲ μαργαριτάρια, ποὺ δὲν τὰ ἔβγαλαν βρετανικὰ κογγύλια. Τὰ φαγιὰ του τὰ ἔφερνε ἀπὸ τὸ Βέλγιο καὶ τὰ κρασιά του ἀπὸ τὸ Ρῆνο· στηρίζει τὰ μάτια του σὲ λουλούδια σέρας, φερμένα ἀπὸ τὴ νοτιότατη Ἀμερικὴ καὶ τὰ ποῦρα του τὰ γλυκομύριστα εἶνε τῆς Κούβας. Βγαίνει περίπατο καθάλα σ' ἄλλο Ἀραβικὸ καὶ τὸν ἀκολουθοῦν σκυλιὰ ἀπὸ τὴ ράτσα τοῦ ἁγίου Βερνάρδου. Ἐχει συλλογὴ ἀπὸ φλαμαντέζικες εἰκόνες κι' ἀπὸ Ἑλληνικὰ βάζα κι' ἀγάλματα. Πηγαίνει στὸ μελὸδραμα ποὺ παίζεται γερμανικὴ ὄπερα ἀπὸ Ἴταλοὺς θεατρίνους καὶ ἀπὸ γαλλίδες μπαλαρίνες... Ἀκόμα κ' ἡ θρησκεία του ἦρθεν ἀπὸ τὴν Παλαιστίνη... Κι' ὅταν πεθάνει ; θὰν τὸν σκεπάσει μάρμαρο ἀπὸ τὴν Καρράρα !... Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ φωνάζει : Στὸν ἑαυτὸ μας νὰ μένουμε, μακριὰ ἀπὸ τοὺς ξένους ! ! » Ὁ κ. Ἐφταλιώτης βέβαια δὲν ἔχει τίς τιμὲς τοῦ Λόρδου μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι μέλος καμιάς βουλῆς κοινοτήτων !

Ὅπως δὲ ποτε, ὅπως κι' ἄλλοτε εἶπα, ξαναλέγω : Ναί, μπορεῖ νὰ χαρακτηρίσει ἡ τάση αὐτὴ κάτι σὰν ἐθνικότερο. Μὰ ὅταν τὸ ἐθνικότερο αὐτὸ ἔρχεται σὲ σύγκρουση μὲ τὴ Ζωὴ, μακριὰ μακριὰ τὸ ψοφῆμι. Κεῖν ἔτσι ζητᾶ μίαν ἄλλη ἐπιστροφή· τὴν ἐπιστροφή στὴ Ζωὴ. Ἡ Ζωὴ τὰ ἔχει ὅλα· ἀνοίξτε τὰ μάτια σας καὶ θὰν τὸ ἰδεῖτε. Ὅ,τι σκορπάει εἶναι φῶς καὶ δύναμη. Σὰν αἰώνια ποὺ εἶναι καὶ σὰν ἀπέραντη, κατέχει καὶ τὸν ἐθ ν ι σ μ ὁ μας καὶ τὸν ζωντανεύει· μόνον αὐτὴ τὸν ζωντανεύει. Ἐλάτε, ἀδέρφια μου, στὴ Ζωὴ. Ἀνεξίκακη θὰ μᾶς ἀγκαλιάσει πάλι. Ὡ ! Ὅθὰ περπατήσουμε, θὰ τρέξουμε, θὰ ὀδηγηθοῦμε καὶ δὲν θὰ ποκάμουμε. Ὅθὰ ὀδηγηθοῦμε ! Αὐτὸς εἶναι ὁ φάρος τοῦ Βαρβαρισμοῦ. Ναί θὰ ὀδηγηθοῦμε. Ὡ φάρε, τὸ φῶς σου νὰ ἔρθει καὶ ἄς εἶναι κι' ἀφ' τῆς ἀλαργινοτέρης τίς ξενειτειῆς, aus fernsten Fernen !...

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ νέον μυθιστόρημα ἢ ΦΩΤΙΑ ΤΟΥ
ΓΑΒΡΙΗΛ Δ' ΑΝΝΟΥΝΤΣΙΟ.

«Μὲ τὸν Καιρὸ». Σὲ μιὰ σάλα τῆς Ἀκαδημίας ἡ Φοσκαρίνα εἶχε σταματήσει μπροστὰ στὴ Γρηὰ τοῦ Φραντζέσκο Τορμπίντο, σ' ἐκείνη τὴ ζαρωμένη, τὴ ξεδοντιάρα, τὴ πλαδαρὴ καὶ κατακίτρινη γυναῖκα ποὺ οὔτε νὰ γελάσῃ πιά μπορεῖ οὔτε νὰ κλάψῃ, σὲ κείνο τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπινου ἐρεπιλοῦ ποὺ εἶνε χειρότερο καὶ ἀπὸ τὴ σαπίλα, σὲ κείνο τὸ εἶδος τῆς γῆϊνης Μοίρας ποὺ ἀντὶς τὴ ρόκα, τὸ γνέμα καὶ τὸ φαλλίδι κραταίει ἀνάμεσα στὰ δάχτυλά της τὸν πάπυρο ποὺ ἐπάνω εἶνε γραμμμένη ἡ παραίνεση ἐκείνη.

— Μὲ τὸν καιρὸ! — Ξανάπε ἡ Φοσκαρίνα ἔξω στὸ ὑπαιθρο διακόπτοντας τὴν σκεπτικὴ σιωπὴ ποὺ ἀνάμεσα τῆς εἶχε αἰσθανθῆ τὴ καρδιά της σιγὰ-σιγὰ νὰ βαραινῆ καὶ νὰ βουλιάζῃ στὸ βάθος σὰν λιθάρι σὲ βαθεῖα νερά— Γνωρίζεις, Στέλιο, τὸ κλεισμένο σπίτι τοῦ στενοῦ Γκάμπαρα;

- Ὁχι. Ποῖο σπίτι;
- Τῆς κόμησας τοῦ Γλάνεγκ.
- Δὲν τὸ γνωρίζω.
- Δὲν ἤξερες τὴν ἱστορία τῆς πεντάμορφης Αὐστριακῆς;
- Ὁχι, Φόσκα. Διηγήσου μου.
- Θέλεις νὰ πᾶμε ὡς τὸ στενὸ Γκάμπαρα; Λίγα βήματα ἀπὸ δῶ.
- Πᾶμε.

Περπάτησαν, ἐκείνη στὸ πλευρὸ του, κατὰ τὸ κλεισμένο σπίτι. Ὁ Στέλιος παραμέρισε λίγο πρὸς τὰ ὀπίσω γιὰ νὰ κυττάξῃ τὴν ἠθοποιὸν, γιὰ νὰ τὴν ἰδῆ νὰ προχωρῆ στὸν πεθαμένον ἀέρα. Ἀγκάλιασε ὅλο της τὸ σῶμα μὲ τὸ θερμὸ του βλέμμα: τὴ γυρτὴ γραμμὴ τῶν ὤμων σὲ μιὰ χάρι τόσο εὐγενική, τὴν εὐλύγιστη καὶ ἐλεύθερη μέση ἄνω ἀπὸ τοὺς ρωμαλέους γοφούς, τὰ γόνατα ποὺ ἐλαφρὰ ἐκινιούνταν ἀνάμεσα στὶς πτυχές τοῦ φορέματος καὶ ἐκείνο τὸ ὠχρὸ τὸ παθητικὸ πρόσωπο, ἐκείνο τὸ διψασμένο καὶ εὐγλωττο στόμα, ἐκείνο τὸ εὐμορφο μέτωπο σὰν ὠραῖο ἀνδρικό μέτωπο, ἐκείνα τὰ μάτια ποὺ ἐμεγάλωναν μέσα στὰ ματόκλαδα σὰν ἐξατμισμένα ἀπὸ ἓνα δάκρυ ποὺ συνεχῶς ἀνέβαινε καὶ ἀναλύετο χωρὶς νὰ σταλάξῃ, ὅλο ἐκείνο τὸ ξαναμμένο πρόσωπο, τὸ γεμάτο ἀπὸ φῶς καὶ σκιά, ἀπὸ ἀγάπη καὶ θλίψη, ἐκείνη τὴ πυρετώδη δύναμι, ἐκείνη τὴ τρεμλόδαρτη ζωὴ.

— Σ' ἀγαπῶ, σ' ἀγαπῶ· σὺ μόνη μ' ἀρέσεις· ὅλα μ' ἀρέσουν τὰ δικά σου—τῆς εἶπε μὲ μιᾶς, σιγὰ, σιγὰ στὸ μάγουλο σχεδὸν σφίγγοντάς τὴν κοντὰ του ἐνῶ περπατοῦσαν, περνῶντας τὸ μπράτσο του κάτω ἀπὸ τὸ δικό της, μὴ ἠμπορῶντας νὰ ὑποφέρῃ νὰ τὴν ξαναἰδῆ νὰ παραδέρῃ στὸν ἴδιο ἐκεῖνο πόνου ποὺ αἰστανότανε ἀπὸ τὴ σκληρὴ ἐκείνη παραίνεση.

Ἀνατρίχιασε, σταμάτησε, κατέβασε τὰ ματόκλαδα, κάτασπρη.

— Γλυκὲ φίλε!...εἶπε μὲ φωνὴ τόσο ἐλαφρὴ ὅπου τὰ δυὸ αὐτὰ λό-

για φαινόντουσαν τονισμένα ὄχι ἀπὸ τὰ χεῖλη της, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ χαμόγελο τῆς ψυχῆς της.

Ὅλος της ὁ πόνος εἶχε λυῶσαι, εἶχε στάξῃ μέσα σ' ἓνα μοναχὸ κῆμα τρυφερότητος ποὺ ἀφινότανε κι' ἔσθινε ἀπάνω στὸ φίλο της. Μιὰ ἄπειρη εὐγνωμοσύνη τὴν ἔκανε νὰ αἰσθάνεται μὲ ἀγωνία τὴν ἀνάγκη νὰ βρῆ κάποιο μεγάλο δῶρο γι' αὐτόν.

— Τί ἠμπορῶ νὰ κάμω, τί ἠμπορῶ νὰ κάμω γιὰ σένα; Πές μου το!

Ἐφαντάστηκε μιὰ θαυμαστὴ ἀπόδειξη, μιὰ μαρτυρία ἀγάπης ἀνήκουστη καὶ κεραυνοβόλο. «Νὰ σὲ δουλέψω, νὰ σὲ δουλέψω!» Ἦθ' ἤθελε νὰ εἶχε ὅλο τὸν κόσμον γιὰ νὰ του τὸν χαρίσῃ.

— Τί θέλεις; Πές μου το. Τί ἠμπορῶ νὰ κάμω γιὰ σένα.

— Νὰ μ' ἀγαπᾷς, νὰ μ' ἀγαπᾷς.

— Ἡ ἀγάπη μου εἶνε θλιθερὴ, φτωχὴ μου φίλε!

— Εἶνε τέλεια, γεμίζει τὴ ζωὴ μου.

— Εἶσαι νέος....

— Σ' ἀγαπῶ.

— Πρέπει νὰ κατέχῃς ὅλες τίς δυνάμεις ποὺ δείχνεις...

— Ἀνάβεις τὴ δύναμὶ μου καὶ τὴν ἐλπίδα μου κάθε μέρα. Τὸ αἷμά μου αὐξάνει ὅταν εἶμαι σιμὰ σου καὶ σὺ σιωπᾷνεις. Τότε γεννιῶνται μέσα μου τὰ πράγματα ποὺ μὲ τὸν καιρὸ θὰ σὲ θέλξουν. Δὲν μπορῶ νὰ κάμω χωρὶς ἐσένα.

— Ἄχ! μὴ τὸ λές αὐτό!

— Κάθε μέρα μὲ βεβαιώνεις πῶς ὅλες οἱ ὑπόσχεςες θὰ διατηρηθοῦν.

— Ὅλα καλὰ θὰ σοῦ πᾶνε. Δὲν φοβοῦμαι γιὰ σένα. Εἶσαι ἀτρόμητος. Κανένας κίνδυνος δὲν μπορεῖ νὰ σὲ φοβίσῃ· κανένα ἐμπόδιο δὲν μπορεῖ νὰ κόψῃ τὸ δρόμο σου.... ὦ! ἂς ἤθελε νὰ γαπᾷ κανένας χωρὶς νὰ φοβάται! Ὅποιος ἀγαπᾷ φοβάται. Ἐγὼ δὲν φοβοῦμαι γιὰ σένα. Μοῦ φαίνεται ἀνίκητος. Καὶ γι' αὐτὸ ἀκόμη σ' εὐχαριστῶ.

Ἐδειχνε πῶς τοῦ εἶχε πίστη βαθεῖα ὅπως ἦταν τὸ πάθος της τὸ ἀπειρίριστο καὶ φωτεινὸ. Πολὺν καιρὸ ἐπάνω στὴ θέρη τῆς πάλης της καὶ στὶς περιπέτειες τῶν περιγήσεων της εἶχε κρατήσῃ τὰ μέλια της καρφωμένα σὲ κείνη τὴ νεαρὰ ὑπαρξὴ τὴ νικηφόρα ὡς ἀν μορφὴ ἰδανικὴ γεννημένη ἀπὸ τὴν ἐξάγνισι τῆς ἰδίας της ἐπιθυμίας. Καὶ πολλές φορές στὴ θλίψι τῆς μάταιας ἀγάπης καὶ στὴν εὐγεία τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαγορεύσεως εἶχε σκεφθῆ «Ἄ! ἂν ἐπὶ τέλους ἀπὸ ὅλο τὸ θάρρος μου ποὺ ἐσκληρύνθη κάτω ἀπὸ τίς καταγίδες, ἂν ἀπὸ ὅλα τὰ δυνατὰ καὶ διουγιὰ πράγματα ποὺ ἡ θλίψι καὶ ἡ ἀναστάσις ἐφανέρωσαν στὸ βάθος τῆς ψυχῆς μου, ἂν ἦταν δυνατὸ σὰν κάτι καλλίτερο ἀπὸ μένα τὴν ἰδία ν' ἀνακαλυφθῆ καὶ νὰ μὲ κάμῃ μιὰ μέρα νὰ σοῦ προμηθεύσω τὰς πτέρυγας γιὰ τὴν ὑψηλότετη πτήσι!» Πολλές φορές ἡ μελαγχολία της εἶχε μεθύσει ἀπὸ μιὰ προαίσθησι σχεδὸν ἠρωϊκὴ. Εἶχε κάποτε ὑποβάλλει τὴ ψυχὴ της στὴν συντριβὴ καὶ τὴν ἀγωνιώδη προσπάθεια, ἄλλοτε τὴν εἶχε ὑψώσει στὴν τολμηρότερη ἠθικὴ ὡμορφιά, τὴν εἶχε ὀδηγήσει στίς οὐρανὲς καὶ ἀγνὲς πράξεις μόνο γιὰ νὰ εἶνε ἄξια ἐκείνου ποὺ ἔλπιζε καὶ συγχρόνως ἐφοβεῖτο ἓναν καιρὸ, μόνο γιὰ νὰ αἰσθάνεται πῶς εἶνε ἰκανὴ

νά προσφέρῃ τῇ δουλείᾳ της σὲ κείνον ποῦ ἦτον ἀνυπόμονη νὰ κατακτῆσθαι.

Καὶ τώρα ἀπὸ μιᾶ ὄθησι βίαιη καὶ αἰφνίδια τοῦ πεπρωμένου εἶχε ριχτῆ ἐπάνω του σὰν ἓνα ὀλίθερο θηλικό, μὲ ὅλη τὴν ξαναμένη σάρκα της. Εἶχε συμμιχθῆ μαζί του μὲ ὄλο τὸ ὀξύτερό της αἷμα. Τὸν εἶχεν ἰδεῖ νὰ κοιμᾶται ἐπάνω στὸ ἴδιο προσκέφαλο τὸν βαρὺν ὕπνον τῆς κουρασμένης ἀγάπης· εἶχε γνωρίσει στὸ πλευρὸ του τίς ξαφνικὰς ἐξεγέρσεις, τίς συνταρασσομένες ἀπο τὸ σκληρὸ φόβο, καὶ τὴν ἀδυναμίαν νὰ ξανακλείσῃ τὰ βαρεμένα ματόκλαδα, στὴν ἀμφιβολίαν μὴ τὴν κυττάξῃ κοιμωμένην καὶ τῆς ἐξιχνιάσῃ στὸ πρόσωπο τὰ σημεῖα τῆς ἡλικίας καὶ ἀπογοητευμένος ἐπιθυμήσῃ μιὰν ἀγνωστὴ ὁρσοερῆ νεότητα.

— Καμμιά ἀξία δὲν ἔχει ἐκεῖνο ποῦ μοῦ δίνεις, εἶπε ὁ Στέλιος σφίγγοντας τὸ μπράτσο της, ἀναζητώντας μὲ τὰ δάχτυλα τὸ γυμνὸ σφιγμὸ κάτω ἀπὸ τὸ γάντι ἀπὸ μιᾶ ἀνάγκη σχεδὸν πυρετώδη νὰ αἰσθανθῆ τὸ χτύπο τῆς ἀφωσιωμένης ἐκείνης ζωῆς, τὸν παλμὸ τῆς πιστῆς ἐκείνης καρδιάς στοὺς ἔρημους τόπους ὅπου ἐπερπατοῦσαν κάτω ἀπὸ τὸ μαυρισμένο καπνὸ ποῦ τοὺς περιεκύκλωσε κουφαίνοντας τὸν κρότο τῶν βημάτων τους. — Καμμιά ἀξία δὲν ἔχει ἢ βεβαιότης αὐτῇ πῶς δὲν θὰ εἶμαι πλέον μόνος μέχρι θανάτου.

— Ἄ! τὸ αἰσθάνεσαι λοιπὸν, τὸ ξέρεις, πῶς κάτι παντοτεινὸ σοῦ προσφέρω! — ἐφώνησε σὲ μιᾶ ὀρμὴ χαρᾶς, βλέποντας τὴν ἀγάπην της νὰ θριαμβεύῃ—Γιὰ πάντα, ὅ,τι κι' ἂν συμβῆ, ὅπου καὶ ἂν σὲ ὀδηγήσῃ ἢ τύχῃ σου, ὅπως θέλεις εἶμαι πρόθυμη νὰ σὲ δουλέψω, Στέλιο, ἀπὸ πλησίον, ἀπὸ μακρὰν....

Ἐχυνότανε ἀνάμεσα στὸν ὑγρὸν ὑγρὸν ἀέρα μιᾶ συγκεχυμένη μονοτονία ποῦ ἐκείνη ἀνεγνώριζε. Ἦτανε ὁ χορὸς τῶν σπουργιτικῶν στὸ περιθώρι τῆς κόμησας τοῦ Γκλάνεγκ, συμμαζεμένων πάνω στὰ μεγάλα ἑτοιμοθάνατα δένδρα. Τὰ λόγια τῆς σβύστηκαν στὰ χεῖλη. Ἐκαμε ἓνα αὐτόματο κίνημα νὰ στραφῆ, νὰ σύρῃ μαζί της τὸ φίλο της πρὸς ἄλλο μέρος.

— Ποῦ πᾶμε; — ἐρώτησε ἐκεῖνος κλεισθεὶς ἀπὸ τὸν ἀπότομο τυναγμὸ τῆς συντρόφου του καὶ ἀπὸ κείνη τὴν ἀπροσδόκητη διακοπὴ ποῦ ἐμοιάζε μὲ τὸ τέλος μιᾶς θωπείας ἢ μιᾶς μουσικῆς.

Ἔσταμάτησε. Ἐχαμογέλασε μὲ τὸ ἀπόκρυφο ἐκεῖνο χαμόγελό της. «Μὲ τὸν καιρὸ».

— Ἦθελαν νὰ φύγω—εἶπε—μὰ δὲν μπορῶ.

Ἔστεκεν ἐκεῖ σὰν ὠχρὴ ἀναλαμπή.

— Εἶχα λησμονήσει πῶς σὲ ὠδηγοῦσα στὸ κλεισμένο σπίτι, Στέλιο.

Ἔστεκεν ἐκεῖ ἀνάμεσα στὸ θαμπὸ φῶς, στερημένη ἀπὸ κάθε δύναμη, πλανημένη ὡσὰν σὲ ἔρημο.

— Μοῦ φάνηκε πῶς εἶχαμε ἄλλη διεύθυνσι. Ἄλλὰ ἐφθάσαμε. Μὲ τὸν καιρὸ!

Τότε τοῦ ἐφάνηκε ὡσὰν ἐκείνη τὴν ἀλησμόνητη νύχτα ὅταν τὸν εἶχεν ἰκετεύσει: «Μὴ μοῦ κἀνῆς κακό!» Ἔστεκεν ἐκεῖ ντυμένη μ' ἐκείνη τὴν ἀπόκρυφον τρυφερὴ τῆς ψυχῆ, ποῦ ἦτον τόσο εὐκόλο νὰ φονευθῆ, νὰ

καταστραφῆ, νὰ σφαγιασθῆ χωρὶς αἷμα.

— Πᾶμε, πᾶμε—εἶπεν ἐκεῖνος κἀνοντας κίνημα νὰ τὴν σπρώξῃ ἀπὸ καὶ—πᾶμε πέρα.

— Δὲν μπορῶ.

— Πᾶμε σπίτι σου, πᾶμε σπίτι σου· ἄς ἀνάψουμε τὴ φωτιά, τὴ πρώτη φωτιά τοῦ Ὀχτώβρη. Ἄρισέ με νὰ περάσω μαζί σου τὴ βραδεία, Φοσκαρίνα! Σὲ λίγο θὰ βρέξῃ. Θὰ εἶνε τόσο γλυκὸ νὰ μείνουμε στὸ δωμάτιο σου, νὰ μιλοῦμε, νὰ σωπαίνουμε μὲ τὰ χεῖρα μου στὰ χεῖρα σου.... Ἐλα, πᾶμε.

(Μετάφρασι ἀπὸ τὸ ἰταλικό.)

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ

ΥΠΟ ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Β'.

Ἡ Δνὴς ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Μοῦ λέγουν, ὅτι οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλανθρωῶσαι δυσπιστοῦν κάπως εἰς τὰ προΐοντα τῆς ἐγχωρίου φιλολογίας, καὶ ἀντ' αὐτῶν προσιμῶν τάθηναϊκά. Τοῦτο, ἂν εἶνε ἀληθές, ὀφείλεται βέβαια εἰς τὸ ὅτι οἱ βυζαντινοὶ συνάδελφοι, παραβλέποντες τὰς τάσεις τοῦ ὀπωδῆποτε ἀναγινώσκοντος κοινοῦ, ἐξακολουθοῦν νὰ ἐμμένουν εἰς παραδόσεις, τὰς ὁποίας πρὸ πολλοῦ ἢ ἐθνικῆ συνείδησις κατεδίκασεν ὡς προλήψεις. Ὑποθέτω ὅμως, ὅτι ἂν ἡ πλειοψηφία τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει λογίων ἀπετελεῖτο ἀπὸ ποιητῶν, ὅσος ὁ Ἄγγελος Σημηριώτης, καὶ ἀπὸ διηγηματογράφου, ὡς ἡ Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου, θὰ συνέβαινε τὸ ἐναντίον: οἱ ἀθηναῖοι φιλανθρωῶσαι θὰ ἐπροσιμῶν τὰ βυζαντινά.

Εἰς τὴν ἐλαχίστην διὰ τῶνωτέρω διαμαρτυρίαν, εἶμαι πρόθυμος νὰ παραδεχθῶ ὅτι σύνορα μεταξύ τῶν δύο φιλολογικῶν δὲν ὑπάρχουν, καὶ ὅτι οἱ τε ἐκ τῆς ἐλευθερίας καὶ οἱ ἐκ τῆς δούλης πατρίδος πνευματικοὶ ἐργάται, ἀνήκουν ἐπίσης εἰς τὴν μίαν καὶ μόνην, τὴν πανελληνίαν φιλολογίαν. Καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν ταύτην, τὴν εἴτε πλουσίαν, εἴτε πτωχὴν, εἴτε μεγάλην, εἴτε μικρὰν, εἴτε φθίνουσαν, εἴτε προσδύουσαν,—ἀδιαφορῶ τέρα πῶς τὴν θεωρεῖ ἕκαστος,—ὀλίγοι, ὀλίγιστοι ὑπάρχουν οἱ διηγηματογράφοι, οἱ δυνάμενοι νὰ ὑποστοῦν ἀζημίως τὴν σύγκρισιν πρὸς τὴν Ἀλεξάνδραν Παπαδοπούλου, τὴν βυζαντινά.

Γνωρίζω, ὅτι ἡ γνώμη αὕτη εἶνε πολὺ πιθανὸν νὰ ἐκπλήξῃ ὅσους ἔκριναν τὴν Ἀλεξάνδραν Παπαδοπούλου ἀπὸ δύο ἢ τρία διηγηματικά της, τὰ ὁποῖα ἔ τ υ χ ε ν ἀναγνώσουν ἐδῶ ἢ ἐκεῖ. Ἡ Παπαδοπούλου γράφει πολὺ, γράφει παντοῦ, γράφει κατὰ κόρον. Εἰς τὸ ἀτμόπλοιο, εἰς τὴν ἐξοχὴν, εἰς τὴν οἰκίαν φίλης της, ὅπως καὶ εἰς τὸ γραφεῖόν της, παντοῦ. Ὡς ὁ Ἀλέξανδρος Δουμάς, εἶνε καὶ αὕτη εὐχάριστη ἐπιπέδου ὅπου εὐρεθῆ, ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ χερτὶ καὶ πένναν. Μεταξὺ τῆς ἐμπνεύσεως της καὶ τῆς ἐκτελέσεως, μεσολαβοῦν ὀλίγα ἀνήσυχοι στιγμῆ, καὶ γράφει ἐν διήγημα μὲ ὅσπην εὐκολίαν ἢ ἀναγνώστριά μου στριφώνει ἓνα μανθῆλι· ἢ παιζει ἓνα βάλς εἰς τὸ πιάνο της. Μὲ τὴν ἴδιαν εὐκολίαν καὶ τὸ δημοσιεύει. Ἀπὸ δεκαστίας, δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ἐφημερίς, περιοδικόν, ἡμερολόγιον, λεύκωμα μὲ φιλολογικά

δικήσεις, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἐδημοσίευσεν ἐν τοῦλάχιστον διήγημα τῆς Παπαδοπούλου. Ἐκτὸς τούτου, ἔχει ἐκδόσῃ καὶ μερικὰ βιβλία, δύο ἢ τρεῖς σειρὰς διηγημάτων, — καὶ εἶχα τὴν τιμὴν νὰ γράψω τὸν πρόλογον τῆς πρώτης, — ἐν ἧ δύο μυθιστορήματα, ἐν τῶν ὁποίων ἐπιγράφεται «Ἡμερολόγιον τῆς Ἰδοῦ Ἀεσίου», καὶ δὲν ἤξεύρω τί ἄλλο.

Τῆς καθημερινῆς, τῆς εὐκόλου, τῆς αὐτομάτου καὶ ἀφρόνου ταύτης παραγωγῆς, ἐννοεῖται ὅτι ὅλα τὰ δείγματα δὲν εἶνε τῆς αὐτῆς δυνάμεως. Διὰ τοῦτο εἶπα, ὅτι ἡ γνώμη μου δὲν θὰ εὗρισκε συμφώνους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν δύο ἢ τρία, ὅχι ἀπὸ τὰ τελειότερα, διηγήματα τῆς Παπαδοπούλου. Ἄλλ' ὅσοι ἀνέγνωσαν τὰ καλλίτερα, καὶ προπάντων ὅσοι παρηκολούθησαν τὸ σύνολον τοῦ ἔργου τῆς, εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἀπεκόμισαν ζωηρὰν ἐντύπωσιν ἐκ τῆς μοναδικῆς αὐτῆς φυσιογνωμίας καὶ νὰ μὴν εἶνε εἰς θέσιν νὰ δικαιολογήσουν πάντα ἐνθουσιασμόν.

Τὰ διηγήματα τῆς Παπαδοπούλου εἶνε αἱ μᾶλλον ἰδιόρρυθμοι συνθέσεις καὶ αἱ μᾶλλον ἀπρόοπτοι, τὰς ὁποίας δύναται τις νὰπαντήσῃ εἰς τὴν φιλολογίαν μας. Ὑπενθυμίζου μακρόθεν, πολὺ μακρόθεν, τὰ διηγήματα τοῦ Παπαδία μάντη, ἀλλὰ δὲν ὁμοιάζουν οὔτε μὲ αὐτὰ, οὔτε μὲ κανενὸς ἄλλου. Ἐν πρώτοις δὲν εἶνε διηγήματα, κατὰ τὴν συνήθη ἀντίληψιν τοῦ ὄρου.

Εἰς μάτην θἀνεζήτει τις εἰς αὐτὰ τὴν παραδεδομένην οἰκονομίαν, καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐκάστου,

εἰς μάτην θὰ ἐκοπίαζε νὰ μαντεύσῃ τὴν ἐξέλιξιν, τὴν ἔκτασιν, τὸ τέλος, τὸν σκοπόν. Τὰ μέρη των, τὰ ὁποῖα, ἐκ πρώτης ὄψεως, φαίνονται ἀσύνδετα καὶ ξένα, τὰ συνδέει μία κεντρικὴ ἰδέα ἀσύλληπτος κατ' ἀρχάς, τὰ δὲ δελφονεῖ μία ἁρμονία βαθυτέρα καὶ ὑπεκφεύγουσα. Εἶνε ὁργανισμοί, τῶν ὁποίων νομίζεις ὅτι εἰμπορεῖς νὰποκόψῃς ἀκινδύνως τὰ περισσότερα μέρη, ἀλλ' ἐκ τῶν ὁποίων φεύγει ἀμέσως ἡ ψυχὴ, ἂν ἐγγίξῃς καὶ τὸ ἐλάχιστον. Καὶ ὅταν δυνηθῆς νὰ συλλάβῃς αὐτὴν τὴν ψυχὴν, τότε, ἀλλὰ τότε μόνον, θὰ ἐννοήσῃς ὅτι δὲν εἶνε περιττὴ οὔτε μία λέξις.

Καὶ ὅμως τὸ ὕφος τῆς δὲν εἶνε περίτεχνον, ὅπως ἐννοοῦμεν κοινῶς τὴν γλαφυρότητα. Ἀποτελεῖται ἀπὸ μικρὰς-μικρὰς προτάσεις, ριπτομένας ἐπὶ τοῦ χάρατος ἀμελῶς, ἀφελῶς, χωρὶς ἔχνος ἐπιτηδεύσεως, ρητορικῆς ἢ πομπῆς. Αἱ περιγραφαὶ εἶνε πάντοτε σύντομοι. Νομίζεις ὅτι ἡ συγγραφεὺς βιάζεται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν διάλογον, — ὦ! ἡ ἀφθαστος τελειότης τοῦ διαλόγου! — νὰ ζωγραφίσῃ τὰ κινήματα τῆς ψυχῆς εἰς τὰς ταχεῖς ἐκείνας εἰκόνας, τὰς ὁποίας τόσον τελείως ἤξεύρει νὰ ἐναλλάσῃ.

Ὅπως ἡ μορφή, οὕτω καὶ ἡ οὐσία εἶνε πρωτότυπος. Ἄν ἡ Παπαδοπούλου δὲν ἐμιμήθη κανένα εἰς τὸ ὕφος, ἀπὸ κανένα δὲν ἐδανείσθη καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀντιλήψεως τοῦ κόσμου. Βλέπει διὰ τῶν ἰδίων τῆς ὀφθαλμῶν, διὰ τῆς ἰδιοσυγκρασίας τῆς, τῆς ἰσχυρᾶς, καὶ ὅχι διὰ τῶν ξένων βιβλίων. Ἄν δὲν ἐγνωρίζα ὅτι εἶνε ἀληθῶς σοφὴ, θὰ ὠρκεζόμην ὅτι οὐδέποτε ἤνοιξε βιβλίον, τόσον εἶνε νέον, παρθένον, γνήσιον, ἀνεπηρέαστον καὶ εἰλικρινὲς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μᾶς παρουσιάζει. Τὰ διηγή-

Ἄλεξάνδρα Παπαδοπούλου

ματα εἰς τὰ ὁποῖα ζωγραφίζει τὸν ἄστυν τῆς Πόλεως, — καὶ ἔχει πολλὰ τοιαῦτα, — εἶνε ἀπὸ τὰς τελειότερας ἡθογραφίας ποῦ ἐγράφησαν ποτέ, νομίζω δὲ ὅτι ἡ κ υ ρ ἄ τ α τοῦ προσαυτείου, ὁ περιλάλητος αὐτὸς τύπος, εἰς τὴν Παπαδοπούλου εὗρε τὸν ἀμίμητον ζωγράφον του. Αἱ δὲ ἀντικειμενικαὶ αὐταὶ ζωγραφίαι δὲν θὰ ἦσαν καλλιτεχνήματα, ἂν δὲ εἶχον ἔντονον καὶ δεδηλωμένον τὸν ὑποκειμενικὸν χαρακτήρα. Ἡ δεσπονίς Παπαδοπούλου βλέπει καὶ αἰσθάνεται καὶ κρίνει κατὰ περίεργον τρόπον. Κανενὸς δὲν φεῖδεται ἢ εἰρωνεῖται τῆς, ἡ ὁποία συχνὰ μεταβάλλεται εἰς σκληρὸν σαρκισμόν. Κατὰ βῆθος τὰ διηγήματά τῆς εἶνε σατυρικά, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ποιητικωτέραν ἐκδοχὴν τῆς λέξεως. Ἐρχισε νὰ γράφῃ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Σ α τ α ν ἱ σ κ η, καὶ τοῦτο εἶνε χαρακτηριστικώτατον

Κάποτε αἰρεται μέχρι τῆς μεγάλης τέχνης καὶ συχνὰ τὸν ἀναγνώστην τῆς διατρέχει τὸ ρῖθος τῆς υπερτάτης καλλιτεχνικῆς ἀπολαύσεως. Πρὸς πίστωσιν τῶν ἀνωτέρω ἡδονάμην νὰ προβάλλω εἰκοσι τοῦλάχιστον ἐκ τῶν διακοσίων διηγημάτων τῆς Παπαδοπούλου· ἀλλ' ἀρκοῦμαι νὰ παραπέμψω εἰς τὸ τελευταῖον, εἰς τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα «Χαιρετίσματα» τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως εἰς τὴν «Ἐθνικὴν Ἀγωγήν.» (*)

Ἐλαβα τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω καὶ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν Ἄλεξάνδραν Παπαδοπούλου, ὅταν πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐπισκέφθη δι' ὀλίγας ἡμέρας τὰς Ἀθήνας. Εἶνε χαριεστὰτῃ κόρη, μὲ ζωηροὺς μαύρους ὀφθαλμούς καὶ μὲ φωνὴν ἀργυροῦχρον, ἄρσερρωτάτην. Ὅσοι ἠτύχησαν νὰ τὴν γνωρίσουν περισσότερον ἀπὸ ἐμὲ, εἰξέουρον πόσον ὁ χαρακτήρ τῆς εἶνε ἐράσμιος, πόσῃν ἔχει καλοσύνην καὶ αὐταπάρησιν, πόσον θέλει ἡ οἰκειότης τῆς καὶ πόσον ἀπειθῶς σπαταλᾷ τοὺς θησαυροὺς τῆς τρυφερότητος, τοὺς ὁποίους ἐγκλείει ἡ ὠραία τῆς ψυχῆ. Φίλος, εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ὁποίου τρέφω ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην, καὶ ὁ ὁποῖος συνδέεται διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τῆς διηγηματογράφου, μοῦ εἶπε κάποτε περὶ αὐτῆς :

«Εἶνε ἡ τελεία γυνή.» Τὸ πιστεῦω ἀνεπιφυλάκτως οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ εἶνε διαφροτικὴ ἡ συγγραφεὺς τῶν ἐξαισίων ἐκείνων διηγημάτων.

Ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ τῆς βίου πολὺ ὀλίγα γνωρίζω. Ἐμαθα κατὰ σύμπτωσιν ὅτι οἱ ἀγαπημένοι τῆς συγγραφεῖς εἶνε οἱ Ρῶσσοι. Ὅπως ἄλλος διακεκριμένος διηγηματογράφος μας, ὁ Καρκαβίτσας, ἐλκύεται καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν σλαβικὴν ψυχὴν. Δὲν ἀγαπᾷ τὴν μουσικὴν καὶ τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον αἰσθάνεται ἀκούουσα μίαν συμφωνίαν, εἶνε... ἰσχυρὸς πονοκέφαλος. Κακογράφος πρώτης δυνάμεως, πρὸ τῆς ὁποίας ὠραῖα καὶ αὐτὸς ὁ Ἐπισκοπόπουλος. Ἡ κακογραφία τοῦ Ἐπισκοποπούλου ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι δὲν βάζει ποτέ κανένα τόνον· ἀλλ' ἡ κακογραφία τῆς Παπαδοπούλου εἶνε ἀκόμη ριζικωτέρα, διότι ἔχει ὅλος διόλου ἰδικόν τῆς ἀλφάβητον· κανένα γράμμα δὲν τὸ κάμνει ὅπως οἱ ἄλλοι χριστιανοί, καὶ τὸ γράψιμόν τῆς ὁμοιάζει μᾶλλον μὲ κρυπτογραφίαν. Συνέβη νὰ μου ἐπιστρέψῃ κάποτε ἐν διήγημά τῆς ὁ τυπογράφος, μὲ τὴν παράκλησιν νὰ τὸ ἀντιγράψω.

Ἡ Ἄλεξάνδρα Παπαδοπούλου διαμένει τώρα ἐν Βουκουρεστίῳ, ἀνήκουσα εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἐκεῖ ἐκδιδόμενης «Πατρῴδος.»

Γρηγόριος Ξενοπούλος

(*) Ἐκτενὴ κριτικὴν περὶ τῆς Παπαδοπούλου ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ «Ἄστυ» τῆς 25 Δεκεμβρίου 1895, ὑπὸ τὸν τίτλον «Γυναῖκες Συγγραφεῖς.»